

جي پائين جوگي ٿيان

دلپت صوفي

مرتب: گوپال نگر

پيش لفظ

۱۲ صديء ۾ شروع ٿيل ڀڳتي هلچل پوري ڀارت ۾ ۱۶ صديءَ تائين ڄاڻڻجي وئي. سنڌ ۾ قاضي قادن، شاه عبدالڪريم ۽ مڻين شاه عنات پهريان سنت ڪوي هئا، جن ۱۶ صديءَ ۾ اُنجو سڏ اونايو. پوءِ شاه، سچل، ساميءَ ان هلچل کي سنڌ ۾ اوج تي رسايو. روحل، ڀائي آسرداس ۽ دلپت به ان سلسلي جي اهم ڪڙي هئا.

سنڌي هندو سنت ڪوين سامي، ڀائي آسرداس ۽ دلپت صوفيءَ مان، ڀائي آسرداس ۽ دلپت جو اڃا تائين تحسين جوڳو احوال ڪونه ملي سگهيو آهي، نه ئي سندن مڪمل ڪلام اڃا تائين سهيڙيو ويو آهي.

دلپت صوفيءَ جا چاچي ۾ آيل ٻه ڪتاب نظر اچن ٿا :

(۱) پروفيسر مولچند نڪر جو 'صوفي دلپت رام جا سنڌي سلوڪ' (۱۹۲۸ء) ۽ (۲) گدومل هرجاڻيءَ جو 'ديوان دلپت' (۱۹۵۶ء). شري گوپال نڪر مڻين ٻن ڪتابن کي نظر ۾ رکي هيءُ ڪتاب 'جي ڀائين جوڳي ٿيان' تيار ڪيو آهي. هيءُ ڪتاب شري اشوڪ ٻٽاڻيءَ (دهلي) جي سهڪار سان سنڌالاجيءَ طرفان شايع ڪجي ٿو. هن ڪتاب ڇپائڻ پٺيان مقصد اِهو آهي ته اڳين اٽلپ ڪتابن جي غير موجودگيءَ ۾ پڙهندڙن/ودوانن کي دلپت صوفيءَ جو ڪلام سهنجو ميسر ٿي ملي سگهي.

اميد آهي ته سرحد جي ٻنهي طرفن مان ڪي

ڪوچنيڪ/ودوان/نقاد اڳيان وڌي ايندا، جي تڪليف وٺي
 دلپت صوفيءَ جي جيون ۽ سلوڪن/ڪافين جو اڀياس
 ڪري سال ۱۷۶۹-۱۸۲۹ واري وقت جي سنڌيءَ ٻوليءَ
 کي نظر ۾ رکندي، صحيح پڙهڻيون مقرر ڪري، صحيح
 معنائون ڏيئي، سندس ڪوتا کي سهيڙي ۽ ترتيب ڏيئي
 صحيح نسخو تيار ڪري ساڻس انصاف ڪندا.
 اُميد ته هيءُ ڪتاب آڄ جي ضرورت کي پورو ڪندو ۽
 سهيڙيندڙ جو لايو سڃايو ٿيندو.

لکمي ڪلاڻي
 (ڊٽريڪٽر)

فهرست

7	۱. مرتب پاران
18	۲. دلپت جي جيون ساڪي
23	۳. صوفي دلپترام جو شعر
41	۴. سلوڪ پرم نورتيءَ جا
46	۵. سلوڪ محبت جا
61	۶. سلوڪ ڪالائيءَ جا
71	۷. سلوڪ ملار جا
74	۸. سلوڪ پتنگن جا
77	۹. سلوڪ سڪ جا
80	۱۰. سلوڪ پوربيءَ جا
122	۱۱. سلوڪ ڪلجڳ جا
126	۱۲. سلوڪ بسنت بهار جا
128	۱۳. سلوڪ گرو اوستت جا
133	۱۴. ڪافيون
139	۱۵. چوپايون
146	۱۶. واھگرو ڪا جاپ
146	۱۷. راڳ شام ڪلياڻ
147	۱۸. راڳ يمن ڪلياڻ
147	۱۹. راڳ ڪلياڻ
148	۲۰. راڳ ڪانرو
150	۲۱. راڳ تلنگ
152	۲۲. آرتي

مَترِ حَی ۽ مَسجِدِ ۾، سَروِشَن ۽ کُ تَڏِیو،
 دَلپَتِ عَینِ پِیو، خَلَلُ آهِي خَلَقِ ۾.

مرتب پاران

سلوڪن جي قافلي سان منهنجو پنڌ

هن جلد جي مرتب ڪرڻ لاءِ ٻن ٽن ڪتابن کي ڪٽي 'جي پائين جو ٿي تيان' عنوان سان صوفي دلپت رام جي انمول سلوڪن کي سڃايو ويو آهي. پهريون جلد آهي 'صوفي دلپت رام جا سنڌي سلوڪ' جو پروفيسر مولچند جهنگلداس نڪر مرتب ڪيو ۽ سنه ۱۹۲۸ع ۾ شڪارپور سنڌ ۾ ڇپايو. هن ۾ 'صوفي دلپت رام جو شعر' عنوان سان هڪ عمدو مضمون مھڙ ۾ ڏنل آهي پر ان ۾ ليکڪ جو نالو ڄاڻايل نه آهي. اُنکي مان هن جلد ۾ وري شايع ڪريان ٿو. ٻيون مجموعو سائين دلپت صوفيءَ جي سلوڪن جو آهي 'ديوان دلپت' عرف پاڻي 'دلپت رام صوفي سائينءَ جي هاڻي ۽ واڻي' جو سوڌيل سنواريل آهي هر ڄاڻي گدومل ڪٽمڻ (بندہ) جو - عيسوي سنه ۱۹۵۶ ۾ احمدآباد مان ڇپايل. هن جو ستر سيڪڙو وڪر شامل مجموعي ۾ ڏيان ٿو. هن ۾ پڻ 'دلپت جي جيون ساڪي' سري سان مهاڳي مضمون مليو جنهن ۾ پڻ ليکڪ جو نالو عدم موجود آهي، جنهنکي پڻ هڪ رڪارڊ طور هن انتخاب ۾ شامل ڪيو اٿم.

مون هن جلد جي عنوان لاءِ نئين ڍنگ کي اپنائي 'جي پائين جو ٿي تيان' جي سري سان سڃايو آهي جيئن ساڳي ڇيز هوندي به ٿين ملينير جي ڇاپ ۾ پهرين ٻن جلدن کان الڳ ٿي بيهي. سائين دلپت صوفيءَ جو ڪلام شاه، سچل ۽ ساميءَ جي بتايل وات کان علحدو

نه به هجي پر اُن کي پنهنجي سڃاڻپ اوس آهي. پل علم عروض جي پابندين کان مڪت آهي ۽ چند وديا جي آڌار تي چيل ڪلام آهي، پر سندس زور گهڻو ٿڌو هندو مڃتا ۽ مٽي تي آهي، جو ڪلاسيڪي ادب آهي. جنهن ۾ تصوف کي اوليت ڏني ويئي آهي. جو مشاهدو ويهين صديءَ کان اڳ جي شاعرن، پيغمبرن ۽ مفڪرن لامحدود ٿيان کي هنڌائي ان چنن کي لوڪن ۾ ڪلياڻ لاءِ ڦهلايو. جنهن ۾ عالمي سطح تي اڏيل ۽ مڃيل سڀ مذهب، هندو، مسلمان، يهودي، ڪرستان، ٻڌ، جين، پارسي وغيره اچي وڃن ٿا. تصوف جي اڀياس لاءِ هن جلد ۾ هڪ مضمون شامل ڪيو اٿم جو مٿي ڄاڻايل مولچند ٺڪر جي مرتب ڪيل جلد ۾ بنا ڪنهن ليکڪ جي ڄاڻ سان مليل آهي.

پل آڏونگ نوان ملهه وقت جي بدلجندڙ حالات سان پاڻ لهڪائي، چهري تي نوان مڪوٽا چاڙهي؛ شرط پڄاڻڻ ۾ مصروف رهن پر پوءِ به پراڻا ملهه ڪڏهن به درڪار نٿا ٿي سگهن. انجي ساک شاه پٽائي گهوت پڻ ڏئي ٿو:

ساري رات سبحان، جاڳي جن ياد ڪيو،
اُن جي عبداللطيف چئي، مٽيءَ لڌو ماڻ،
ڪوڙين ڪن سلام، اچيو آڳهه اُن جي

سائين دلپت رام صوفيءَ جي ڪلامن ۾ موکيءَ جو ڪردار خوب متاثر ٿو ڪري، جنهنجو ذڪر شاه پٽائي گهوت به ڪيو آهي. دلپت صوفيءَ به وڏي چوچ سان کيس ڪلامن ۾ گهڻي انجو ڏاڻو وٺايو آهي. هو ڪلاسيڪي وقت جي حد نشان جيان اندر ۾ اُتر وڃي ٿو. ڪنهن حد تائين کيس ساقي چئي سگهجي ٿو. شاه لطيف سُريمن ڪلياڻ ۾ موکيءَ ۽ متارن جو ذڪر ڪيو آهي. موکي ڪلال هئي. دارون ڪيندي هئي. ٺاهي، جيڪي مسافر سندس اڏي کان گذرندا هئا،

تنڪي وڪڻندي هئي. شاه صاحب آڪي ٿو:

نڪتو نڪتو مٽ مان، جيئن جو جنسارا

موڪي ناتر جي ڏيءَ هئي. 'مومل راڻي' جي قصي ۾ اچيئي.
مومل جي ڪاڪ محل تائين پهچڻ ۾ روڙو هئي. مومل جي عاشقن
کي منجهائي ماريندي هئي. ناتر ڪاڪ محل نارا ٿر ۾ هئو. هو
اُتي خدمتگار هئي. شراب ٺاهڻ جي ڪلا کان واقف هئي. شاه
سائين ۽ کي موڪي ۽ لاءِ وڏا قرب هئا:

متارا مري ويا، موڪي تون نه مرين.

مان پڻ پنهنجي اندر آيل اُچل کي جهل ڏيئي نه سگهيس.
موڪي ۽ کي اندر ۾ لاهي، پنهنجي تخليق ڪيل نئين صنف ڇو اڪرا
آڌارت ڪجهه تهريرون جوڙي ورتيون اٿم:

• موڪي اڏام • ڪسينو لاسويگا

پيٿاريسر جام موڪي ۽ گهميان

• رنگينيون اڇجون • شاه دلپت

بهڪن موڪي ۽ موڪي گوپال

آخرين ڇو اڪرا ۾ چيل آهي ساقي (موڪي) تون شاه کان دلپت ۽
گوپال تائين پنهنجي نظر ٺهار ڪر.

✓ دلپت صوفي صاحب، شاه صاحب جيان موڪي ۽ کي علامت
بڻائي، کيس پنهنجي ڪيترن ئي سلوڪن ۾ امر ڪري ڇڏيو آهي.
هيلين هڪ سلوڪ جي هر بيت سندس وڏائيءَ ۾ چئي سندس
مرتبو سرش ڪيو اٿائين.

موڪي ۽ جي من ۾، پئي مهر آپار،

تنهن هڻي ڪرت ڪاپار ۾، سر ڌر کان ڪري ڌار.

تن پرين ڏنو ٻره جو، پيالو پُر ڄمار،
چيتي ڦٽ فراق جا، دل نئي دلپت گهار،
لريا ننگن ٺار، ڏسي منهن محبوب جو.
پت ڏئي شاه پٺائي پنهنجي سورن سر ۾ ٻيڄل تي راضي ٿو ٿئي.
دلپت پڻ پنهنجن کي واجهه وجهندي موڪلي ۽ تان صدقي ٿو وڃي ۽
شاه جيان دهرائي ٿو؛

موڪي گهري سر هڪڙو، ميءَ جو ملهه ميان ۽
جي شو سرن هون ڌر، تان وڍي سڀ ڏيان،
پر ڌرتي سر هڪڙو، سو ڏيندي لهج مران،
دلپت سر سپرين ڪيئن، ڏيندي ڏير ڌريان،
صدقي ساه ڪريان، موڪي تنهنجي ميءَ تون.
سلوڪ محبت جا

سائين دلپت صوفي پنهنجن تمام سلوڪن کي الڳ الڳ موضوعن
۾ ورهائي عميق ۾ ٽهينون ڏيئي يا مٿي پرواز ڪري پاڻ وڃائي، هن
کي پاڻ جهڙو احساس ڪري پنهنجن پيارن کي نيڪ صلاحون ڏيندي
پنهنجي سرجهار هٿ جو درشن ڪرائي ٿو. 'سلوڪ محبت جا' ۾
عالم آشڪار شمع پرواني واري باريڪ مٿس جي واٽ ورتي اٿائين.
پتنگ پروانن جي آهوتيءَ جو ذڪر ڪيو اٿائين. سلوڪ محبت جا ۲۷
آهن. جن ۾ محبوب لاءِ انتهائي تڙپ آهي. پاڻ فنا ٿيڻ جي پهل آهي.
پتنگ چوائين پاڻ کي، تان اتي آڱ اچ،
سدا سپرين جو، ٿو محبت ٻري مڇ،
سانگو ڪري سڙ جو، پتو پرين جو پڇ.

سڪ جو فلسفو کڻي محبت جي سلوڪن ۾ خوب وضاحت ٿيل آهي.
'سڪ نه آهي سٿري، سڪ تڪي تلوار،' 'سڪ نه پانئين سٿري، سڪ
ڏونگر ڌاري،' 'لوڪن ليکي سڪ سٿري، پر سڪڻ آهي تڪو تير'.
اهڙي نموني محبت کي چننن ۾ چيتي پڻ خوب ڪلام چيا اٿائين؛

محبت جي ميدان ۾، ڪي گهڙن ميا مرد،
لنگهي ليڪو لوڪ جو، فارغ ٿيا فرد.

يا محبت جي ميدان ۾، ڪي هلن شير شتاب،
ڪلهو ڏيئي ڪاتيءَ کي، ڪسي ٿيا ڪباب.

سلوڪ ڀرم نورتي ڪرڻ جا

هي ڪُل ۱۵ سلوڪ ڏنل آهن؛ جن ۾ دلپت صوفيءَ ڀرم جي
پورڙن کي پنهنجي انپوتيءَ دواران مان سرور ڏيندڙ جي ٺنڊڪ ۽ سلوڪن
روپي صابڻ سان من جي ميل ڏوئي آجرو ڪرڻ جو يتن ڪيو آهي. ڇي؛
پرين سان ملڻ اڻ ڪو آهي. پر سڄي سک ۽ سنيهه پري وڪ ڪٽندين ته
اڻ ڪو اوس نه آهي.

جي اٿئي پياس پرينءَ جي، تان وسن وٽ نه ويهه،

اچي عشق عميق ۾، پاڻ پروڙي پيهه،

پير ڪٽي پرينءَ جو، ڏوري لهج ڏيهه،

دلپت ساڻ سنيهه، ساجن مليئي سئرو.

سلوڪ ڪالائيءَ جا

ڪُل ۲۰ سلوڪ ملن ٿا. هن موضوع تي شاهه لطيف ۽ سامي پن
اظهار ڏيئي اڀياسين کي آڪرشت ڪيو آهي. مانس ديهين کي هدايت
ڪئي آهي ته سنساري ڀرمن وس ٿي، ايمانِي بڻجي گهيلا نه سڏائجو.
پنهنجين اکين ۽ ڪنن تي اعتبار نه ڪجو. سڄي محبوب جي راهه ۾
وڪ ڪٽي پو ساگر کون پار پئو.

وڏو قرب ڪلال جو، اکين ساڻ ڏٺو،

ڏٺائون قاتل زهر مون، سولڳو مون منو،

پلٽ ٿي پيا ڪن تي، برهه وٺي وٺو،

دلپت تن ٿنو، جن سِرُ ڏنو ست ۾.

سلوڪ ملار جا

هت دلپت صاحب آڪين ٿا ته سالڪ جي اندر ۾ هر سواس هر ڀل
انجي مشاهدي لاءِ ماندو آهي. سندس آڪيون زار زار ٿيون روئن ۽
سدائين آليون ٿيون رهن. سنسار جي ڪا وٽ ڪين نٿي آڻي. جيئن
سمندر ۾ سڀ صرف منهن کولي مينهن جي ڦڙي کي اندر ۾ ڳيهڻ لاءِ
پيئي تڙبي، تيئن ملارجي ۹ سلوڪن ۾ به اُهاڻي ٻاڏ آهي.

اڄ پڻ اُتر ڏي، ڪٿي مينهن اُچل،
پئي اوچتي عشق جي، هنئين منجهه هڪل،
دلپت ٻاهه برهم جي، ساڙيا شير سڀل،
ڀول نه ڪرتون ڀل، متان آڪين کي اوکي ٿئي.

سلوڪ پتنگن جا

صوفي فقيرن جي عقيدت ثاني عشق مجازي، عشق حقيقيءَ جي
هڪ ٻڌ آهي. جنهن جي پار وڃي مانسرو ۾ ٽپي ڏيئي 'پاڻ وڃائي هو
لهڻ' جي مناسبت رهيئي. من شيتل ٿئي ٿو. اُن سروور کي پاڻ لاءِ پاڻ
جاءِ پتنگ چيان.

پتنگ چوائين پاڻ کي، تان آءُ اُسري آڱ،
عشق جي آڙاهه جو، ڊوڙي جهلج داغ،
دلپت پوءِ دوقان ۾، سر جو ڇڏي سانگ،
محبوبائو ماڳ، مري مال مچ ۾.

سلوڪ سک جا

دلپت صوفي هنن سلوڪن ۾ سک و محبت جي اُڀتار ڪندي
پتنگن جي سلوڪن سان وابستگي بيان ڪئي آهي. هتي سلوڪ سک
جا فقط ست ئي حاصل ٿيا آهن. سڄي سک وارن ۽ عاشقن جو مول
مقصد آهي مرشد وٽان حاصلِ الاهي اُلفت جو وٽو پي سرت وڃائي اُن

رنگ ۾ رتو رهڻ. بيخوديءَ ۾ رهڻ. محبوب سان يڪتائي وصل
۾ ٺهڻ. هر ڄاڻي گدومل واکاڻ ڪندي آڳي ٿو ته دين سڳ جو جمال
آهي ۽ ڪفر پريم جو جلال آهي. بهشت عشق جو ذوق آهي ۽ دوزخ
عشق جو شوق آهي.

ماندو آهي من منهنجو، ڪاٺر توهي ڪاڻ،
ساجن اچي سڳ سان، ڪر وٺين منجهه وٺاڻ،
ويهر مون وٽ ولها، نات ولي وڃ منجهه وٺاڻ،
دلپت وساءِ وصل سان، برهم سندا پاڻ،
مدقي ڪيان پاڻ، پرين تنهنجي پيرن تان.

سلوڪ پوربيءَ جا

هنن سلوڪن جي وضاحتي اڀياس ڪندي آڀاس ٿئي ٿو ته دلپت
صوفي وڏو درويش ۽ عارف مڃڻ لائق آهي. هي سلوڪ ساميءَ جي
سلوڪن توحيد برابر آهن. توحيد تصوف جو هڪ مسئلو آهي. عارفن جو
چننن آهي ته هي سنساري چيزون عارضي آهن. سڄو ۽ پڪو نانءُ
فقط الله جو آهي. اهڙو وشواس ويدانتي پڻ مڃن ٿا. هر ظاهر ظهوري
چيز سندس آهي. سندس کان سواءِ هر چيز جو وجود بي سود آهي.
وحدت، ڪثرت جو روپ ٿي اختيار ڪري جا اصل ۾ هڪ آهي. سندن
۱۲۲ سلوڪ هتي پيش. خدمت آهن. سنساري عشق اُٺي راه آهي.
رڙهي رس رام کي.

پُريا پورب پار ڏي، ڪاٻڙي ڪري ڪاه،
آديسي اندر کي، بچ برهم سندي باهر،
ساڙ شڪ سيئي، ٻاري عشق آڙاه،
محڪم ولي من کي، گيان گرج سان گاه،
دست ڪر دلپت دل کي، سوار ٿي سر ساه،
عشق اُٺي راه، رڙهي رس رام کي.
دلپت صاحب پنهنجن ڪُل سلوڪن ۾ قافيه جي عمدي بلنديءَ

ڪي وڏو جمال بخشيو آهي. جنهن ۾ لئه رواني مليئي. تجنيس خطيءَ جو استعمال پڻ سلوڪن جي ڪومل ڀاو ڪي اُتردار بڻائي ٿو. سلوڪ نمبر ۱۰۲ ۽ ۱۰۵ طويل سلوڪ آهن جن ۾ چنن جي ايڪاگرتا جو پختو اولرو مليو.

سلوڪ ڪلجڳ جا

دلپت سائينءَ جا هي محض ۶ مول سلوڪ آهن. ڪلجڳ ۾ ڪهڙا ڪلجڳي آهن انهن کي وائو ڪيو اٿائين. مولوي، ٻاوا ٻانڀڙ هزارن ۾ آهن. جڏهن پاڻ گمراهي آهن تڏهن ٻين کي ڪهڙي سنئين راه پسانيندا؟ هيٺ ڏنل سلوڪ ۾ جهنگلي جانورن جي ڪرت سان خوب ڪسرت ڏيکاريل آهي جنهن ۾ اڃائي چيرڦاڙ هڻڻ ڪري سائين دلپت جو اندر ڏهي پوي ٿو.

ڪيهر جي قوت سان، دعويٰ ڪندو ڪير،
هڻي هٿ هاڻيءَ کي، ڊاهيو ڪري ڏير،
دلپت سهي نه سگهي، دهشت تنهن دلير،
جت پلنگ وجهي پير، تن مرون رهي نه هڪڙو.

سلوڪ بسنت بهار جا

شاعر جي وجد ۾ اچڻ لاءِ هيءَ رُت بيحد صرافين (آڪرشت) ڪندڙ آهي. چمن ۾ گل ڦل ڏسي سندس چنچلتا مور جيان نچڻ لڳيئي ۽ سندس تخيل جي اڏام اڃان تعجدار بڻجي وڃيئي جڏهن هو ان ۾ سائينءَ جي چشمي سرور کي محسوس ڪري ٿو ۽ پاڻ کي اُنجي سمپ پائي ٿو. سندس چيل ۶ سلوڪ هت پيش آهن.

سدا بهار تن پيو، جن آئي برهم بانس،
گڏهن کڻ ڪونگو، ٻهر بنا هڪ سانس،
جي راتيون دلپت دوست سان، تن بسنت ٻارنهن مائس،
پرين جنجي پاس، مڻدون سي مائينديون.

دلپت صوفيءَ جي مول تنوار اڪ سائينءَ لاءِ آهي. تون ئي تون، ٻيو سڀ ڪوڙ. سندس 'جي پائين جوڳي ٿيان' - ست سندس ڪلام جي سڃاڻپ آهي. جي

جي پائين جوڳي ٿيان، تان تج عالم جي آس،
ويراڳ رکي وجود ۾، سڀ تي ٿيءَ نراس،
بن سمرن رام جي، ڪڻ نه ڪو اڪ ساس،
دلپت هر دم ڪر جي، ٿيءَ داسن جو داس،
ته وڻڪنٽ لهين واس، وڃي حضور هر جي.

صوفي دلپت صاحب سان جڙيل سندس رشتيدار ۽ سندس شخصيت جي وضاحت هن ريت آهي. هڪ حيرت انگيز ورڻ مليو ته جڏهن سائين دلپت صوفي پرلوڪ پئي پڌاريا ته پاڻ فرمايائون ته اسان پاڻي ڪيشورام (سندس شش) ۾ سمائجي رهيا آهيون ۽ پوءِ ائين ڏٺو ويو ته پاڻي ڪيشورام هوبهو سندن ساڳي صورت هئو. ۽ هن صاحب به ڪيترا ڪلام چيا. پاڻي ڪيشورام، 'دلپت' اکر جي معنيٰ ۽ سمجهاڻي هن ريت ڏني آهي:

گر دلپت سڀ ۾ رٿيا، چراچر ڪي مانهر،
دل تو نام سموه ڪا، پت سوامي ڪهين تانه.

اڄ به دلپت صاحب جا چاهڪ واپاسڪ آهن. سندس نالي سان درٻارون هلن ٿيون، جي ممبئي، دهلي ۽ ٻين هنڌ آهن ۽ پاڻي دلپت رام سان هاڪاريون آهن. سنڌ ۾ ڪوڙ درٻارون هيون. گادي سر 'پاڻي' ڪولجن ٿا. مسندن ۽ سيوهڻ جي لڪرن کي پڻ اهڙو مرتبو حاصل آهي.

دلپت صوفي سيوهڻ ۾ ڄائو ۽ اتان جو رهاڪو هئو. سندس آڪھ ناواڻي هئي. جنم سنه ۱۷۶۹ع ۾ ۽ لاڏاڻو ۱۸۳۹ع ۾ ڏام ڏانهن سنه ۱۸۳۹ع ۾ ٿيس. سندس هڪ ڏوهڻي اڃان حيات آهي، جنهنجو نالو

جمنا آهي، جا پروفيسر ۽ ليڪڪ سدا حيات ڏيو بڻائي ۽ جي پتني آهي. سندس فرزند اشوڪ بڻائي اميريڪن لئبرري (دهلي) ۾ بالا آفيسر هئو. هو هن جلد جو روح روان آهي. هن جي اچا ۽ شرڏا آهي ته هي ۽ جلد شايع ڪرائي پنهنجي ماما صاحب يعني جمنا ڏيو بڻائي ۽ کي جنم دن جي سوغات ڪري ڏجي جو دلپت صوفي سندس ماما جو نانو هئو ۽ منهنجي سهرڙي گدو هر جاڻي جو پڻ نانو هئو. دلپت ڪلاسيڪي ادب جي پوئين ڪڙي هئو. ان کان پوءِ ٿيل ورهاڱي جي هاڃي سنڌي ادب ۽ سنڌي ثقافت کي وڏي گتري ڪري ڇڏيو. پوءِ به ڪلاسيڪي صوفين، درويشن ۽ شاعرن جي ڪراڪي ۽ مان پيتل سيتل جڻ سڪي وڃڻ کان بچي ويو. آڏونڪن ملهن کي هنڌائي اُنجو صحيح ڪلن ڪري سنڌي ادب کي نئين سر نئين چننن سان سينچيو ويو.

ڪافي

’جي پائين جو ٿيان‘ جلد ۾ حاصل ٿيل ۹ ڪافيون آهن، جي عرض آگاهائي صاحب بڻائي، روح روان انڊين انسٽيٽيوٽ آف سنڌالاجي، آديپور، مونڪي ڏياري موڪليون. مان سندس ۽ ان اداري جو مشڪور آهيان. هيٺ هڪ ڪافي اوهان جي خدمت ۾ پيش آهي، جيڏيون جانب آيا، جي نهوڙيس نينهن.

۱. جانب ڏوق مون ٿيڙا ظاهر، اکين ڏنر اندر ٻاهر

ڇاڪي ساه سڪايان، مون وٽ راتيان ڏينهن،

جيڏيون جانب آيا.....

دلپت صوفي ۽ جي سليس ٻوليءَ ۾ هر چننن، هر ڪلام عوام کي جهونگاري ٿو. سڪون جي حاصلات کان پوءِ صاحبن کي لڳي ٿو ته جنهن لاءِ آه ساه پيو سڪايان او ته مون اندر پيو وسي.

مٿي ڏنل ڪلامن کان سواءِ سائين دلپت صوفي ۽ جو ٻيو پڻ وڪڙ هن

جلد ۾ درج آهي : چوپايون، واھڙو ڪا جاپ، رام شيام ڪلياڻ، ڪانرو، راڳ تلنگ، راڳ ڪلياڻ ۽ آرتي جن جو عدد محدود آهي. انهن جو ذڪر هن تحرير جي دائري اندر نه آندو اٿس. مٿي ڏنل ڪافيءَ جي صنف جي وضاحت ۾ ائين چوڻ چاهيندس ته اوائل وقت ۾ سنڌي درويش، فقير ۽ گلوڪار ڪافيون ۽ بيت خوب ٻڌائي مڃائيندا هئا. هن آڏونگ دؤر ۾ انهنجي جاءِ غزل ۽ گيت ورتي آهي، جنهن کي ڀارت جي باليووڊ فلمن شهرت وٺائي آهي. گيت سنڌي ڪلچر جو هڪ شديد حصو بڻجي چڪو آهي. نه محض ڀارت ۾ پر سنڌ ۾ پڻ.

’جي پائين جوڳي ليان‘ هند کان سنڌ ۾ وڌيڪ مقبول پوندو. اسان سنڌين جي ثقافت جي ڌرتي سنڌ آهي. ادب اُنجو مول حصو آهي. ڪُل ٿي نظم اُتي جي اُڀج آهي. درحقيقت هي انتخاب سنڌ مان ئي ڇپجڻو هئو پر اُتي پهچي واپس هند ۾ پهچي ويو. شايد اُهو ئي جلد جو پاڻ هئو. هن ڀُستڪ جي سنڌ ۾ مرحبا ٿيندي، اهڙي آشا آهي. بظاهر ته سنڌي ادب جو وڪرو نه برابر آهي. پوءِ به سنڌي اديب، ڇلھ تي چاڙھيل ديگ کي لڙڻ نه ڏيئي، اُن ۾ ڪُجهه نه ڪُجهه وڪڙ وجهي ادب جو ڏاڻقو وٺائيندا ٿا رهن، جو زندگيءَ جو اسازارڻ ڪرڻ آهي، جنهن لاءِ جڏهن به جيتري قدرشناسي ٿئي ٿي ان ۾ هر اديب عوام جو شڪرگذار آهي.

مان پاءُ آشوک بتائيءَ جو تاحدل شڪرگذار آهيان جنهن هن جلد کي انجام ڏيڻ جي جوابداري مون کي ڏني. مان شڪرگذار آهيان ۽ ڀنڊين انسٽيٽيوٽ آف سنڌالاجي آديپور جو جن هن جلد جي اشاعت ۾ سهڪار ڪيو.

گوپال نکر

دلپت جي جيون ساڪي

نالو، گهر، شڪل ۽ شبيهه

’دلپت‘ تخلص واري شاعر، جو سڄو نالو پاڻي دلپترام آهي جنهنڪي ادب وچان سائين دلپترام صوفي ڪري سڏيندا آهن. سائين دلپت جي سوانح عمري مفصل طور نٿي ملي. فقط ايترو معلوم آهي ته پاڻي دلپترام صوفي اصل سيوهڻ جو ويٺل هو ۽ پوءِ وڃي حيدرآباد ۾ پنهنجي گروءَ پاڻي آسرداس وٽ رهيو. هو ميرن جي صاحبيءَ ۾ چڱي عهدي تي هو ۽ هنجي حاڪمن ۾ گهڻي عزت هئي. هو شڪل جو سهڻو، حشمت وارو مڙس ۽ بي پرواهه انسان هو. هڪ دفعي هو پنهنجن ننڍن ڪامورن سان گڏ، سرڪاري ڪم سان گشت تي نڪتو هو. پاڻي آسرداس سندس گرو، دونهين ڏکائي اڪيون بند ڪري جهنگ ۾ ويٺو هو. پاڻي دلپترام پنهنجي گروءَ جي اڳيان ويٺو ٿي رهيو جيستائين سنت اڪيون کولي. ايتريقدر جو ننڍرا ڪامورا تنگ ٿي واپس ويندا رهيا. آخر ميرن کيس چواڻي موڪليو ته جلدي اچي سندن اڳيان حاضر ٿئي، ۾ ميرن جي ماڻهوءَ کي چيائين: ’چل-مٿن نه چليسان، مير نون غرض هويسين، ته آبي اٿي آءِ ويسين‘. يعني تون وڃ، آءُ ڪونه هلندس. ميرن کي گهرج ۽ غرض هوندي ته پاڻي هتي ايندا. سچ پچ ٿيو به ائين ته مير صاحب پاڻ گهوڙي تي چڙهي اُتي ساڻس ملڻ آيو. اهڙو هو دل وارو مڙس. هميشه نوڪريءَ واري وقت ۾ تلوار پاڻ سان رکندو هو. سندس پوٽي ديوان رگهومل جو چوڻ آهي ته ڪنهنڪي به مجال ڪانه ٿيندي هئي جو سندس حاضريءَ ۾ ڪوبه اجايو ڳالهائي سگهي يا بگواس ڪري.

جنم جي تاريخ ۽ هم وقتي شاعر

سندس جنم جي تاريخ بنسبت به ڪجهه پيد پيو پائڻجي ۾ ممڪن

آهي ته هو سنه ۱۷۶۹ع ۾ پيدا ٿيو ۽ سنبت ۱۹۰۶ يعني سنه ۱۸۴۹ع ۾ چالاڻو ڪري ويو. انهيءَ سندس عمر واري عرصي ۾ سندس هموقتي ڪوي ۽ درويش هئا، سچل، بيدل ۽ سامي. جهڙيءَ طرح سنڌي ساهتيه ۾ شاه ۽ سچل، بيدل ۽ بيڪس، ساڳيءَ طرح سامي ۽ دلپت جي جوڙي به امر آهي. دلپت جي عمر جي واقعن جي پوري پوري خبر نٿي پئجي سگهي. ڪهڙا علم پرايائين، ڪهڙي پالشالا يا ودياليه ۾ پڙهيو، سو ته هت سوال ٿي ڪينهي. هو صاحب به ساميءَ وانگر 'انپڻي' شاعر هو. سنگت جا اثر به ضرور پيا اٿس. سندس گرو پاڻي آسرداس هو جنهن کيس رڱي رڱ ڪري ڇڏيو. سنڌ جي هندن ۾ پراڪرت سنسڪرت جو اصل واهيو هو ۽ پوءِ گرمکيءَ جو. دلپت جي شعر مان پڌرو آهي ته اهو اڀياس ساميءَ وانگر ٺيڪ ٺيڪ اٿس پر ساڳي وقت سچل ۽ بيدل وانگر پارسيءَ جو به ڪجهه محاورو اٿس، جيئن سندس هيٺين ڪلام مان معلوم ٿيندو:

پيالا پریم کا پُر گر، هٿون ساقيءَ جي پيتوسين،
 نشا ۾ سيل ڪيا سارا، صدق جان ڪيتوسين.
 مراد هردو عالم چوڻ، پریشان ڪرد دل مجھڪوڻ،
 بشرط نوشي محبت، به يڪ جا محو ڪيتوسين.
 هم بود مي باشد، هم جاهست او پيدا،
 گرو ميري ڪهانيڙي، سوهنگ ساڳي پچاڻوسين.
 گرو ڪي ٿيان ڪي گهڙي لڳي تاڙي، گگن ۾ جا مگن هئا،
 عجب سن من پيا چاندن، عقل ڪي ڪل جو ڪيتوسين.
 پڙا جب عڪس مهرؤ ڪا، در آئينه چون دل دلپت،
 نه ديڪا جز جمال او، دهون دس ڏونڊ ديڪيوسين.

دلپت جي علميت

شاعر جي وديا، ٻولين جي ڄاڻ، سنڌي هندي ۽ پارسي ساهتيه جي پرک بنسبت سندس سلوڪن مان مکيه ساک ملي ٿي. سامي ۽ وانگر دلپت به پنهنجي ٻائي اڪثر سلوڪن ۾ ادا ڪئي آهي، جهڙوڪ سلوڪ گر اوستت جا، سلوڪ پوربي، سلوڪ ڀرم نورت ڪرڻ جا، سلوڪ ڪلاي، سلوڪ ملار، وغيره وغيره. سندس سلوڪن جو تاثير چ به ساڳيو ٿي سامي ۽ جي سلوڪن وانگر آهي ته هن جهان ۾ اسانجا پنج دشمن آهن: ڪام، ڪروڙ، لوپ، موه ۽ اهنڪار، جي انسان ۾ واشنائون ۽ ترشنائون ڄاڻائي کيس برعلائي رهيا آهن. ڪام جي آڱ اهڙي آهي جو ٻجھائڻ کان ٻاهر آهي. ڪام جي انڌ ۾ شهوت جو مغلوب ٿي انسان پاڻ تي جي آفتون آنديون آهن تن سان سوين قصا ۽ ڪهاڻيون پڙ آهن. ڪروڙ به انسان جي اکين تي اهڙا ڪوپا ٿو چاڙهي ڇڏي جو هو سچ کي ڪوڙ کان ۽ فائدي کي نقصان کان جدا سمجهي نٿو سگهي. لوپ ۽ موه ڪڏهن ڍاڍڻ جا نه آهن فقط قناعت ٿي سندن انت آڻي سگهي ٿي. جيئن باهه ۾ گيهه پوڻ سان باهه پڙڪي ٿي تنهن لوپ به مطلوب حاصل ٿيڻ سان وڌيڪ تيز ٿئي ٿو. اهنڪار يا خوديءَ کان وڌيڪ بدعات ڪا ٻولي لپي. صوفي سنت ۽ مهاتماون انهيءَ خراب عادت کي ڏڪاريندا آهن ۽ انجي بدران نمرتا ۽ خاڪساريءَ کي سر جو تاج سمجهندا آهن. انهن دشمنن بابت ڄاڻ اٿئون پر تڏهن به اڃاڻ آهيون. انهن کي نڪي سپاهه آهي نڪي توبخانو، پر تڏهن به حاڪمن کان وڌيڪ محڪم آهن ۽ حاڪم خود سندن محڪوم آهن. اهي آهن دشمن جن کي ماري مات ڪرڻ لاءِ شرعيون ۽ سمرتيون، قرآن ۽ انجيل سڀ پر گهٽ ٿيا. وياس ۽ والميڪي، ٻڌ ۽ زردشت، موسيٰ ۽ عيسيٰ، ڪانفيوشس ۽ حضرت محمد، پير ۽ پيغمبر، ڪويسر ۽

شاعر انهن دشمنن کي دفن ڪرڻ لاءِ جاڳيا.

مانڪ ديهه جو مطلب آهي انهن دشمنن کي جيتڻ، پر انهن کي مارڻ ڪنهن رستم جهڙي سورمي جو ڪم آهي. چوڻي آهي 'من جيتي جڳت جيت'. انهن نفسن کي نوائڻ ۽ دشمنن کي ماري مات ڪرڻ هر حياتيءَ جو سمورو سک ۽ شائتي سMAIL آهي. پاڻي دلپت صوفي چئي ٿو:

ويراڻي وجود هر ويهي ورهه وساءِ،
طالب ٿي طلب هر تن کي پيو تپاءِ،
محڪم ولي من کي، گهڙي ڳيان گسائ،
پنج مواسي چون جي، تن نصيحت ڏيئي نساءِ،
چنچل چت پڪيءَ کي، ڦاهيءَ سرت لساءِ،
ڪري ترڪ طمع کي، ترشنا ڏيئي جلاوءِ،
دست ڪري دل کي، دلپت رام ريجهاءِ.

دلپت رام جي سلوڪن جو گهڻو زور ساميءَ جي سلوڪن وانگر ممتا مارڻ تي آهي. پر ممتا ڪيئن مرندي جي اسين پاڻ کي وڏا پدارت ڪري سمجهنداسين ۽ جيڪي ڪي اسان کي آهي: مال ۽ ملڪيت، عقل ۽ علم، هنر ۽ هوش، سو پنهنجو ڪري سمجهنداسين ۽ نه مالڪ (ايشور) جو.

جئن سامي پنهنجي برهمڻ ستگروءَ جي ديا سان اعليٰ آتمڪ پدويءَ جو مالڪ بڻيو تئن دلپت به پنهنجن سلوڪن هر بار بار ستگروءَ جي اُستتي ٿو اچاري:

صاحب مليئي سلرو، جي گروءَ جو لهين گس،
هڻي ڪڙو قلب کي، ڪڍي ني ڪوري ڪش،
تان جوڳي چون ٿي جس، دلپت ويهي ويراڳين وچر.

دلپت انهيءَ غيبيءَ روحاني دنيا جو عجيب و غريب بيان ٿو ڪري.
جنهن طالب جي اک کلي ٿي سو جيئري ٿي انهيءَ سوکيم جهان جو
مشاهدو ٿو ماڻي، جتي زمين ۽ مڪان، آڪاس ۽ پاتال جا پنڌن ناهن،
جتي ڪرم نه آهي ۽ نه ڪال، نه غم نه زوال. انهيءَ دنيا ۾ رات ڏينهن
جو نشان به ڪونهي ۽ هڪ عجيب نور پيو وسي جو نرم ۽ سوکيم آهي.
سامي انهيءَ غيبي ولايت کي 'بيگم پور' (بي غم پور) يا 'ديس ملار'
يا 'نور محل' ٿو سڏي.

دلپت به شعر ۾ ساميءَ وانگر پاڻ اداسي سپاءَ جو ظاهر ٿئي ٿو.
جڳياسين کي وڏي واڪي ۽ زوردار نوع ۾ سڻائي ٿو ته ٻاهريون ويراڳي
ويس، سواءِ دلي ويراڳ جي، سالڪ کي منزل تي نه پهچائيندو. سڄي
سالڪ کي رام سمرڻ جي سهڻي صلاح ڏيئي دلپت ائين چويس ٿو ته
پنهنجي اندر ۾ جهاتي پائي ڏس، 'دلپت دائر دوست جو، دل اندر ديرو'.
اڳتي هلي هو فرمائي ٿو :-

سڃاڻڻ آه اٽڪ جو، پنهنجو سڃاڻڻ ساڻ،

بنا سڃاتي پنهنجي، وڃي نه ديهه ايمان،

اٽڪ ملي آسان، جي سڃاڻين پاڻ کي.

اهو آهي دلپت جي سلوڪن جو تاتپرچ جو ساڳيو ئي ساميءَ جي
سلوڪن وانگر آهي. جهڙي آهي پنهي جي سنڌي سولي، سڀڪ ۽
سوادي، تهڙو ئي آهي پنهي جو مطلب ڳوڙهو ۽ پُر معنيٰ.

وڌيڪ سلوڪن جو تاتپرچ هر هڪ قسم جي سلوڪن جي سري هيٺان
جتي اهي شروع ٿين ٿا، ڪتاب ۾ ڏنل آهي.

(ديوان دلپت جلد تان ڪنيل، جو گدومل ڪٽڻ مل هر جاڻي ۽ (بنده)
جو سوڌيل سنواريل ۽ ڇپايل آهي، پر مٿئين مهاڳي مضمون هيٺان
ڪنهنجو به نالو ڄاڻايل نه آهي).

صوفي دلپت رام جو شعر

صوفي دلپت رام جي سوانح عمري ڪنهن معتبر ۽ مفصل طور نه ملي سگهي آهي جا تحقيق بعد پئي وقت ڏني ويندي. هو اصل سيوهڻ جو ويلل هو. ننڍي هوندي کان کيس الاهي الفت ڏانهن لاڙو هوندو هو. پوءِ حيدرآباد پنهنجي گرو پائي آسرداس وٽ اچي رهيو جنهن جهوڪ وارن صوفين جي صحبت جو چڱو فيض حاصل ڪيو هو. هو ميرن جي صاحبيءَ ۾ هو. مگر اها ٻالھه ڄاڻڻ بلڪل ضروري نه آهي ته صوفي دلپت رام هن فاني دنيا ۾ ڪيترو وقت ڪاٽيو يا کيس ڪيتري زر زمين ملڪيت ۽ اولاد هئي. جنهن شيءِ سندس نالو هن دنيا ۾ امر ڪيو آهي سو آهي سندس ٿيان ۽ معرفت سان پرپور ڪلام ۽ انجو پڙهڻ پروڙڻ ۽ پيروي ڪرڻ آهي هڪ مفيد ڪم. سندس ڪافيون به الاهي الفت جي آلاپن سان ڀريل آهن مگر اُنکان به وڌيڪ سندس هنديءَ ۾ ڪلام چيل آهي جو ڪيترن نچ هندي ڪوين جي ڪوٽا کان به وڌيڪ سهڻو ۽ سواڊي آهي. سندس ’هندي سي حرفي‘، ’سلوڪ گر اُستت ڪي‘، ’واهگرو ڪو جاپ‘ ۽ مختلف هندي راڳن ۽ راڳڻن ۾ چيل اڪيچار پڇن مطالع ڪرڻ سان ئي معلوم ٿي سگهندو ته هو ڪهڙي نه اعليٰ پايي جو هندي ڪوي ٿي گذريو آهي ۽ سندس هندي ڪلام ڪيترو نه پر ماتما جي پريم سان ٺمار ۽ الاهي عشق جي رنگ ۾ رتل آهي. برج بهاريءَ جي برهه ۾ چيل هوليءَ جا راڳ کيس ۽ پڙهندڙن کي وجد ۾ وجهيو ڇڏين. سندس سرائڪي ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ چيل ڪافيون پڻ عشق جا اُمنگ ۽ محبت جي مستي آئيندڙ آهن. سندس سنڌي سلوڪ به معرفت ۽ تصوف جي متن ۽ رمزن سان ڀرڻ آهن جن ڏانهن تصوف جي بيان ۾ ناظرينن جو ڌيان ڇڪايو ويو آهي.

دلپت جو ڪلام رڳو نظم نه آهي مگر حقيقي شعر آهي ۽ سندس دلي جذبن کي ظاهر ڪريو جنهن ڪري ئي سندس ڪلام نظم جي

پابندي، قافيه ۽ رديف جي قيدن ۽ علم عروض جي دقتن ۽ پيچيدگين کان آزاد آهي. هو شاعريءَ کي پيغمبريءَ جو جزو سمجهي حقيقي عشق جو پيغام پبلڪ کي پهچائي ٿو، تنهن ڪري ساميءَ وانگر پنهنجو پيغام سلوڪن جي ذريعي ڏنو اٿس. سندس سلوڪن جو تاثير جو به ساڳيو ئي ساميءَ جي سلوڪن وانگر آهي. جهڙي آهي بنهي جي سنڌي سولي، سپڪ ۽ سواڊي، تهڙو ئي آهي بنهي جو مطلب ڳوڙهو ۽ پُر معنيٰ. دلپت سنسڪرت جو چڱو ڄاڻو نظر اچي ٿو ۽ فقط اُهي سنسڪرت لفظ ڪم آندا اٿس جي سنڌيءَ ۾ مروج آهن. جئن ته هن سامين ۽ سڌن، نانگن ۽ آديسين جي صحبت ڪئي هئي، تنهنڪري سندن اصطلاحن ۽ اعمالن کان چڱيءَ پر واقف آهي ۽ ڪيترن سانگ ڌاري ساڌن ۽ لڪير جي فقيرن جي جهنور لائي اٿس.

سندس سلوڪن ۾ تصوف جي متن جي چڱي اپٽار ٿيل آهي. تصوف سندس شعر جو تاجي ۽ پيتو آهي، خواه پاڻ ۽ سموري عمارت آهي. صوفي عارفن جي عقيدن سمجهڻ کان سواءِ سلوڪن جو پورو لطف پرائڻ البت مشڪل آهي تنهنڪري تصوف جي متن جو مختصر بيان ٻين صوفي شاعرن جي گفتن ۽ سندن سان هن هيٺ ڏجي ٿو.

تصوف يعني صوفي متو

سنڌي شعر تصوف جو اڪث خزانو آهي ۽ سنڌي شاعرن جي شعر ۾ تصوف جي اصولن ۽ اسرارن جي چڱي اپٽار ٿيل آهي. شاهه عبداللطيف ڀٽائي، سامي صاحب، سچل، بيدل، بيڪس، روحل، دلپت، دريا خان، مراد وغيره صوفي شاعرن پنهنجي پنهنجي عجيب نموني ۾ الاهي عشق جا آلاپ آلاپيا آهن ۽ روحاني ترقيءَ جا راز سمجهايا آهن. پارسي، اڙدو ۽ هندي شعر جو اثر سنڌي شعر تي بلڪل گهڻو ٿيو آهي ۽ انهن چڱي ٻولين جي شاعرن جي شعر جو لطف حاصل ڪرڻ لاءِ ضروري آهي ته هٿي تصوف جي تواريخ ۽ متن جي مختصر سمجهاڻي ڏجي.

تصوف

عام طرح چيو ويندو آهي ته تصوف 'صوف' مان نڪتل آهي. جنهن نه صوفي لک ۽ چاهه جلال کي ترڪ ڪري فقر ۽ قناعت جي حياتي گذاريندا آهن ۽ سلا ۽ شاندار ڪپڙا ڇڏي للهي پشم جي قبا پهريندا آهن، تنهنڪري کين پشمينه پوش به ڪري چيو ويندو آهي. ڪن عالمن جو چوڻ آهي ته جنهن ته صوفي ۽ لاه پيرولي ۽ باطني صفائي لازم آهي، اهو لفظ 'صاف' مان نڪتل آهي. علامه ابورپڪاني، مولانا شبلي ۽ مرڪس (Meerk) وغيره عالم چون ٿا، ته اصل اهو لفظ 'سوفي' ڪري لکيو هو جو يوناني لفظ 'سوفاس' يعني سيالپ مان مشتق آهي ۽ آهستي آهستي سوفي مان ڦري صوفي ليڪجن ۾ آيو، مگر پروفيسر نولڊڪي جو خيال آهي، ته اها ڳالهه ناممڪن آهي ڇاڪاڻ ته يوناني لفظ عربي ٻوليءَ ۾ سرياني زبان جي معرفت آيا ۽ سرياني زبان ۾ خود اهو لفظ ڪونه آهي. وري س مان ڦري ص ڪڍڻ ٿيو سو پڻ عربي زبان جي قاعدن جي ابتڙ آهي. تذڪره الاوليا ۽ نفحات الانس ۾ ڏنل بزرگن جي قولن مان ائين معلوم ٿو ٿئي ته تصوف صفا مان نڪتل آهي جنهن هيٺ ڏنل ڪن متقدم صوفين جي گفتن مان معلوم ٿيندو.

(۱) 'صوفي آن بود که صافي بود از کدروپرشود از فکرودر قرب خدا منقطع شود از بشر و یکسان شود در چشم او خاک وزر' (سميل ابن عبدالله التشتري)

(۲) 'تصوف اصطفا است هر ک گزیده شود از ماسوی الله او صوفي است' (جنید)

(۳) 'صوفي آنست که دل صافي دارد بخدا' (بشر الکافي)

(۴) 'تصوف دشمني دنیا است و دوستي مولی' (ابو الحسن نوري)

(۵) 'تصوف صفائي دل است از کدورت مخالقات' (ابو الحسن بصري)

تصوف دنيا جي هر ڪنهن ملڪ ۽ قوم ۾ جاري آهي ڇاڪاڻ ته سندس بنيادي اصول ساڳيا ئي آهن. مغرب جي ٻولين لٽن، جرمن،

فرينچ، انگريزي وغيره خواه مشرق جي پاشائن سنسڪرت، هندي، عربي، فارسي، اڙدو وغيره ڏانهن نظر ڪبي ته انهن ۾ معرفت جا بي بها راز معلوم ٿيندا. جيڪڏهن جدا جدا مذهبن ڏانهن نظر ڊوڙائي، ته به معلوم ٿيندو ته مسلمان، يهودي، ڪرستان، هندو، ٻڌ، جين، پارسي وغيره سڀ ساڳي لات ٿا لنون، ڇاڪاڻ ته صوفين جو منزل مقصود آهي خدا سان وصل، جو حاصل ٿي سگهي ٿو عشق جي ذريعي ۽ عشق آهي عالمگير چيز جا فرقان جي فرمودي موجب انسان خود پاڻ تي هموار ڪئي آهي.

ملت عشق از همی و ملت جدا است

عاشقان را مذهب، و ملت خدا است (رومي)

ويدانت موجب آتما کي پر ماتما ۾ ليءَ لين ڪرڻ، اسلام جي تصوف موجب فنا في الله ٿي بقا با الله حاصل ڪرڻ، يا ٻڌ جو نرواڻ پد پرائڻ سڀني جي معنيٰ ۽ مقصد ساڳيو ئي آهي، فقط نالا مختلف آهن.

تصوف جي درجي وار ترقي

قرآن شريف ۽ مذهبي پيشوائن جي تلقين تصوف جو سرچشمو آهن. تھانپوءِ حڪمت الشراق (Neo-Platonism) ۽ يوناني فيلسوفيءَ جو اثر تصوف تي پيو. رفته رفته عيسائي مذهب مان خلوت نشيني ۽ عزلت جو متو تصوف ۾ آيو ۽ ڏڪر ۽ فڪر ۾ مستغرق ٿيڻ لاءِ خانقاهه جي ضرورت محسوس ٿي. پوءِ ويدانت ۽ ٻڌ مذهب جو اثر به ان تي پيو جنهن مان رياضت ۽ مجاهدو وغيره حاصل ڪيا ويا.

جامي ۽ نفڪات الانس ۾ لکيو آهي ته سڀ کان اول جنيد بغداد ديءَ سنه ۲۹۷ هجريءَ ۾ تصوف جو مقصد ۽ اصول ماڻهن کي سمجهايا. هو اصل ۾ سري سقطيءَ جو مريد ۽ حضرت عليءَ جو پوئلڳ هو. تذڪره الاوليا ۾ لکيل آهي ته تصوف ۾ فنا جو مسئلو ابوسعيد الکرازي جاري ڪيو ۽ چيائين ته فنا بعد بقا جو درجو آهي جنهن ۾ سالڪ مالڪ

سان وصل پراڻي ابدي حياتي ماڻي ٿو. حسين بن منصور حلاج بلندپايه صوفي ٿي گذريو آهي ۽ سندس رهڻي ۽ ڪهڻي ۽ مسلمانن ۾ وڏو انقلاب آندو. هو وجد ۽ بيخوديءَ جي حالت ۾ ”انالحق“ جو نعرو هڻندو هو جنهنڪري مذهبي علمائن کيس ڪافر ۽ ملڪد نهرايو ۽ ڪن کيس جادوگر ۽ بازوگر جو لقب ڏنو ۽ آخر کيس سنه ۹۲۲ع ۾ سوريءَ تي ڇاڙهيو ويو. امام غزاليءَ ۽ فريد الدين عطار محسوس ڪيو ته منصور جيتري آزادي مناسب نه آهي ۽ متان ماڻهو گمراه ٿي وڃن تنهنڪري تصوف ۽ شريعت کي ملائي تصوف کي اسلام جي اصولن تي بيهارڻ جي ڪوشش ڪيائون. ابن عربيءَ چيو ته سرشتيءَ جو هر هڪ اڻو مالڪ جو مظهر آهي ۽ انسان صفات خدا ونديءَ جو مجموعو آهي. حياتيءَ جو مقصد آهي معرفت حاصل ڪرڻ مگر جسم ۽ نفس ان جي وچ ۾ رندڪون ٿا وجهن، جنهنڪري انهن کي نه ڪرڻ کانسواءِ وصل جي وائي وٺڻ ناشدني آهي. مٿين خيالن مان ظاهر آهي ته فقط ذات باري اصل وجود آهي ۽ ڪائنات جون ٻيون مڙيئي شيون ۽ خود انسان مجاري ۽ غير حقيقي آهن. انسان ڪامل جي دل (جا دنيا ۽ خدا جي وچ ۾ هڪ ڏاڪڻو مثل آهي) ترقي ڪري وڃي وصل حاصل ڪري ٿي ۽ اها هڪ آئينو آهي جنهن ۾ محبوب جو جمال پسي سگهجي ٿو.
 تـم چـشـم حـقـيـقـت سـي اگـر آـپ هـو دـيـکو،

آئينه - حق ۾ دل - انسان هيءَ موجود. (ظفر)

هڪ طرف فيلسوفن ۽ عارفين تصوف جي عقيدن جي اڀتار نثر ۾ ڪئي ۽ ٻئي طرف ابوسعيد، عمر خيام، فريد الدين عطار، سنائي، مولانا جلال الدين رومي، سعدي، حافظ، جامي وغيره شاعرن پنهنجي رنگين نظم جي ذريعي عام ماڻهن جي دلين تي تصوف جو گهرو اثر وڌو.
 توحيد

توحيد تصوف جو هڪ مکيه مسئلو آهي. عارفين جو عقيدو آهي، ته دنيا جون شيون فقط ظاهري وجود رکن ٿيون، مگر حقيقي وجود فقط ذات

حق جو ئي آهي. ويدانتين جو به اهو ئي وچن آهي ته هڪ پرماتما ست آهي ۽ دنيا سموري مايا، سڀني ۽ است آهي. پر ڪرتي ۽ ڀر جيڪي به نظر اچي ٿو سڀ پرماتما آهي ۽ ان کانسواءِ ٻي ڪا به شيءِ وجود نٿي رکي، جئن ته قطرو، لهر ۽ ٿوٽو مختلف صورتن ۾ ڏيکارجن ٿا مگر حقيقت ۾ ٿيئي سمنڊ آهن. سون ۽ سون جا جدا جدا زيور شڪل ۾ مختلف آهن پر آهي مڙيوئي هڪ سون. فقط وحدت ڪثرت جو روپ ٿي وٺي. جهڙي طرح وڻ جا پاڻا ٿڙ، شاخون، پن ۽ گل، هڪڙي ٻج جو جنسار آهن مگر ٻج سان کين ڪا مشابهت ڪانهي، تهڙي طرح ڀارو منهنجو ڀار ڪٿي ڪٿي صورت سير ڪري ٿو. اهو صورت جو سردار سوين پيس بدلائي لکين لباسن ۾ جلوه گر ٿو ٿئي.

سج جي روشني هڪڙيائي آهي، مگر آئيني ۾، پاڻي ۾ ۽ ڌري ۾ جدا جدا شڪليون وٺي ڪاٺي تيز ۽ ڪاٺي جهڪي پيئي پاسي، مگر جي آئينو، پاڻي، ۽ ڌرو گهر ٿي وڃن ته سج جي روشني ساڳي هميشه وانگر رهندي. اصل عدد هڪ آهي، ڏهر، سَو هزار وغيره فقط هڪ جو مجموعو آهن تهڙي طرح ذات وحدت به نانا روپ ڌري ٿي.

ع - ائين محض وحدت است به تڪرار آمده.

انسان جي بدن ۾ سوين عضوا، هزارين رڳون ۽ ڏورا آهن، مگر روح هڪڙو ئي آهي، جنهن کان سواءِ سڀ عضوا ۽ رڳون باطل آهن. توحيد وجودي جي پيچيدي مسئلي کي چٽو ڪرڻ لاءِ جزوي شاعرن جا چنڊا شعر هيٺ ڏجن ٿا.

رومي ظاهر و باطن و نهان و آشکار
شمع يک شمع است قنديلش هزار
عالم امواجي ست در بحر وجود
ليک چون آبيست سيال اي ودود

گر هزاران اند یک کس بیش نیست
جز خیالات عدد اندیش نیست

عطار
يکي حرف است چنديني کتاب است
يکي نور است چنديني حجاب است
چشم بکشاک جلوه دلدار
متجلي است از درو ديوار
هم یک قطره است و اين دريا
هم یک دانه است اين کروار

شبستري
جهان جملہ فروغ - نور حق دان
حق اندر وي ز پیدائست پنهان
توئي تونسکتم نقش الاهي
بجو از خویش هر چیزی کا خواهي

جامي
يار ما هر دم است با تو کلیم
حیف تو نشنوي کلام قدیم
هم عالم پر است از آواز
لیک درهائي گوش خود کن بار

دادو
چار ويد کا پید هيء، گيتا کا هيء جيو،
چرن داس لڱ آبڪو، تو ۾ تيرا پيو،
دادو دیک ديال ڪو، سڪل رها ۾ پور،
روم روم ۾ رم رهيو، تو جن جاني دور.

ڪبير
جوڻ ٿلون ۾ تيل هيء، جوڻ چقمق ۾ آڱ،
ميرا سائين تجم ۾، جاڳ سڪي تو جاڳ.

هر ڪو چوڙ دواز پي، هم پنهنجي هر دوار،
دوڙن توپت پگ ٿڪين، هر ٿي همري دواز.

آپي پتي قلم آپ، اوپر ليک به تون،
ايڪو ڪهيئي نانڪا، دوجا ڪاهي ڪون.

نانڪ

تون آبي آپ ورتدا، آپ بٽ بٽاڻي،
تڏ ٻن دوجا ڪو نهي، تون رهيا سمائي.

پڙهيا ويد ڪتيب جا، ٿا ڏين ڏورانهان ڏس،
سچ سچ سچائڻ ڪينگي، موهايا پسي مس،
رات ڏينهان روجل چوي، رڙهي تنهنڪي رس،
پير پنهنجو پس، نائي ڪنڌ قلوب ڀر.

روحل

شاهه پٽائي ايڪ قصر در لڪ، ڪوڙين سس ڳڙ ڪيون،
جيڏانهن ڪريان پرڪ، تيڏانهن تيرا صاحب سامهون.

وحدتا ڪنن ٿي، ڪنن وحدت ڪل،
حق حقيقي هيڪڙو، وائي بي م پل،
هيءَ هلاچو هل، يا الله سندو سچين.

سامي صاحب رڳ رڳ منجهه راڳ، آهي اونڪار جو،
سوچي له سرير مون، مينگهو چوي هيءَ ماڳ،
اندر اونڪار جو، اٿي چانڊ ۽ چراڳ،
پسيو تن سهاڳ، جن درس سچاتو دم ڀر.

من مٿرا دل دوارڪا، ڪايا منجهه ڪاشي،
 چيٽن وسي چٽ ۾، الڪ آبناسي،
 پيهي ڏسي پاڻ ۾، ڪو ورتو وياسي،
 وڃي ٿي واسي، بيحد بي گهر پور جو.
 توحيد جي باري ۾ ملاحظ ٿين صوفي دلپٽ جا سلوڪ پوري ۽
 سلوڪ ۾ نورتي ڪرڻ جا.

ستگروءَ يا مرشد جي ضرورت
 حقيقي محبوب سان وصل ڪرڻ ۽ آتما کي پرماتما ۾ محو ڪرڻ
 صوفين جي حياتي ۽ جو مکيه مقصد آهي، مگر ان منزل مقصود ڏانهن
 وڃڻ لاءِ جو پريم جو پيچرو آهي سو آهي سوڙهو ۽ مشڪلاتن سان
 ڀرپور. انهيءَ اونداهي رستي کي روشن ڪرڻ لاءِ مرشد جي هدايت
 جي شمع ضروري آهي نه ته ممڪن آهي ته بيخبر سالڪ ڪنهن
 اوڙاهه ۾ اڙجي پوي يا دلشڪستو ٿي همٿ هاري وات تي ٿي ويهي رهي.
 قطع اين مرحلہ بي هم رهي ۽ خضر مڪن،
 ظلمات است و بترس از خطر گمراهي. (حافظ)

مالڪ سان ملڻ جو رستو هڪ خطرناڪ بيابان مٿل آهي جنهن ۾
 گھڻائي بياباني غول ۽ جن پوت سالڪ کي گمراه ڪرڻ لاءِ ڪم ڪشي
 بيلا آهن. اُهي شيطان جا چاڙتا کيس بدراھ ڪري سڄي رستي کان
 هٽائي وڃي اوڙاهه ۾ هڻندا. ڏن دولت جي تمنا، زال ۽ ٻارن سان
 محبت، مان ۽ مرتبي جي خواهش سڀ انهيءَ غول جا سڏ آهن جي
 پانڌيڙو کي پننجي ۾ آڻي مٿين موڙهو ڪري ٿا ڇڏين.

چون شود آن بانگ غول آخر بگو
 مال خواهر و جاه خواهر و آبرو
 از درون خویش این آوازا
 منع کن تا کشف گردد رازها (رومي)
 اهڙي وقت ستگروءَ روپي جهاز جي ضرورت آهي جو شش کي تار

مان تاري پار اُڪاري.

جنهن ڏي نهاري، سامي، پورو ستڱرو،

تنهنجي مهر ميا سان، لنو لنو سڀ ٺاري،

تار منجهون تاري، ڏيئي هٿ، همٿ جا. (سامي)

شش جون اڪيون تڏهن کلنديون جڏهن اهڙو ڪامل مٿس ڪرم

ڪندو ۽ دويءَ درشتي بخشي وراٽ سروب جو کيس درشن ڪرائيندو.

پوءِ جڏهن کيس آتم ڳيان پراپت ٿيو ته سڀ ويڇا وساري 'عشق ڪل'

کان آگاه ٿي سڀ ڇيڙ ۾ جانب جو جلوو پيو پسندو.

'ڇيٽيءَ ۽ ڪنڇر ۾، ستر ڏسي پڳوان،

ڄاڻي سڀ جهان، چمتگار ڇيٽن جو' (سامي)

ڪن هندي ۽ سنڌي ڪوين جا گروءَ جي واکاڻ ڪئي آهي سا

سندن واتان ٻڌڻ جو ٿي آهي.

گر ڪنجي پاھو نول من ڪولا ته ڇيٽ،

گر بن من ڪا طاق نه اڱهره، اُور نه ڪنجي هٿ.

جي سو چندا اڱو، سورج چڙھ هزار،

ايتي ڄاڻڻ هونديان، گر بن ٿهور اُندار. (نانڪ)

گرو ڪمھار شش ڪنڀ هي، گر گر ڪاڍ ڪوٽ،

انترهات سهاردي، ٻاهر ٻاهي ڇوٽ. (نانڪ)

ڪبير پارس اُر سنت ۾، بڙو انٿرو جان،

وہ لوها ڪنڇن ڪري، وہ ڪري آپ سمان. (ڪبير)

ستڱر ساگر ڏونڊيئي، ماڻڪ جت لپن،

ڏونڊر ٿا ڏونڊينديا، چڪر هٿ ڏهن. (شاهه)

پيرانديءَ پيرن جي، جنبي ڪجي جات،
جهين سنديءَ وات، ماڻگ لپن مڱيا. (شاهه)

جنهنڪي هاديءَ ڏنو حرف، تنهنڪي علم عيان ٿيو. (مراد)
سانگ ڌاري سنت ۽ مڪار مولوي
اهڙا سچا رهبر ۽ ڪامل سنگر جن جي نسبت هڪ سنت چيو آهي
'سنت ڪهين هر انڪو پاڻي - ست لوڪ جن سرت سمائي' دنيا ۾
بلڪل ٿورا آهن.

نام نام هون قرون، ساڌو بڙو سڪاو،
جس کي گولي هون قرون، تانڪو بڙو ڏڪار. (ڪبير)
دنيا جي پرڀنڇ ۾ لائق ساڌو سياسي، جوڳي جڏاڌاري، ملان مولوي
اڪيچار آهن جي بگلي وانگر ڳنڍين ڳوڙهن ۽ متين موڙهن کي
پنهنجي چار ۾ ڦاسائڻ ۽ ڳرڪاڻڻ لاءِ هڪيا ويندا آهن. چوندا آهن ته
'پير کي کڻن مجاور'. ڪيترائي دغا باز ۽ دولابي چيلا پنهنجن گمراه گرن
جي ڪوڙين ڪرامتن جي هاڪ لاهائي اهو جهه استرين ۽ منجهيل
مردن کي پنهنجي اندر ڄال ۾ پيا آڻين ۽ کانئن پئسا ڦري سندن مال
مليدن ۽ مڙين تي پيا پلجن ۽ ٿلهائين. هندستان ۾ نڪار نانگا، سچا
سکڻا ساڌو، بيروزگار ٻاوا ٻانڀيل، مڪار مولوي ۽ ڪوڙا قلندر هزارن جي
تعداد ۾ آهن. ڪوڙين ڪڙائين، سڄن سنسن، ردي رواجن ۽ پاڪنڊي
پوڄائن ذريعي پليل ڀرمين کي برعلائي بيراہ ڪري رهيا آهن. ڀلا
ڏسجي ته سجين ته 'آنڪس ڪ خود گم است، ڪرا رهبري ڪند؟' مگر
ماڻهو به پنهنجي عقل کان ڪم نه وٺي رڌن وانگر ٻين جو نقل ڪري
پيا پاڻ ڦرائين ۽ سڄو ۽ سڌو رستو ڇڏي گمراه ٿين. اهڙن لڳن جي
لڳيءَ ۽ مڪاريءَ کي سڀني ملڪن ۽ قومن جي شاعرن سخت ننڍو
آهي. صوفي دلپت اهڙن دوکيوازن جو دولاپ ۽ دغا باري ظاهر ڪري
پنهنجي سلوڪن ۾ کين چڱا تنبيهه جا تازيانا هنيا آهن، اُن نسبت

ڪن سڪن دانن جا گفٽا هيٺ ڏجن ٿا.

در نماز و روزه و حج و زڪواه،
با منافق مومنان، در برد و مات. (رومي)

نيسٽ از عزلت غرض زياد را جز صيد خلق،
عنكبوتان را مگس در غار دارد گوش گير. (صائب)

از دلِ پوش صومعه نقدِ طلب مجبوي،
يعني ر مفلسانِ سڪن ڪيميا مپرس. (حافظ)

نيابي حق بغير از درد دل زين سبب گرداني،
به از صد دانه باشد دانه اشڪي اگر داني. (جامي)

مالا ڦيري ڪيا هوڻي، جو گئي نه من ڪي آس،
جيون تيلي ڪي بلد ڪو، گهر گهر ڪوس پچاس. (ڪبير)

مالا ڦيرت جُڳ ڳيا، ملا نه من ڪا ڦير،
ڪر ڪا منڪا ڇاڏڪي، مَن ڪا منڪا ڦير.

باهر سي اڄُ ڏسا، پيتر مٿا انگ،
تاسي تو ڪٿووا پلا، تن من ايڪه رنگ. (دريا صاحب)

مَن مُريدُ هوو نهين، آپ ڪهاو پير،
هوا جرڻ پلٽو لڳي، ناحق پئي فقير. (پلٽو)

پوڄا ڪارِ م پاڻ ڪي، تون مومن مَن مڃار،
جي پوڄا ڪارِ پاڻ ڪي سي ڪافر آهن منهن ڪار،

پٽيا، پايي، پيت ڪتا، بيحد ٻچا ۽ بدڪار،
 اُن تي آفت عذاب جي، ۽ باريءَ جي ڀلڪار،
 پوڄا پروردگار، ٻاجهون ٻئي ڪنهنڪي نه جڙي. (شاه پٽائي)

لکين لڙي، ڳالهين ڪن آڱر جون،
 سامي ڪوڙائي ساڌ ٿيا، ملو ۽ ڏاڙهي،
 ڪلڪائين ڪپت جي، کاتي ڪهاڙي،
 پاڙ کائي پاڙي، وهي وڃن وهه ڀر. (سامي)

ملاحظ ڪجن صوفي دلپت جا سلوڪ پوري ۾.
 جيڪڏهن منش ساڌن جي سنگ ۾ آيو ۽ سڄي ستگروءَ جي شرن
 پيو ته پوءِ ڪامل مرشد جي هدايت هيٺ طريقت ملي ۽ ڪري معرفت
 جي منزل مان لنگهي وڃي حقيقت پروڙيندو. صوفي جڏهن شريعت
 جو شاهراهه پورو ڪري طريقت تي اچي ٿو ته پوءِ هو شريعت جي ٻنڌنن
 کان آزاد آهي ۽ ناسوت کان مٿي چڙهي ملڪوت ۾ اچي فرشتن جو
 همسر ٿئي ٿو. طريقت جي ميدان ۾ قدم رکڻ جي معنيٰ آهي ظاهري
 ڳالهين کي ڇڏي باطن ڏانهن رخ رکڻ ۽ جسم کي ترڪ ڪري روح
 ڏانهن ورڻ جئن ڪنهن شاعر چيو آهي :

شريعت سر جهڪانا هيءَ، طريقت دل لگانا هيءَ.

طريقت ۽ معرفت مان ترقي ڪري، علم اليقين ۽ عين اليقين کان
 اڳتي وڌي جڏهن هوق اليقين پروڙي ٿو ته پوءِ دوئيءَ جو پڙدو وڃان
 نڪري وڃي ٿو ۽ محسوس ٿو ڪري ته 'اندر پرين ٻاهر پرين، پرين
 مون ئي ساڻ'. اهو درجو آهي فنا قي الحق جو جنهن جي حاصل
 ٿيڻ تي سالڪ بيڪوديءَ جي مستيءَ ۾ منصور وانگر 'انالحق' ۽ بايزيد
 وانگر 'اناشبكاني ما اعظم شاني اني انا الله لا اله الا انا' جا نعرا ويلو هڻي.

عشق يا پريم

دنيا جي عام ماڻهن ڪيترائي ڌرم ۽ مذهب، مت ۽ متانتون، ڪريائون ۽ ڪرم پرم گهڙي ڇڏيا آهن. هندو چون ته ويد پراڻ شاستر ۽ سمرتيون سچيون آهن. چارئي ڌام ڪرڻ، ورت ۽ پاٽ رکڻ، پير ۽ تلسي پوڄڻ، نرڙ تي نموني نموني جا تلڪ ڏيڻ، نادن ۽ گهندن وڃائڻ معرفت ئي مالڪ کي ڳولهي سگهيو. ڏند ڪٿائون به اڪيچار گهڙيون اٿن. نڪ مان ڄاول ناسڪريت جي آکاڻي، بدن جي ميل مان بڻايل گڻيش جي ڪٿا، ٽيڄڙيءَ جي ڳالهه، معاديو جو مودڪ وغيره وغيره گهڻيون ئي ڏند ڪٿائون آهن. مسلمانن جو اعتقاد آهي قرآن ۽ حديث پڙهڻ ۽ هانگن ڏيڻ ۽ روزن رکڻ وغيره پر مطلب ته سيڪنهن قوم ۽ مذهب جا شرعي احڪام مختلف آهن، مگر عاشقن ۽ عارفن جو مت هڪڙو ئي آهي جو آهي عشق جو. ع عاشقان را مذهب و ملت خدا است. درياهه جي ڪلي ڪرڻ، وچ درياهه ۾ هڪر هوڙڻ، ديويءَ تي هل چاڙهڻ، پيرو تي شراب ۽ هنومان تي تيل چاڙهڻ، شو جو لنگ پوڄڻ، گانءِ جو پيچ مٿي تي لڳائڻ، مندرن ۽ مڙهين جي چانڊ تي نرڙ گسائڻ يا گردوارن جي پٽين سان پٺيون گهڻ، وام مارڱي ۽ اگهوڙ پٺلي ٿيڻ، سماڏين ۽ قبرن ۽ تابوتن تي گل وجهي ڦيرا پائڻ، امامن حسن ۽ حسين جي تعزين تي جسم چلي رتوزت ڪرڻ، امامت ۽ خلافت جي سوال تي هڪين بچين پوڻ وغيره مت متانتون کان سچا سالڪ ۽ حقيقي عاشق ڏهه ڪوه ڏور ڀڄندا آهن. سندن مقصد آهي مرشد وٽان الاهي الفت جو پُر پيالو پي مست ۽ بيخود رهڻ ۽ يار سان يڪتائي ۽ وصل حاصل ڪرڻ. زاهدن وانگر سچي عاشق کي بهشت جون حوران ۽ غلمان ڪشش نٿيون ڪن. نڪي وري دوزخ جي باهه جا آلاڻا ڏرائين. هو فقط يار جو طلبگار آهي ۽ ساڻس ئي کيس سرويڪار آهي. آخر اهڙو وقت اچي ٿو

جو عشق جي مستاني لاءِ سوري سيج ۽ مرڻ مشاهدو ٿيو پوي.
 جس مرني سي جڳ ڏري، ميري من آند،
 ڪب مريئي ڪب پائيئي، پورن پرمائند. (ڪبير)
 عشق يا پورن پريم ڪو وقتي جذبو يا منداڻي ڇڪ نه آهي، مگر
 هيءُ اها مستي آهي جا هر وقت ۽ هر حال ۾ لڳي اچي.
 جنهن ڇڙهيءَ جن اوتر، سو تو پريم نه هو،
 اڳهت پريم پنجر بستي، پريم ڪهاوءِ سوء.
 دنيا جا معاملو ۽ مشغلا سالڪ جي آڏو بيشڪ اچن ٿا مگر سندس
 ترقيءَ ۾ مانع ٿي نٿا سگهن.

ر ذکر حق نراند شغل دنيا مرد عارف را
 صدف را شور دريا نيست مانع از گهر بستن
 هو ڪمل ٿل وانگر پاڻيءَ ۾ رهي به نرليپ ٿو رهي ۽ هميشه خدا
 جي ذڪر ۽ فڪر ۾ رهي، دست بڪار، و دل به يار جي اصول تي ٿو
 هلي. جئن ستي پيڪي گهر هوڊي به، هر دم پنهنجي پتيءَ جي
 تنوار ٿي رکي، تئن سالڪ جون رڳان به هر لحظي هنومان وانگر مالڪ
 جي محبت جو راڳ ٿيون ڳائين.

تَنْ تَسْبِيح، مَنْ مَلِكُو، دِلِ دَنْبُورُو جَنْ،
 تَنْدُونِ جِي طَلَبِ جُونِ، وَحْدَتِ سَاٺِ وَجَنْ،
 'وَحدہ لا شریک لا، اهو راڳ رڳن،
 سي سڻائي جاڳن، نند عبادت اُن جي. (شاه)
 جئن پتنگ شمع لاءِ، چڪور چنڊ لاءِ ۽ چاترڪ سواتي ٻوڏ لاءِ پيو
 واجهائي، تئن هو به مالڪ لاءِ بي قرار ٿو رهي. ڳالهه ڪندا آهن ته
 جڏهن هنومان املهه موتين جي مالها جي داڻن کي پيڇي ڏنو ته رام
 جو منجهن نالو ئي نه آهي ته يڪدم ته سمجهي مالها ئي ڪٿي ڦٽي
 ڪيائين، اهڙن سچن پريمين لاءِ شيخ حميد الدين ناگوري جي قول
 موجب جيڪي آهي سو عشق آهي.

دنيا عشق جي ٻني آهي ۽ آخرت عشق جو باغ آهي. موت عشق جي مستي آهي ۽ حياتي عشق جي هوشياري آهي. ڏينهن عشق جي خوشي آهي ۽ رات عشق جو غم آهي. دين عشق جو جمال آهي ڪفر عشق جو جلال آهي. بهشت عشق جو ذوق آهي ۽ دوزخ عشق جو شوق آهي. پريم نسبت مطالع ڪجن دلپت جا سلوڪ محبت جا سلوڪ پتنگن جا ۽ سلوڪ سک جا.

عشق مجازي ۽ حقيقي

صوفين جي عقيدتي موجب عشق مجازي عشق حقيقيءَ جي پُل آهي. المجار قنطرة لا الحقيقت. مگر جيڪڏهن پانڌيڙوءَ کي پُل جي پرين ۽ پر وڃڻو آهي ته کيس جڳائي ته پل تي ديرو دمائي نه وهي مگر جلد پل لنگهي وڃي پار پوي. تهڙيءَ طرح سالڪ کي به گهرجي ته دنيوي عشق کي ڇڏي نه پوي ۽ اُن کي منزل مقصود نه سمجهي. باهرين حسن ۽ سوييا تي موهت ٿيل آهي گمراهي ۽ خواري. عشقهايءَ کڙپيءَ رنگي بود. عشق نبود عاقبت ننگي بود عشق بامرده نباشد پائدار. عشق رابر حي و بر قيوم دار حقيقي عشق سڀني دردن جي دوا ۽ جملي علتن جي شفا آهي جن مولانا روميءَ چيو آهي:

شاد باش اي عشق خوش سودايءَ ما

وي طبيب جملہ علتہائي ما

نفس ڪشي ۽ پاڻ وڃائڻ

روحاني ترقيءَ جي راهه ۾ انسان جو سڀ کان وڏو دشمن آهي نفس، جو ڪام، ڪروڙ، لوپ، موهر، اهنڪار وغيره وائڻائون ۽ ترشائون ڄاڻائي کيس برعلائي رهيو آهي.

ڪام جي آڱ اهڙي آهي جا ٻجهائڻ کان ٻاهر آهي.

نار شهوت مي نيالا مدباب - زانڪ دارد طبع دوزخ در عذاب

ڪام جي آندڙ ۾ شهوت جو مغلوب ٿي انسان پاڻي جي آفتون
آنديون آهن تن سان سوين قصا ۽ ڪهاڻيون پڙ آهن. ڪروڙ به انسان
جي اکين تي اهڙا ڪوپا ٿو چاڙهي ڇڏي جو هو سچ کي ڪوڙ کان ۽
فائدي کي نقصان کان تميز نٿو ڪري سگهي. لوپ ۽ موهر ڪڏهن
ڀاڙن ڄا نه آهن فقط قناعت ٿي سندن انت آڻي سگهي ٿي. جئن باهه
۾ ٿيهر پوڻ سان باهه پڙڪي ٿي، تئن لوپ به مطلوب حاصل ٿيڻ سان
وڌيڪ تيز ٿئي ٿو.

جو دس بيس پچاس پئي شت هوءَ هزار تو لاک منگي،
ڪوٽ عرب ڪرب اسنڪه ڌراپت هونيڪي چاهه جڳي،
سرگ پتال ڪو راج ڪرون ترشنا اڏڪي ات آگ لڳي،
سندر ايڪ سنتوش بناش، تيري تو پوک ڪدي نه پڳي.
اهنڪار يا خوديءَ کان وڌيڪ بد عادت ڪا ٻولي لپي. صوفي انهيءَ
ابليسي عادت کي ڏڪاريندا آهن ۽ اُنجي بدران تواضع ۽ خاڪساريءَ
کي سر جو تاج سمجهندا آهن.

حباب از سر بلندي پايمال موج مي گردد
غبار از خاڪساري سرير اوچ آسمان دارد.
انهيءَ نفس اماره کي جيتل ڪنهن رستم جهڙي سورمي جو ڪم
آهي. چوندا آهن ’من جيتي جڳ جيت‘. نفس کي نوائيل افرا سياب
جي هفتخوان کان گهٽ بهادريءَ جو ڪم نه آهي.
’سامي سوئي شور، جو جيتي مَن مَواس کي‘
من مارڻ نسبت ڏسجن دلپت جا سلوڪ پوري ۾.
فنا ۽ بقا

خوديءَ جو حجاب هٽائي جڏهن سالڪ پنهنجون سڀ خواهشون،
احساس ۽ افعال خدا جي راهه ۾ ملائي ٿو ڇڏي ته پوءِ هو فنا في الله

ٿي وڃي ٿو. پوءِ سندس سڀ اقوال ۽ اعمال هن جا نه آهن مگر خدا جا
آهن ڇاڪاڻ ته هنکي ڪا انفرادي هستي ئي ڪانه آهي. جيڪي هو
چوي يا ڪري ٿو سو سندس مالڪ جي ئي مرضي ۽ تي فوني يا ڪان
پتلي ۽ وانگر چوي ۽ ڪري ٿو.

درپس آئنه طوطي صفتم داشته اند

هرچ استاد ازل گفت بگو مي گويم (حافظ)

فنا جا به قسم آهن، خارجي ۽ داخلي. پهرئين ۾ سالڪ تي خوشي
۽ غم، فائدو ۽ نقصان ڪجهه اثر نٿو ڪري، ڇاڪاڻ ته هو سمجهي ٿو
بدر و صاف ترانيسٽ حڪم دم درڪش

ڪ هرچ ساقی ۽ ماریخت عین الطاف است (حافظ)

اِهو آهي رضا جو درجو جنهنجي حاصل ڪرڻ سان نه آئي جي
خوشي نه وئي جو غم ٿو ٿئي.

هوئي هيءَ دل کي محويت سي ڀان يڪسان غم و راحت

نه ماتم مرنِي ڪا هيءَ، مير ني جيني ڪي شادي هيءَ.

ٻئي قسم ۾ سالڪ مالڪ تي توڪل ٿو رکي ۽ سندس سڀ ڪم خدا
جا ڪم ٿين ٿا. پوءِ هو ڪڏهن منصور وانگر انالحق پيو چوي ته
ڪڏهن بايزيد وانگر 'سبحاني ما اعظم شاني' جو نعرو پيو هڻي.

پوءِ پاڻکي مالڪ ۾ محو ڪري اها ابدِي حياتي ٿو ماڻي جا لازوال
آهي ۽ يڪتائي حاصل ڪري سچدانند سروب ۾ سروآنند پيو پوئي.

(’صوفي دلپترام جا سنڌي سلوڪ‘ پستڪ تان کنيل، پر مهاڳي مضمون

جي پڇاڙيءَ ۾ ليکڪ جو نالو نه ڄاڻايل)

سلوڪ پرم نورتي ڪرڻ جا

جيئن سلوڪن جي سري مان ظاهر آهي ته
 اڳيائي لوڪن جي پرم نورتي ڪرڻ (مٿائڻ)
 لاءِ هي سلوڪ چيل آهن. مورڪ لوڪ، هن
 ڪوڙيءَ دنيا جي موه ۾ ڦاسي، پاڻيهي پاڻ
 کي دڪي ڪري رهيا آهن ۽ سڪ ساگر، جو
 پرماتما آهي، تنهن کي نٿا ڏسن ۽ هيءُ آمولڪ
 مانڪ جنم آجايو وڃائي رهيا آهن. پرماتما
 آسان جي اندر ۾ وسي ٿو پر هي ابوجهه ان کي
 ٻاهر پيا ڳولن. آتم ڌن يا روحاني خزانو انسان
 وٽ آهي پر بيوقوف انسان ٻيائيءَ جي پرم ۾
 ڦاسي دڪ جون دانهون ڪري رهيو آهي. ان
 پرم کي نورتي ڪرڻ لاءِ هي سلوڪ چيل آهن
 جي جملي ۱۵ آهن.

۱

بيائي ٻولي ڪري، پوري ڀرم نه ڀل،
هوت تنهنجي هنج ۾، ناحق روه نه رل،
پڇي ڇڏ پنيور ڪي، ڪاهي ڪيچ نه ڄل،
هيءَ هنگامو ۲ هل، دلپت هڪ حبيب جو.

۲

پرين پس پاڻ ۾، پوري ڀرم پڇ،
جدا ٿي ۽ جهان کون، جيئندي مرڻ مڃ،
پئي تون پاڻيءَ ۾، موڳي مرين اڃ،
پهه لڳي پرين جي، ناحق رلين رڃ،
ڇاڪي سهڪين سڄ، دلپت ڇڏي پرين کي.

۳

پوري ڀرم ڇڏ، پرين پس پاڻ ۾،
وٽ نه آهي وار جي، تو حبيب هڏ،
جن ناهي نينهن نام سان، تن سڌرين کي نه سڏ،
جن کون خلل پوي خيال ۾، تن لنڊن وٽون لڏ،
غير سان نه گڏ، دلپت دل ڌارون دوست جي.

۴

پڇ پوري ڀرم کي، پيهي پاڻ سڃاڻ،
رلين ڇو روهن ۾، ڪاهي ڪيچن ڪاڻ،
دلپت سو سپرين، سدا توڻي ساڻ،
تون ساڳي پنهنون پاڻ، وڇڙيو ٿي واکا ڪرين.

(۱) وڃ (۲) گور بکيڙو

۵

جي آئي پياس پرينءَ جي، تان ڪري آءُ سر جي ست،
 ڪنن عشق عجيب جي، موڙي منهن نه مٽ،
 ايه گمان غير جو، لوڙهي ڪٽي لٽ،
 آسانگو عالم جو، ڪوري قلوبن اڪٽ،
 محبت رڪي من ۾، مٿن ۲ جون پاڙون پٽ،
 دلپت پس پاڻڪي، ويجهو ولين ۳ وٽ،
 تان گھوٽ مليئي گھٽ، چئين پرائهين پنڌ کون.

۶

جي آئي پياس پرينءَ جي، تان سر سنباهي هل،
 پئي محبت مچ ۾، جانب لٽ تون جل،
 سگ سور پرين جو، سڌرين کي نه سل،
 جئن جئن واپين ورق تون، تئن تئن پوي ول ۴،
 وڻي ڪين وڻهي ۵، ايهو هاسيءَ جهڙو هل،
 پنھ لڳي پرين جي، پوري هڏ نه پل،
 هوت آئيئي هنج ۾، ناحق روه نه رل،
 چڙهه نيزي نينهن جي، تان ويجهو ٿيئي وصل ۶،
 دلپت عشق اصل، ملي سودي سر جي.

۷

جي آئي حب حبيب جي، تان گھايل گھر ۾ گھار،
 چڙهي نيزي نينهن جي، ترس ته پسين تار،
 وڻ ۷ وايوڙين سامهون، گھٽل جنجي ڪار،

(۱) من مان (۲) مان مان (۳) اولياءَ يا درويش (۴) چالاڪي
 (۵) گھوٽ (۶) ميل ميلاپ.

دارون ڏيندءِ درد جو، ويڄ نه لائي وار،
دلپت ديدار، پاڻون ڏسندين پاڻ هر،
۸

جي آڻي پياس پرينءَ جي، تان وسن وٽ نه ويهي،
اچي عشق عميق هر، پاڻ پروڙي پيهي،
پيرو کڻي پرينءَ جو، ڏوري لهج ڏيهي،
دلپت ساڻ سنيهي، ساجن مليئي سٿرو،
۹

جي آڻي پياس پرينءَ جي، تان سر سنباهي اچ،
سدا سپيرين جو، ٿو محبت بري مڃ،
پئي کوري وڃ هر، پتنگن وانگي پڃ،
سڙي ٿي سڄ، تان دلپت پسين پرين کي،
۱۰

جي آڻي سڪ پرين، تان ڏي سنباهي سر،
سڪل ۽ سورن جو، کڻج ساڻ سمر،
ڪس کاتيءَ ڪلال جي، کڻي ڪاريهر جان ڪر،
ڏي سر ست هر، گهايل ۲ گهار م گهر،
دلپت پڪيءَ پر، پرين پني ڪندءِ ۲ پيڙ جي،
۱۱

اندر پرين ٻاهر پرين، پرين مون ساڻ،
ويجهو آهي ونين کون، ويريجل وڻان،
دلپت وچان ٿي ويو، ڀل ڀلاندو پاڻ،

(۱) تيار ڪري (۲) سامان (۲) ڪنل (۲) سنڀال لهندو.

آسڻ ساڳي پرين پاڻ، ٿي ناحق تڪير ٿڪيا.

۱۲

وڻ ٽڻ ملخ ماڻهو، پسون پنڪي پهاڙ،
هي مڙيوڻي هڪڙي، جانب ا جو جنسار،
لڪي هن لباس ۾، ٿو الائي اظهار،
دلپت ديدار، ٿئي عين جي اکين سان.

۱۳

آندر اوهي ٻاهر اوهي، اوهي ڳولھ ڳولھيو،
نانءُ نمونا جهندا ناهين، سو ڪهڙي ٻول ٻوليو،
روپ رنگ آڪار آڪاسا، ڪهڙي تول تليوي،
ڳنگا گاوي ٻوڙا ٻوجهي، ڪو عاقل ڪول ڪليوي،
دلپت حيرت دي وچ حيرت هوڻي، مت ڪو پليوي.

۱۴

موهن مورت آئي آچانڪ، دل دي اندر اٽڪي،
وسري ڪايا ۲ سڌ سڀ پلي، لوڪ لاج ڪل سٽڪي،
جت ول ويڪان سڀ سهڻي صورت، آئي چيڪ چت چٽڪي،
دلپت دل دي ڪوئي نه ڄاڻي، هڪ سنگر ڄاڻي گھٽ ڪي.

۱۵

سهڻي صورت سنگر والي، آءُ آڪيان وچ اڙڪي،
ويڪڻ سڀي دل دي آندر، باهه برهه دي پڙڪي،
ساڙ ساهه نون ۳ سڪ سڄڻ دي، جيءُ جڳروچ جهڙڪي،
دلپت دلبر درس دکايا، جب ڪولي گر ڪڙڪي.

(۱) پريتم (۲) هرير (۳) ڪي.

سلوڪ محبت جا

هي سلوڪ محبت يا پريم جي باري ۾ آهن.
 دنيا جي ماڻهن ڪيترائي ڌرم ۽ مت، مذهب
 ۽ متانت، ڪريائون ۽ ڪرم گهڙي ڇڏيا آهن.
 هندو چون ته ويد پراڻ، شاستر ۽ سمرتيون
 سچيون آهن. مسلمانن جو اعتقاد آهي قرآن،
 حديث پڙهڻ ۽ روزن رکڻ وغيره ۾. مطلب ته
 سڀڪنهن قوم ۽ مذهب جا شرعي احڪام
 مختلف آهن. مگر عاشقن ۽ عارفين، سچن
 درويشن ۽ سنتن جو مت هڪڙو ئي آهي، جو
 آهي عشق يا محبت وارو مت، جيئن چيل
 آهي ته 'عاشقان را مذهب و ملت خدا است'.
 هن سري هيٺ صوفي سائين دلپترام جا جملي
 ۲۷ سلوڪ چيل آهن.

۱

نڪو محبت جهڙو ما مروا، نڪو سڪڻ جهڙو سوڙ،
 ساڙي وڌو ساھه ڪي، پل پل پرين پور،
 چيري چچري ڇت ڪي، چشمن ۲ ڪيو چوڙ،
 دوست منهنجي دل کون، شال دمر نه ٿئي دور،
 دلپت هنئين حضور، شال سدا هووي سپرين.

۲

محبت جي ميدان ۾، پيا مشتاق ۳ مري،
 اوچتي عشق جي، اندر آگ ٻري،
 تن تنو تنور ۴ جان، ويڙو جيءُ جري،
 دلپت دردوندن جي، گهر ۾ ويهه گهڙي،
 پڙدي آءُ پرين، متان عشق اگهاڙو ڪريئي.

۳

محب منهنجا سپرين، محبت مون نه مٽيڃي،
 سنهي تند پريت جي، تنهن ساھي تان نه سٽيڃي،
 سڄڻ سڪ سرس ڪر، نت آڳي کون نه گهٽيڃي،
 خام خيال اندر جا، لوڙهي سڀ لٽيڃي،
 محڪم ۵ جهلي جيءُ ڪي، مٿن جي پاڙ پٽيڃي،
 ويهي وره وٽيڃي، دلپت پنهنجي دوست سان.

۴

حب منهنجي هوت سان، اصل ۶ ڏانهڪون آھي،
 اڳئين ناتي نينهن جي، آچي ٻاري برھه باھي،

(۱) آپدا (۲) اکين (۳) عاشق (۴) بني يا ڪورو (۵) پڪو
 (۶) منڍ کان.

جيرا جليا جوش کون، آندر عشق آڙاهي،
دلپت دردوندن جي، عرشين پهتي آهي،
ساجن باجهون ساهي، چري آيو چين تي.

۵

اڻيئي نازڪ ناتو نينهن جو، آڊ پر ٿي آهي،
محبت جي ميدان ۾، پير پختو پاءِ،
اڻي ناهي سڌڙين جي، ڪاڻي جنبن آ جاءِ،
عشق آتش مچ ۾، آيو پاڻ پچاءِ،
تان رچي ايندين ريءَ سان، برهه باهه منجهان،
مڙڙ آهي مهڙو، مرڻ مراداءِ،
سڪ نه آهي سٿري، جان لائڻ تان نباهي،
ثابت سر سنباهه، دلپت آڳيون دوست جي.

۶

محبت جي ميدان ۾، ڪانٽر ۲ ڪين اُڀن،
ڏسيو جهد جوڳين جا، ڪوڙا اُت ڪنن،
مٽي منهن محبت کون، ٿا جوهي ۾ جنبن،
دلپت درد دوست جو، لڳو نه لويين،
ڪي لکن ۾ لين، جن جو ناتو نات سان.

۷

جن جو ناتو نات سان، سي نهوڙيا نينهن،
تن ماکيون منو لڳي، پرين ورهه ويهه ۲،
سي پيا محبت مچ ۾، جئن شڪار پٺيان شينهن،

(۱) چرپر ڪرڻ (۲) ڊچڻا (۳) وچوڙي جو زهر.

ڊيراڳين تي وصل جا، وڻا محبت مينهن،
دلپت راتيون ڏينهن، او رتا وتن رام سان.

۸

رتا وتن رام سان، جي ڪيا عشق آڏين،
مشتاقن ماري من ڪي، ڪيو محبت هر مهين،
ڪنهن سان ڪنهن لوڪ ۾، تن ڪينو آهي ڪين،
دلپت دردوندن جي، راتيان ڏينهان ڏين،
پاڻل پڇي ڀولا ڪري، ٿيا هيٺن کون هيٺ،
جا پاڻي تي مين ۲، تنهن ملاح وٺي ڪيئن جار ۾.

۹

ملاح وٺي جا جار ۾، تنهن هنئين حيراني،
مري مڇي موج سان، ٿي پاڻيءَ ۾ پاڻي،
مشتاق محبت مڇ ۾، فنا ٿيا فاني،
اصل عاشقن جي، ايها نينهن نيشاني،
ڪنهن وري جاني ۲، دلپت ايها گت گيان جي.

۱۰

دلپت ايها گت گيان جي، ڄاڻن ڪي گياني،
جن اناٽر آيمان ڪي، فنا ڪيو فاني،
تن ڏٺو پنهنجي ڏيل ۲ ۾، الڪ آساني،
پيهي ويا پاڻ ۾، سروپ سڃاڻي،
مڪت ٿي ٻانهي، تن چرن چمي ٿي چاهه سان.

(۱) وسيا (۲) مڇي (۳) جاتي (۴) اندر.

۱۱

محبت جي ميدان ۾، هلي نه لوپين لاف،
 سچن بيهڻ سٿرو، ڪوڙن کي ڪوهه قاف،
 عاشق اُسري آيا، سينا ڪري صاف،
 تن مرڻ ٿيو معاف، دلپت جي مري جيئا من ۾.

۱۲

محبت جي ميدان ۾، هلن ٿا هوشيار،
 مارين ٿا من کي، هڻي حقيقت هٿيار،
 اُت عاشقن جا آڏي تي، سر جدا ڌڙ ڌار،
 سسيون سورن جون ٿيون، سوريءَ سڪ سوار،
 ڪئين منصور ٿي چڙهيا، اتي درد دار،
 چاڙهي نيزي نرت جي، نينهن ڪيا نروار،
 دلپت دلدار، تن گهڙي ڏنو گهٽ ۾.

۱۳

سڪ نه آهي سٿري، جا تو پائئين راند،
 ڌڙ عاشقن ڌوڙ ۾، سسيون سيلِي ۲ پاند،
 گهڙ ميدان مردن جي، چڙي سيئي چاند،
 ڪڍ ڪاڙي قلوب مون، مايا موهر اُپاند،
 سڪ ويهي ست سنگ ۾، نمرتا ڪميا ڪاند،
 ڪن اکيون عالم کون، ٻئي ٻوٽي ٻاند،
 وست ورتڻ گر کون، سا سوگهي ساه ۾ سانڍ،
منزل تنهنجي مهاند، دلپت ويهه نه هت ٿي وسيلو.

(۱) ٻٽاڪ (۲) جبل (۳) پلو ۾ سوري (۴) چل ڍول
 (۵) واد وواد.

۱۲

سڪ نه آهي سٿري، مشڪل گهڻي سڪ،
عاشق اُسري آيا، ڪري لوڪن لڪ،
ميا مڙيا نه مٽي کون، در جي جهلي ڏڪ،
ڏيئي سر ست ۾، ٿا پيئن پرينءَ پڪ،
پڙ پيتائون هٿون حبيب جي، تان پي هين هڪ،
عاشق تڪي تڪ، دلپت تونس ا تن ۾.

۱۵

سڪ نه آهي سٿري، جي لڳي هوو ته لاءِ،
گهڙي عشق آڙاهه ۲ ۾، جيرو جيءَ جلاءِ،
سر سپيرين ڏي، سڄي سڪ سنباهه،
ناتو نينهن نباهه، دلپت ويهي در دوستن جي.

۱۶

لوڪن ليکي سڪ سٿري، پرسڪل آهي تڪو تير،
لڳي جنهنجي جيءَ ۾، سوئي جاڻي پيڙ،
دل کي اچي نه ڏير، دلپت ڌارون دوست جي.

۱۷

سڪ نه آهي سٿري، سڪل وڏو ٿوڪ ۲،
سڄن ملائي سٿري، ميءَ محبت موڪ،
سڏيا در ساقيءَ کون، وريا وڃن ٿوڪ،
طالبن وڏو تن ۾، پرينءَ طلب طوق ۲،
تن وڻ وڻي نه ڪا ٻي، جي ويٺا جانب ڏوق ۵،
جي چير يا چشمن چوڪ ۶، سي پرين چيلي ۷ چڱا ڪيا.

(۱) اُچ (۲) ڪڏ (۳) هيءَ (۴) پتو (۵) شونق (۶) اشارو
(۷) سیکاري.

۱۸ سڪل وڏي وٽ،
 سڪ نه آهي ساري،
 عاشقن جي اندر جو پئي رڳو رت،
 طالبن کي تن ۾ ٿي ڏيکاري ٿا،
 انڌن ۽ ڪاٺن جو ٿي پڇي مذهب مٽ،
 دلپت مليا دوست کي.
 سچا ڪري ست،
 ۱۹

نانگا هليا نانه ڏانهن، واهي نينهن نفيرو،
 سٺي سوز سڻين ۲ جا، سامين سڙيا سري،
 پُريا پورب پار ڏي، آڻڪ رکي اُڪير،
 دلپت ڌارون دوست جي، ان دل نه اچي ڏير،
 فنا ٿيا فقير، ڏسي منهن محبوب جو،
 ۲۰

ڏسي منهن محبوب جو، جوڳين جيءُ جُهرِيا،
 ڪاٻڙي ڪاهي قصد ۲ مون، پورب پار پُريا،
 چڙي حد بيحد کي، لنگهي ويا ٿريا،
 دلپت دل درياهه ۾، طالب تار تريا،
 گروءَ جي گُهرِيا، سي مڪو ٿيا مهران ۾،
 ۲۱

ڏسي منهن محبوب جو، مري من ويو،
 گهڙي عشق آڙاهه ۾، ڪامي ڪيهه ۵ ٿيو،
 ويو ويو ڪونه ڪو، وڃي اُت پيو،

(۱) ست (۲) نفس جو پريم (۳) شهنائي (۴) پڪو
 ارادو (۵) ناس.

دلپت دوست دل کي، قابو قيد ڪيو،
مري جو جيو، سو حق ٿيو وڃي حق سان.
۲۲

حق ٿيا وڃي حق ۾، ڪي ويراڳي وير،
جن طالبن تن ۾، لڳا طلب تير،
سي ٿريا پرانهين پنڌ تي، سهي پرين پيڙ،
جن ڌري دلپت ڏير، سي اوريئي مليا الڪ کي.
۲۳

گهڙي گگن غفا ۾، نانگا ناٿ نهار،
سوار ٿي شرت سوريءَ تي، گر جو واڪ ويچار،
بنا زبان ذڪر جو، سوئي شبد سنهار،
کولي محل ترڪي ۲ جو، جوڳي ڪر جهاڙ ۳
جفا ۴ ڏئين جيءَ کي، تان کلي نور نروار،
ڏس پنهنجي ڏيل ۾، الڪ جا اسرار،
دلپت مليئي ماري ۵، جي دست ۶ ڪرين دل کي.
۲۴

جي نانگا پائين ناٿ جا، پسان نئن نروار،
تان ڏس پنهنجي اکين سان، الڪ جو اسرار،
آهي سڀ سرير ۾، آتما اظهار،
پر دلپت ديدار، ٿو ملي ساڻي ۷ سر جي.
۲۵

ٿو ملي ساڻي سر جي، دوست جو ديدار

(۱) غار (۲) دسوين دوار (۳) ڪوشش (۴) تڪليف
(۵) ڪرشن ماري (۶) هٿ (۷) ڪاٺي.

ڏيئي دل دلال ڪي، ويهي ڪر واپار،
جي پوين قبول قريب ڪي، تان ڏي سر سينگار،
ويدي وره سان سر، ڏڙ کون ڪري ڌار،
دلپت دلدار، تان گهڙي آچيئي گهٽ ۾.
۲۶

نانگا هليا ناک ڏانهن، برهه وسائي،
حليميءَ حل ڪيا، نينهن ۾ نواڻي،
ڪيا عشق آڏين سي، گيرپ گنواڻي،
نڪي ڊاهي هليا، نڪي بڻائي،
کڻي هليا نه پاڻ سان، ڪو سمر سنباهي،
نڪي ڳنڍ ڳنڍي هليا، نڪي چنائي،
نڪي پاڻي هليا، نڪي وڃائي،
جمل مرڻ جيءَ جي، سڀ شنڪا مڏائي،
نه دعويٰ دنيا سان، نه عقبي آهي،
اُچت هليا نڪري، هٿڙا ڇڏائي،
هنگلاج جي هلڻ جي، حب ناٿن ناهي،
ڪاپڙين ڪاهي، دلپت لڏي ڪل ڪپاٽ ۲ جي.
۲۷

لڏي ڪل ڪپاٽ جي، جوڳين جُهد ڪري،
لنگهي ليڪو لوڪ جو، پيا پار پري،
آديسي اڪير سان، هليا دوست دري ۲
سند سڃاڻي پانهنجي، گهڙي ويا گهري،

(۱) ٻي دنيا (۲) دم جي خبر (دسوين دوار جي سنڀال)
(۳) گهر.

دلپت ڏير ڏري، نانگا مليا نات ڪي.

۲۸

نانگا مليا نات ڪي، جي هئا نهوڙيا نينهن،
ويراڳي ويران ۾، کاڌا شوق شينهن،
ڏئين ڏوڻا درد جي، ٻنڌي ونگ بره،
مٽي ڏور مندر ۾، نچي نرت نريه،
آديسين اندر ۾، وسيا وصل مينهن،
دلپت راتيون ڏينهن، جيءَ ۾ جهڙ پرينءَ جو.

۲۹

جيءَ ۾ جهڙ پرينءَ جو، گجن ڪر ڪاپار،
برهه وچ واکا ڪري، چمڪي چت چوڌار،
موهن ميگه محبت سان، ڪيا وسط جا وسڪار،
ڏسي منهن محبوب جو، نريا نئن نار،
لايو برهه بهار، دلپت دائم دل ۾.

۳۰

دلپت ويراڳين تي، وسيا وصل مينهن،
ڦوڙائي فراق جا، ويا ڏڪيا ڏينهن،
موهن مليو انڪي، جن لاڻي لوڪن ليه،
نوازيون نينهن، دلپت دليون دردوندن جون.

۳۱

جن ڏنا نيٺ نات جا، سني گھوماٽيا ۲ به گھمن،

(۱) هوا ڦوڪڻ (۲) اُداس.

اٿاريون عشق آڪڙيون، سي سک نه سيج سمهن،
درس ڪارڻ دوست جي، ٿيون آندر ۾ اُجهن،
پيو ڪين پهجن، دلپت ڌارون دوست جي.

۲۲

محبت جي ميدان ۾، ڪي بيهن مرد مدام،
ساڻو ڪري سر جو، رڙهي گڏيا رام،
دلپت انجي، لڳي سڀ ملام،
چڏي طمع تمام، نانگا هليا نانه ڏهن.

۲۳

محبت جي ميدان ۾، ڪي هلن شير شتاب،
ڪلهو ڏيئي کاتيءَ کي، ڪسي ٿيا ڪباب،
دلپت عشق عميق جو، چڪيو اُن شراب،
ڪري جيئڻ جواب، نانگا هليا نانه ڏهن.

۲۴

محبت جي ميدان ۾، ڪي بيهن ساهو شير،
دلپت پيا اُن جا، پار نه پئي ڪنهن پير،
ڪري ڌڙ پنهنجا ڏير، نانگا هليا نانه ڏهن.

۲۵

محبت جي ميدان ۾، ڪي سورھ شير اُڀن،
مٿا متارن جا، نيزي نينهن چين،
دلپت تن ديوانن جا، پيا ڌرتيءَ ڌڙ ڏبن،

(۱) ملامت (۲) تڪڙا.

ڏيئي سر سيٺن، نانگا هليا نانھ ڏھن.

۳۶

نانگا هليا نانھ ڏھن، سُر ثابت سنباهي،
سڱيون سوز سورن جون، برھ وڃائي،
نيئر ننگ نينھن جا، هليا چن ۾ چنائي،
لاڳاپا لوڪن جا، اولانپا لاهي،
پُريا پورب پار ڏھن، ڪوڏ منجهون ڪاهي،
نانگا هليا نانھ ڏھن، نيھڙو نباھي،
وجود وڃائي، ٿيا داخل دلپت دوست ۾.

۳۷

سڪ نه آهي سٿري، سڪ ڪٽاريءَ گھاءِ،
گھائي گھڙي گھت ۾، سھڪڻ نه ڏئي ساھ،
دلپت درد پرين دل کي، بچي برھ باھ،
عاشقن ارواح، ڪڍي ملائي محب ۾.

۳۸

سڪ نه آهي سٿري، سڪ سنھي ڪنون ا وار،
وڍي سر ويراڳين جا، ڌڙ کون ڪري ڌار،
چاڙهي نيزي نرت جي، ڪري سوريءَ سوار،
ڦوڪي باھ برھ جي، شڪ وجهي سڀئي ساڙ،
دلپت دلدار، تھان پوءِ گھيڙي آڻي گھت ۾.

۳۹

سڪ نه آهي سٿري، سڪ تڪي ڪنون ترار

(۱) کان.

ڪي سر عاشقن جا، تھان پوءِ ڪري قرار،
 نڪا ڪري طالبين، طلب ۾ تڪرار،
 ڪهي ڪچا ڪاپڙي، جئن ٻڪر کي ٻڪرار،
 ملائي مزار، تھان پوءِ دلپت دل ۾.
 ۲۰

سڪ نه پائين سٿري، سڪ ڏونگر ڌاري،
 پاري گُزرا گيان جو، دستن ۾ ڌاري،
 اول ڦڦڙ فراق جا، ڦٽي ڦٽي ڦاڙي،
 سسيون عاشقن جون، نيزي نينهن چاڙهي،
 وجهي آراهه عشق جي، شڪ سيئي ساڙي،
 پوءِ پتر هنيون پرينءَ جو، ڳجهو وڃي ڳاري،
 ڏيکاري منهن محبوب جو، پيشاني ٺاري،
 محبت ۾ ماري، ملائي دلپت محب سان.
 ۲۱

محبت نه آهي مسخري، ته ڪي ڪن ريزالي ۲ راند،
 سانگو ڪرين سر جو، ٿو سڏائين ساڌ،
 عمر آجائي وڃي وهائي، سيج ستي برباد،
 اٿي آڏيءَ رات جو، الڪ ڪي آراد،
 وڻج وهائج سچ جو، ڪميا غريبي کاڌ،
 دلپت لهيئي اُپاند، مرڻ ڄمڻ جيءَ جي.
 ۲۲

محبت جي ميدان ۾، من ماري ڪر مات،

(۱) گدا (۲) بيشرم.

ترڪ ڏيئي طمع ا ڪي، تن جي تجي ۲ تات،
ڌارون ڏيڻ سر جي، بڻندي نه ٻي ڪا بات،
چڏي سانگو سر جو، ڪس ڪاليءَ ڪات،
پي آب عشق جو، ڪر هٽين ڪي حيات،
دوست پنهنجي دل ۾، دلپت ڪر اثبات،
ضايغ ڪر ذات، ته ظاهر ڏسين ذات ڪي.

۲۳

محبت جي ميدان ۾، مري پو مشتاق،
گهڙي عشق آڙاهه ۾، ڪامي ٿيءَ خاڪ،
ساقی شوق شراب مون، پڪ پياريئي پاڪ،
درس ڪرائيئي دل ۾، تن جو کولي طاق،
دلپت لهيئي باڪ۲، ڄمڻ مرڻ جيءَ جو.

۲۴

محبت جي ميدان ۾، ڪي گهڙن مرد ميا،
جنڪي ٻوڙائي ٻاڻ برهه جا، حبيب هنيا،
تن سيل سور ساجن جا، اُتي سر سهيا،
سي دلپت در دوست جي، ڪري اچي پيا،
مري سني جيئا، پئي پيش پرين جي.

۲۵

محبت جي ميدان ۾، ڪي گهڙن ميا مرد،
لنگهي ليڪو لوڪ جو، فارغ ٿيا فرد،
اُن رتيون اڪيون عشق سان، منهن جهين جا زرد،

(۱) لالچ (۲) چڏي (۳) ڊپ.

ڪڍي ڪينو قلب مون، تن ڪيا سينا سرد،
جي وڊيا هوا برهه جا، سي اُٿي ٿيا اڏ،
ڪُسندي ڪُسن ڪين ڪي، ڪُنا ڪاريءَ ڪُردا،
دلپت دردوندن جي، دوا اندر درد،
جن ساجن جي سڌ، تن مٿا هنيا مڇ ۾.
۲۶

محبت جي ميدان ۾، ۾ ڪي آديسي اُڀن،
وڃائي وڇاڻا پٽ جا، سي سامي ڪين سمهن،
راتيان ڏينهان جهڏ ۾، ٿا ڏيهيءَ ڪي ڏهن،
ڏٺ پنهنجي ڏيل ۲ جا، ڪنهنڪي ڪين ڪهن،
هنيو اکيون اندر ۾، پرين سور ٿي سور سُهڻ،
ساڙي وڏو ساهه ڪي، دلپت دوست دونهن،
برهي ڪين وهن، جن لاتو نينهن ناٿ سان.
۲۷

جن لاتو نينهن ناٿ سان، سي برهي ٿا وهسن،
پرين جي پسڻ جا، جن پيا جوش جسڻ،
اندر ٻاهر اڪڙيون، ساجن هڪ ڏسڻ،
گر گيان کون گودڙيا، دلپت ڪين گسڻ،
ڪاپڙي ڪين ڪُسن، جن ڏنا نيٺ ناٿ جا.

سلوڪ ڪالائيءَ جا

هنن سلوڪن ۾ شاهه عبداللطيف ڀٽائي گهوت وارو خيال 'سوري جنين سيج، مرڻ تن مشاهدو' ظاهر ڪيل آهي. سامي صاحب به اهڙا سلوڪ چيا آهن. انهن جو مطلب آهي ته ڪڙي ۽ قاتل تي ڪرڪڻ نه گهرجي ۽ پنهنجي ايمان، ڀرم، ڀولائڻ ۽ ڦرڻن کي ڦاهي ڏيڻ گهرجي. خوديءَ کان پاڪ رهڻ گهرجي ۽ پنهنجو من، تن ۽ ڏن تريءَ تي رکي سائينءَ جي شيوا ۾ تياڳ ڪجي. هيءَ آهي سچي وديا جا سچي ستڱروءَ يا ڪلال وٽان نصيب ٿئي ٿي. انهيءَ وديا موجب سوري سيج آهي، زهر شربت آهي، مرض صحت آهي، ڏک سک آهي، غريبي شاهوڪاري آهي ۽ موت حياتي آهي. اهو نينهن جو نشو سچي ڪلال وٽان ئي حاصل ٿي سگهندو، جنهن جي قيمت آهي سر گهوري قربان ڪرڻ. هي سلوڪ جملي ۵۸ آهن جن مان ڪجهه هتي ڏجن ٿا.

۱

بره پنڄن ۱ ڪيا، گهايل گهڻا گهوت،
تن چڪن چاڪ ۲ فراق جا، جن چپي چشمن چوت،
ڪسندي ڪاڙي، نه آچين آڏو اوت،
سي جوڳي جلي جل ٿيا، سهي سامين سوت،
دلپت ڪئين ڪوت، ڪيا قريبن آڏ ڪنا.

۲

✓ ڪيا قريبن آڏ ڪنا، سي جوڳي ڪين جين،
سڪندي ساقيءَ لاءِ، ويٺي وره ٿين،
ڏيئي مٿا موڪيءَ کي، پرين پڪ پين،
پئيدڙي پُر ٿيا، خمر هتون ڪئن،
سي سورا سر ڏين، جي دلپت تاميا آهن تلخ جا.

۳

جي تاميا آهن تلخ ۲ جا، تن منو نه وٺي مور،
ڌارون ۲ پڪ پرينءَ جي، تن شربت لڳي سور،
سدا سڪ پيئڻ جا، پياڪن پون پور،
ڪانئين تن طلب ۾، طالبن ڪيو پور،
محبوبن جي ميءَ ۾، ميا نرڪن نور،
جي ڪيا چشمن چور، سي مري مليا محبوب کي.

۴

مري مليا محبوب کي، ڪي محبتي ميا،
جن اٺ ٽي پهر اندر ۾، ٿي پرين پور پيا،
تن مٿا محبت مچ ۾، حبيب هنيا،

(۱) ٻالا يا تير ڪمان (۲) ڦٽ (۳) ڪوڙي شيء (۴) سواءِ.

عاشق اڪير سان وڃي، خمخاني اڻيا ڪيا،
دلپت پس سي پرين، جي وجودون ويا،
حق هر حق ٿيا، پاڻ وڃائي پانهنجو.

✓ جي اٿئي سڳ پرينءَ جي، تان ڏي سنباهي سڙ،
سڪل ۽ سورن جو، ڪڇ ساڻ سمر ۲،
ڪس ڪاٽيءَ ڪلال جي، ڪڍي ڪاريهر جان ڪر،
ڏي سر ست هر، گهايل گهار هر گهر،
دلپت پڪيءَ پڙ، پني ڪندءَ پيڙ جي.

✓ جي اٿئي شوق شراب جو، تان وڃ ڪلاليءَ ڪاهي،
درس ٿئي دلپت چوي، صرفو ۲ سر لاهي،
اوڻ ڪاٽيندءَ ڪات سان، سڻ ٿي هٿ ساهي ۲،
وٺي ڏيندءَ برهم جي، چت منجهون چاهي،
جي توسڪ سڄي آهي، تان ٿڃ ڪوڏيو ڪلال جو.

ٿيڃ ڪوڏيو ڪلال جو، ڪند قبول ڪري،
دوڙي وڃ دڪان تي، پريتئون پير پري،
اوڻ پيالو ڏيندءَ پريم جو، منجهون زهر زري،
نشو چڙهي نينهن جو، جنهن سان من مري،
پئندي پڙ ٿئين جي چڏين، پنهنجو پاڻ پري،
سر جو دان ڪري، وڃي دلپت ملج دوست کي.

(۱) پرينءَ جي گهر (۲) سامان (۲) سانگو (۲) منڍيءَ هر
هٿ وجهي.

۸

وڏو قرب ڪال جو اکين سان ڏٺو،
ڏٺائون قاتل زهر مون، سو لڳو مون مون،
پلٽ ٿي پياڪن تي، برهه وٽي وٺو،
دلپت تن ٿنو جن سر ڏٺو ست هر.

۹

✓ سر ڏٺائون ست هر، منجهون ذوق گهڙي،
عشق جي اڪير سان، پيتائون ميءَ مٿين،
دلپت قدر ڪئي، پئي ڪن پياڪن کي.

۱۰

✓ پيو ڪن پياڪن کي، قدر ڪيف ۲ ڪمال،
سر ڏٺائون ملهه ميءَ جو، دوڙي دست دلال،
تن ڏيئي وٽي برهه جي، ڪيفي ڪيا ڪال،
پي ميءَ مدهوش ٿيا، تن رهي نه سان سنڀال،
فارغ ۲ ٿيا فراق کون، وسريو ان وصال،
دلپت پرپت پرين سان، برهه ڪئي بهال،
سي رچي ٿيا لال، جي گهڙي ويا گهٽ هر.

۱۱

سي گهڙي ويا گهٽ هر، جن پيالو پريم پيئو،
گروءَ جي گيان جو، ان ٻاريو ڏيهي ڏيو،
هوري هوري ۲ هنئين هر، تن ٻرو پرين پيو،
ڏٺائون منهن محبوب جو، لڪي وجهي ليئو،

(۱) گهڻو شراب (۲) نشو (۳) واند (۴) آهستي آهستي.

دلپت گمان غير جو، وجودون ويو،
ڪيئن جو ڪيئن ٿيو، هنيون حيرت وچ ۾.
۱۲

پياريائون پريت سان، آڃا چون پيئو،
پي ميءَ محبت جو، ٿيو مست ميو،
خمار نه لهي خمر جو، اٺ ٿي پهر ڪيو،
ايهو گمان غير جو، وچون ٿي ويو،
ڪيئي پرنگيءَ گت، ڪيئن جو ڪيئن ٿيو،
ڏينهان رات ڏيو، دلپت جاڳي جيءَ ۾.
۱۳

دلپت جاڳيو جيءَ ۾، مشاهديءَ مثال،
اونده ويٺي اندر جي، اٺ ٿي پهر خوشحال،
خواب خطر خيال جا، ضايع ٿيا ۲ زوال،
چپ آئي چيت ڪي، وڳو ساڻ وصال،
برهه ڪئي بهال، دلپت ايها دل دوست سان.
۱۴

دلپت ونءُ در دوست جي، تريءَ ڌري سر،
باري باهه برهه جي، اڳيون ساڃن سڙ،
ڪرت ۲ ڪلال هت ۾، ڏورون ڏيک نه ڌر،
دڙي وچ دڪان تي، کڻي ڪاريهر جان ڪر،
ويجي پو برهه سان، دوستاڻي در،
منجهون ميءَ محبت جي، پيالو ڏيندءَ پڙ،
ڪيو ڪندءَ ڪن ۾، پياري خاص خمر،

(۱) درشن (۲) ناس ٿيا (۲) ڪارائي.

رڻيندڙ رنگ رام جي، آديسي اهر،
دلپت لاهي مس مڙ، آڇو ڪندڙ اندر کي.
۱۵

آڇو ڪندڙ اندر کي، سڙو ڏيئي شوق،
وڃي پو در دوست جي، لنگهي ڪنون لوڪ،
موکي مٽ محبت مون، پياري ٿو ميءَ موڪا،
پڙ ڏيئي ٿو سڙڪ ست سرجي، بي طمع نه رکي ڪنهن ٿوڪ،
ويدي ٿو برهه سان، چيئن ڏيئي چوڪ،
جي اٿيئي پيل ذوق، ته دلپت ڏوڙي وڃ دڪان تي.
۱۶

ڏوڙي وڃ دڪان تي، تريءَ سر ڌري،
ڏي سر ڪاٿي ڪرڻ سان، ڌڙ کون ڌار ڪري،
ته ڏيئي موکي هٿ مست مون، وٺي برهه پري،
جي آيا سي اڳهيا، دلپت دوست ڌري،
ساجن لاءِ ڳري، سي پيهي ويا پاڻهر.
۱۷

ڏوڙي ويا دڪان تي، ڪي متارا ميا،
سر ڪٿي ملهه ميءَ جو، پرينءَ پيش پيا،
سي هٿون حبيب جي، پي خمر ٿيا ڪيا،
دلپت در دوست جي، نشي نينهن نيا،
وٺ ڪاڻ ويا، پاڻ وڃايائون پرين هر.

(۱) گهڻو شراب (۲) بهادر (۳) ڪٿي ويا.

۱۸

پاڻ وڃائي پرين ۾، پرين پاڻ ٿيا،
 عشق عميق آب ۾، ڪري جي پيا،
 هڻي منهن هنئين ۾، مري جي جيئا،
 دلپت حق ٿيا حق سان، ملي ويا ميا،
 وجودون ويا، پاڻ سڃاڻي پانهنجو.

۱۹

آڻئي سڪ سرڪ جي، تان طمع کي ڏي ترڪا،
 جيئندي جهان کون، پڄي ٿي ۲ فرق ۱،
 مٿو ڏيڻ موڪي ۲ کي، آهي متارن مرڪ ۱،
 ٿو دلپت ساقي سڪ سان، ڏيئي سپرين سرڪ،
 گهڙي ٿي ۲ غرق، پائي منهن مهراڻ ۾.

۲۰

وجه منهن مهراڻ ۾، چوڪو ڪري چٽ،
 ڪڍ خام خيال اندر مون، رکي حبيب هٿ،
 ڪر قابو قيد من کي، دلپت ساڻ سرت،
 نئن جي ڀرت، پرين پس پاڻ ۾.

۲۱

ون ۲ مکان موڪي ۲ جي، سنباهي ثابت سر،
 ٿيون چڪن بنيون برهه جون، دوستاڻي در،
 دلپت پو پيش پرين ۲ جي، کڻي سڪ سمر،
 پرين ڏيئي پريت سان، سُر شوق ۲ سَچڙ،
 پياري آب امر، حيات ڪني هنئين کي.

(۱) ڇڏي ڏي (۲) جدا (۳) شان (۴) مزو.

۲۲

ڪري حيات هنئين ڪي، پئي عشق آب حيات ۱،
جدا ٿي ۲ جيءَ کون، تن جي تجي تات ۲،
خالي ڪر ذاتين ڪي، تان ذات ٿئي اثبات،
دلپت لاهوتين لات، سمجھ ته سچاڻين سپرين.

۲۳

سمجھ سچاڻي سپرين، جي پيالو پريم پئين،
بجھي مام مٿن جي، هارا لاءِ هنئين،
وڌي سر پير ڪري، بيحد راهه لهين،
چٽين چمڻ مرڻ کون، تان جڳ جڳ پيو جئين،
پرين پاڻ ٿئين، جي دلپت سچاڻين سو پرين.

۲۴

سمجھي لات لاهوتين، جوئي جي ۳ جڳاءِ،
پي ميءَ محبت جو، نشو نينهن چڙهائ،
خواب خطر خيام جا، ويراڳي وڃاءِ،
اُٿي پو اندر ۴، اکيون الڪ لاءِ،
دست ۳ ڪر دل ڪي، جهاتي گهٽ ۴ ۲ پاڻ،
رانول ڪي ريجهاءِ، ته دلپت رلين رام سان.

۲۵

دلپت در دوست جي، وڃي پو ڪري،
ڏيئي سچي صدق سان، ڌري سر ٿري،
تان حبيب ڏيئي حب سان، ڪٿي ڪيف ڪڙي ۵،

(۱) امرت (۲) پچر چڙي (۳) هٿ (۴) اندر ۴ (۵) ڪوڙي
ڪيفيت جي ڏرڙي.

وڃن ٿي وجود جا، سڀئي شڪ سڙي،
 چاڙهي نشو نينهن جو، گهر ۾ ويهه گهڙي،
 سر وٽ تو به سري، نت لکين ليلائي ويا.

۲۶

مٿڻي موڪيءَ جي، گهايل وڃ گهڙي،
 ٿو پياري مت مست مون، وٽي ا برهه پري،
 تان ڦوڙائي فراق جا، وڃن ٿي ٺپ ٺري،
 چاڙهي نشو نينهن جو، گهٽ ۾ وڃ گهڙي،
 وٽي وٺي ورهه جي، پَو محبت ۾ مري،
 کولي دل دري، دلپت پيهي پَس پرين کي.

۲۷

طالب موڪيءَ ماڳ تي، آيا آس ڌري،
 اُن وڏي ڏنو سر صدق سان، ڏڙ کون ڌار ڪري،
 تن پياري پريت سان، ميءَ مينا مهر پري،
 سي پي خمر خوش ٿيا، جي آيا گهوت گهري،
 اُڃايو در دوست کون، ويو ڪونه وري،
 پي پڪ پُر ٿيا، جني ڏير ڌري،
 اُن لڏي سپرين جي، گولي گجهه گري،
 کولي دل دري، دلپت پيهي ويا پاڻ ۾.

۲۸

دوڙي ونءُ ۲ دڪان تي، سمر سڪ ڪٽي،
 پسي ٿي پرتيت ۲ سان، پرين پير پٽي ۵،

(۱) پيالو (۲) شانت ٿي (۳) ڊڪندو وڃن (۴) سڄائيءَ

سان (۵) چرڻن جي خاڪ.

تان پرين ڏيئي پريت مون، ڪوڙي ڪيف ڪئي،
جا گهڙي وڃي گهٽ ۾، ساڙي آهر اٿي ۱،
دلپت پيهي دل ۾، ڏٺي ۲ لهر ڏٺي،
تان کولي تن ٿئي، جانب مليئي جيءَ ۾.
۲۹

عاشقن جو آڱ ۾، ويو جيءَ جلي،
آچي پيا در دوست جي، ڌري سرتلي،
تن ڏني ساقيءَ سرڪ سڪ جي، جا وئي روح رلي،
چاڙهي نشو نينهن جو، ان لڏي ڳجهه ڳلي،
مري ويا ملي، محبتي محبوب ۾.
۳۰

دلپت ونءَ ۳ در دوست جي، سانگو سر چڙي،
ويه وادوڙين وچر، اوطاق عشق آڏي،
تم موڪي ڏيئي مهر سان، سُروسڪ سڏي،
هنئون هنئين گڏي، هڪ ڪريئي حق سان.

سلوڪ ملار جا

پاڻي دلپترام صوفي به سامي ۽ وانگر هنن
 ٿورن سنڌي سلوڪن ۾، جي جملي ۹ آهن،
 سچن عاشقن جو حال ٻڌائي ٿو. جهڙيءَ طرح
 چڪور چندرما جي درشن، پنور ڪنول گل جي
 واس، مڇلي جل جي سيتلتا ۽ پپيه ۽ سڀ
 برسات جي بوند لاءِ تڙڦندا آهن، تهڙي طرح
 ايشور جي عاشقن کي به الاهي مشاهدي بنا
 قرار ناهي ۽ اُن ئي پهر اندر ۾ جلن اٿن.
 سندن اکيون آليون آهن جهڙيءَ طرح ميگه
 ملار، جئن هت ڏنل سمورا سلوڪ ڏيکارين ٿا.

۱

آندر جر جل زور وهي، ٻاهر ميگه ملان
دلپت ٻاجهون دوست جي، اچي ڪين قرار
جنهن وٽ نه آهي يار، سي ڪيئن آڪائين ا آڪيون.

۲

آندر جر زور وهي، ٻاهر واکا ڪري وڃ،
دلپت سجهي نه ساجن ريءَ، توڻي سهسين اڀرن سج،
هوت نه جنهين جي هنج، سي ڪيئن آڪائين اڪيون.

۳

اڄ پڻ اُتر پار ڏهن، لائي مينهن جُهڙي،
دلپت ليءَ دوست جي، نينا نيرا ڀري،
گهوت نه لاءِ گهڙي، متان اکين کي اوکي ٿئي.

۴

اڄ پڻ اُتر پار ڏهن، لائي مينهن جُهڪور ۲،
اڻ ٿڌ ٿي آندر ۾، لايو سورن شور ۲،
دلپت عشق اچي ڪري، گهر ۾ وڏو گوڙ،
شال م ٿئي دور، متان اکين کي اوکي ٿئي.

۵

اڄ پڻ اُتر پار ڏي، ڪئي مينهن اُچل،
پئي اوچتي عشق جي، هنئين منجهه هڪل،
دلپت باهه برهه جي، ساڙيا شير سڀل ۵،
ڍول نه ڪر تون ڍل، متان اکين کي اوکي ٿئي.

(۱) اگهن (۲) پاڻي (۲) جهوڪ (۲) گوڙ بکيڙو (۵) ٻلوان.

۶

اڄ پڻ اُتر پار ڏي، گجگوڙ ڪري،
دلپت تنهن ساجن ريءَ، ساعت تان نه سري،
شل وڃن ڪين پري، متان اکين کي اڏي ٿئي.

۷

اڄ پڻ اُتر پار ڏي، ڪڪر ڪئي ڪوڪارا،
دلپت درد فراق جي، پيئي جيءَ پڪار،
هوت آءُ هيڪار، ته اکين کي آرام اچي.

۸

وسج وسج مهر نه مٽج وڙ، نه لائج وير،
متان ڇڏين ڇهرين آ، هوت مٽيءَ کي هير،
درد ماندا دلپت چئي، دم نه سهن دير،
ساجن آءُ سوير، ته اکين کي آرام اچي.

۹

وسج وسج مهر نه مٽج، سگهي لهج سار،
درماندو دلپت چوي، وٽ نه سهن وار،
ساجن لهه سنپار، ته اکين کي آرام اچي.

(۱) ڪڪر جي گجگوڙ (۲) جبل ۾.

سلوڪ پتنگن جا

صوفين جي عقيدتي موجب عشق مجازي،
 عشق حقيقيءَ جي پُل آهي: 'المجاز قنطرة
 الحقيقت'. مگر جڏهن پانڌيڙي يعني عاشق
 کي پُل جي پرينءَ ۾ وڃڻو آهي، جتي پريتم
 آهي، ته کيس جڳائي ته پُل تي ديرو دمائي نه
 وهي، مگر جلد پُل لنگهي وڃي پار پوي. ساڳيءَ
 طرح سالڪ کي به گهرجي ته دنيوي عشق کي
 ڇهڻي نه پوي ۽ ان کي منزل مقصود نه
 سمجهي. ٻاهرين حسن ۽ سويپا تي موٽ
 ٿيڻ گمراهي ۽ خواري آهي. پريمي ٿي، پريم
 پائي، محبتي ٿي، محبت ماڻي، پتنگ ٿي،
 جان جلائي، تڏهن ئي محبت جو مزو ماڻي
 سگهيو.

صوفي سائين دلپترام جا پتنگن جي باري
 ۾ جملي ڇهه سلوڪ سنڌيءَ ۾ ڇپل آهن جي
 سمورا ئي ڏجن ٿا.

۱

پتنگ چوائين پاڻڪي، تان کوري ا خبر له،
 محبوباڻي مچ ۾، سيڪ سپوڻي سه،
 دلپت پو دوفان ۲ ۾، پڪو ڪري په،
 ڪنهنڪي ڪيتر ڪه، ته آءُ ڪي عاشق آهيان.

۲

پتنگ چوائين پاڻڪي، ته اڏي آڱ پو،
 مڙين متان مڱس ۳ جيان، دوران ڏسي تو،
 چڏي مرڻ پو، دوڙي پو دوفان ۾.

۳

پتنگ چوائين پاڻڪي، تان اُتي آڱ اچ،
 سدا سپيرين جو، تو محبت ڀري مچ،
 سانگو ڪري سر جو، په پرين جي پچ،
 سڙي ٿئين سچ، جي کوريءَ ۾ ڪي وچين.

۴

پتنگ چوائين پاڻ ڪي، تان آءُ اُسري آڱ،
 عشق جي آراهه جو، دوڙي جهلج داغ ۴،
 دلپت پو دوفان ۾، سر جو چڏي سانگ،
 محبوباڻو ماڳ، مري ماڻ مچ ۾.

۵

پُري پتنگ آڱ تي، آيا ڳاٽ ۵ ڪٿي،
 پاڻ اُچلي آڱ ۾، پڇي ٿيا پٽي ۶،

(۱) بلي (۲) باهه جي مچ ۾ (۳) مک (۴) باهه جي
 سڙڻ جا نشان (۵) ڳچيون (۶) مٽي يا خاک.

دلپت پو دوفان ۾، رڪي عشق آئي،
شمع سڙ هڻي، اهي سڙي سر سرها ٿيا.
۶

پري پتنگ آيا، گهوٽن جان گهڙي،
ويچارن جي وجود ۾، ناهي هوڏ هڙي،
مان ڪري پيا مچ ۾، ڪشڪيا ڪين ا ڪڏهين،
دلپت تن تڏهين، ٿيو مشاهدو محبوب جو.

(۱) ڪجهه ڪين ڪڇيائون.

سلوڪ سڪ جا

سڪ، محبت، عشق يا پورن پريم ڪو وقتي
 جذبو يا مندائتي چڪ نه آهي، مگر هيءَ اها
 مستي آهي، جا هر وقت ۽ هر حال ۾ لڳي
 اچي. سچي سڪ وارن ۽ حقيقي عاشقن جو
 مقصد آهي مرشد وٽان الاهي الفت جو پُر پيالو
 پي مست ۽ بيخود رهڻ ۽ يار سان يڪتائي ۽
 وصل حاصل ڪرڻ. جئن پتنگ شمع لاءِ ۽ چڪور
 چند لاءِ، تئن پورن پريمي به مالڪ لاءِ بيقرار
 آهي. اهڙن سچي سڪ وارن لاءِ شيخ حميد
 الدين ناگوريءَ جي قول موجب جيڪي آهي
 سو عشق آهي. دنيا عشق جي بني آهي ۽ آخرت
 محبت جو باغ آهي. موت سڪ جي مٺي آهي
 ۽ حياتي پريم جي هوشباري آهي. ڏينهن عشق
 جي خوشي آهي ۽ رات محبت جو غم آهي.
 دين سڪ جو جمال آهي ۽ ڪفر پريم جو جلال
 آهي. بهشت عشق جو ذوق آهي ۽ دوزخ عشق
 جو شونق آهي. پريم نسبت مطالع ڪجن دلپت
 جا سلوڪ محبت جا.

۱

ساجن اچي سگ سان، آڏا اکين ۾ اوطاق،
ويهي ونين وچ ۾، چيٽج چشمن چاڪ،
جنباڙ ۲ منهنجي جيءَ ۾، تيرت ميءَ پد پاڪ،
آئون تنهن پيرن جي، منهن کي مٿيان حاڪ ۲،
کولي تن تاڪ، دلپت درشن ڏي پرين.

۲

درشن دلپت ڏي، پرين چيٽن شد سروب،
سرگل نرگل روپ پي، ان تي پُري اُروپ،
آدوي آدتي انوپ، جس تي پري نه ڪو ٻيو.

۳

ماندو آهي من منهنجو، ڪاٺر توهي ڪاٺ،
ساجن اچي سگ سان، ڪر ونين منجهه وڻاٺ،
ويهم مون وت ولها ۲، نات وٺي وچ مُنڌه ساٺ،
دلپت وساءِ وصل سان، برهم سندا پاٺ ۶،
صدقي ڪريان پاٺ، پرين تنهنجي پيرن تان.

۴

پرين تنهنجي پيرن تان، سر صدقي ڪريان سَو وار،
جڏيءَ کي جهان ۾، تو ريءَ سَو وار ناھي مار،
مٿيءَ جي ماتام ۷ تي، هڪلي آءِ هيڪار،
لهه دردوندن جي، ساجن سڱهي سار،
دلپت ديدار، ڏيئي ڌار اکين کي.

(۱) ٺاهه (۲) هلچل (۳) مٿي مٿيان (۴) گھوٽ (۵) زال
(۶) ڳوٺ يا ملڪ (۷) روڻ پٽڻ.

۵

ڪو جو ڪم ڪيتو ٿي، آڪيان لائن چپڪي ياري،
تن سٽي سودا ڪيتا، ويڇا ڏتي جند ساري،
سوليءَ تي ئي سيج ٿيو ني، ڪان ڪليجي ڪاري،
داد ڏيون دلپت ڪون، دلبر تان پهچي توڙ ويڇاري.

۶

عشق عشق سڀڪو آڪي، مشڪل عشق جو لاوڻ،
نال چري هزار جو ڏسيئا، اپنا گلا ڪپاوڻ،
ثابت ٿي ڪر منهن نه موڙن، سر سوليءَ سرت چڙهاوڻ،
پچي درشن دلبر والا، دلپت دل وچ پاوڻ.

۷

عشق عشق سڀڪو آڪي، مشڪل عاشق ٿيوڻ،
تن دا لوهو ڪڍ ڪراهڻ، سر دي پيالي پيوڻ،
پریت پرزي تاڳي طلب دي، سرت سوئي سي سيوهڻ،
دلپت دستون ۲ دلبر دي، اُلٽا مرڪز جيوڻ.

سلوڪ پوربيءَ جا

هي سلوڪ ساميءَ جي سلوڪن جهڙا توحيد جي باري ۾ آهن. توحيد تصوف جو هڪ مکيه مسئلو آهي. عارفن جو عقيدو آهي ته دنيا جون شيون فقط ظاهري وجود رکن ٿيون ۽ حقيقي وجود فقط ذات حق (پڳوان) جو ئي آهي. ويدانت جو به اهو ئي وچن آهي ته پرماٽما ست آهي ۽ دنيا سموري سڀنيءَ است آهي. پر ڪرتيءَ ۾ جيڪي به نظر اچي ٿو سو سڀ پرماٽما آهي ۽ ان کانسواءِ ٻي ڪابه شيءِ وجود نٿي رکي جئن ته قطرو، لهر ۽ ڦوٽو مختلف صورتون ڏيکارجن ٿا، مگر حقيقت ۾ ئيئي سمنڊ آهن. سون ۽ سون جا جدا جدا زيور شڪل ۾ مختلف آهن، پر آهي مڙيوئي هڪ سون، فقط وحدت ڪثرت جو روپ ٿي وئي. جهڙيءَ طرح اصل عدد هڪ آهي، ڏهه، سَو، هزار وغيره فقط هڪ جو مجموعو آهن، تهڙي طرح ذات وحدت به نانا روپ ڌري ٿي. هن سري هيٺ صوفي سائين دلپت جا جملي ۱۲۰ سلوڪ آهن.

۱

سامي ڪامي پرينءَ ليءَ، سڙي ٿيا سياهه ۱،
 ڪنهنڪي سٺن ڪين ڪي، اندر سندي آهي،
 نڪي ويهن وائن ٿي، نڪي گهرن گراهه ۲،
 پورب آهي انجي، راتيان ڏينهان ڪاهه،
 جيڏهن راند نه راهه ۳، دلپت تاڏهن پسڻ پرينءَ جو.

۲

سامي ڪامي پرين ليءَ، ڪپي ٿيا خاڪ،
 برهه ويراڳين جي، چت هر وڏا چاڪ،
 ڪين جيئن سي ڪاپڙي، ڦٽيا جي به فراق،
 آديسين اوطاق، دلپت دائر دل هر.

۳

سامي ڪامي پرين ليءَ، پڇي ٿيا ڀڻي،
 تن عشق جي آڱ هر، ڪانئيو پاڻ ڪٿي،
 آديسين اندر جي، ساڙي آهون اڻي ۴،
 جڙ جوڳين جيءَ هر، حبيب هڻي،
 ويراڳين وجود هر، وائي ورهه وڻي،
 کولي تن ٿئي، دلپت مليا دوست ڪي.

۴

سامي ڪامي پرين ليءَ، ڪپي ٿيا ڪيهه،
 پيا عشق آراهه هر، جي هوا نهوڙيا نيهه،
 ڪاپڙين ڪپات جو، چلي لڏو چيهه،

(۱) ڪارا (۲) ڪاڏو (۳) رستو يا پيچرو (۴) آهنگار جو جزو.

آلڪ جو آندر ۾، ان لڏو ڏوري ا ڏيه،
دلپت پس پرين پاڻ ۾، نرمل ڪري نيهي،
ويسلو ٿي م رويه، تان دوست ڏسين دل ۾.

۵

سامي عشق آڱ ۾، ساڙيو ساهه سري،
جنهن آديسين آندر ۾، هوئي آلڪ اُڪير،
تن طالبن لڳو تن ۾، طلب تڪو تير،
ڪنهنڪي سَلن ڪينڪي، پرين سندي پيڙ،
دلپت ڌري ڏير، ٻُريا ۲ پورب پار ڏي.

۶

سامي عشق آڱ ۾، جلايو جيرو جيءُ،
ٻُريا پورب پار ڏي، پيرو ڪٿي پيءُ،
سهسين سڪ سرير جا، ويراڳين لڳن ويهه ۴،
سامي لڏو سيءُ، دلپت ڄمڻ مرڻ جيءُ جو.

۷

سامي سڙي سڪ ۾، ٿيا جانب جهڙا،
ٻڏي هليا سر تي، سورن جا سهڙا،
جهڙا سامي سڪن ۾، پي ڏڪن ۾ تهڙا،
وسيا ويراڳين سر تي، محبت جا مينهڙا،
تن تون ويا گذري، ڏڪن جا ڏينهڙا،
نانگن مينهڙا، دلپت نباهيا نات سان.

(۱) ڳولهي (۲) صبر (۳) وڏيا (۴) زهر.

۸

سامين ساڙيو ساهه ڪي، ٻاري عشق آڱ،
 ڦٽيا جي فراق جا، وڌيا سي ويراڱ،
 آڏيسين اندر ۾، ٿا چڪن درد داغ،
 جي کاڌا ورهه واڱهه، دلپت ناٿ مليو تن نينهن سان.

۹

سامي ويا ڪامي، ٻاري عشق آڙاهه،
 ساڙي ڪوهه ڪجل ڪيو، آڏيسين جي آهه،
 پُريا پورب پار ڏي، ڪاپڙي ڪري ڪاهه،
 ويراڱي ويهي واٽ تي، سهڪي ڪٽن نه ساهه،
 تن ڌارون دلپت دوست جي، ٻي چت نه چري چاهه،
 جتي رند نه راهه، اتي نانگن ڏٺو ناٿ ڪي.

۱۰

نانگن ڏٺو ناٿ ڪي، جتي راهه نه هورند،
 اُچت ۲ هليا آڱ ڏي، چڙي ڦڪل ۲ ڦند،
 ڪاپڙين ڪلهن کان، ڪوري ڏنا ڪند،
 دلپت ويا تن تون، لهي سڀ ڏند،
 ساڱي سڃاڻي سنڌ، پيهي ويا پاڻ ۾.

۱۱

سامي سدا سنهڙا، جن آيو رانول رس،
 پُريا پورب پار ڏهن، جو گروءَ ڏسيو گس،
 ويراڱين وڏو ڪيو، وڃڻ ڪارڻ وس،

(۱) جبل ساڙي سنهه سرمو ڪيو (۲) هڪدم (۳) حرفت.

جي درست دلپت دوست سان، تن ذات جوڳين جس،
سي پرين پسندا پس، جي غرق ٿيا گريبان ۾.
۱۲

ساجهر سندر، سامين، ٻڌا ساهي،
پريا پرانهين پنڌ تي، ڪماحقون ڪاهي،
سڻيون سک سوز جون، ويراڳي واهي،
اندر اڪير الڪ جي، آديسين آهي،
هتي جي هئڻ جو، نانگن نينهن ناهي،
نڪي آڏيائون تڪيا، نڪي هليا ڊاهي،
ويا وجودون نڪري، نانگا نباهي،
دلپت جوڳين جيءَ جو، لاڳاپو لاهي،
وايون وڃائي، غرق ٿيا گريبان ۾.
۱۳

غرق ٿيا گريبان ۾، ڪي گبرا گياني،
وجهي ولوڙو وجود ۾، محبت مانڌاڻي،
جدا ڪيائون جسم، جهڻ کون مڪڻ مڙسائي،
ڇاڻي ڪاڏائون ڪير ڪي، پري ڪري پاڻي،
دلپت ٿيو دل ۾، تن الڪ عياني،
عاشق آساني، نات مليو تن نينهن سان.
۱۴

تن نات مليو نينهن سان، جي ورهه اچي ويڙهيا،
طلب رکي تن ۾، هليا سوامي سويرا،

(۱) شردالو (۲) اڻ ڄاڻ (۳) ظاهر ظهور.

وجهي آڱ عشق ۾، ان جلايا جيرا،
 گروءَ گلي گيان جي، گودڙيا گيريا،
 دوست اچي دل ۾، درد پڳا ديرا،
 جي نينهن نبيريا، سي دلپت مليا نات ڪي.
 ۱۵

وچن واڍوڙين جو، ڪاڙين ڪن ڪيو،
 حقيقت سان هڪ ٿيو، ٻڌي تان نه ٿيو،
 پيهي ڏنائين پرينءَ جو، ڏيهيءَ منجهه ڏيو،
 فارغ ٿيو فراق ڪون، وصالون ا ويو،
 ڪيئن جو ڪيئن ٿيو، دلپت هنيون حيرت وچر.
 ۱۶

ويراڳين ورهه جي، جيءَ ۾ لڳي جڙ،
 رتا رانول رنگ ۾، نانگا نينهن نظر،
 نڪي بيهن بزارين ۾، نڪي گهمن گهر،
 جهڙا سامي شهر ۾، تهڙا بابو بڙ،
 ڇڏي مڙهيون مڙهه، دلپت رتا رام سان.
 ۱۷

رتا وتن رام سان، ڪي جوڳي جوان مرد،
 تن آديسين اندر ۾، ٿا دونهان دکن درد،
 جي جولي جڳت ڪي، ڪري ويٺا رد،
 دلپت دويڪ ۲ نه رکن دل ۾، سڀ جا ساجن سهر ڌڻ،
 تن وڻي نه وڻي ورڏڻ، بنا نام نات جي.

(۱) ميل ميلاپ (۲) پيائي (۳) سني من وارا (۴) برخلاف.

۱۸

نانگا نينهن نهوڙيا، وڊيا جي ويراڳ،
آن ٿي پهر عشق جي، بري اندر آڳ،
سدا سڱيون سوز سان، وڃن وجهن داغ،
لُٽو لُٽو لڳن نوبتان، رڳ رڳ اندر آڳ،
ريجهن ڪين رواز تي، محبت سندي ماڳ،
دلپت وره وڏو واڱهي، کاڌن پُون خبرون.

۱۹

کاڌن پون خبرون، جي ڳجهن ڳاهه ۲ ٿيا،
سي ويراڳي وهائيا، خماريءَ ڪيا،
ٻڌي ساجهر سندر، پورب پار پيا،
جت نانه نهايت نينهن جي، حيرت منجهه هيا،
داخل ٿيا دلپت چوي، موئن ڪين ميا،
وُلڻ ڪاڻ ويا، پاڻ وڃايائون وڃ ۲۰

۲۰

پاڻ وڃائي وڃي، جوڳين لڏي جوءُ ۲،
وينا اورن عرش ۲، رانول روبروءِ،
ويجهو سڀ وجود ۲، جيئن سو ڦلن بوءِ،
جتي هاءِ نه هو، دلپت تتي تن جو تڪيو.

۲۱

سامي سرها ٿيا، منجهي بره بوءِ،
راتيون جاڳن جهد مون، سمجهن ڪين صبح،

(۱) رواج (۲) راز جو ڪاڇ (۳) جاءِ يا جڳهه.

نانگن نئن ڪڪوريا، رڳن مٽي رو،
 مري جيئا من ڀر، ڪيٽي ڀرنگي ۽ خو،
 اٺ ئي پهر عشق جي، دلپت هنئين هو،
 سا جوڳي ۽ لڏي جو، جت نانهن نهايت نينهن جي.

۲۲

جت نانهن نهايت نينهن جي، سا جوڳي ۽ لڏي جاء،
 ويا وجودون ۲ نڪري، جوڳي جو، منجهاء،
 جتي ڏڪر نه فڪر ڪو، نڪا هو نه هاء،
 نڪو فلڪ ۴ نه ملڪ ڪو، نڪو رنگ نه راء،
 نڪو پني پٽ ڪٿي، نڪو بکيا پاء،
 جتي ڪوڪ نه ڪاء، دلپت ٿت وڌائون ٿڪيو.

۲۳

آسٺ آديسين جو، اونهين منجهه اُچار،
 جتي ساز نه سرود ڪو، نڪا تند تنوار،
 نڪا حد نه بيحد ڪا، نڪو روپ آڪار،
 جتي تپ نه جپ ڪو، نڪو جوڳ جهار،
 نڪو جنتر نه منتر ڪو، نڪو جپٺ هار،
 نڪو سچ نه چنڊ ڪو، نڪو ڏنڌ و ڪار،
 نڪو عرش نه فرش ڪو، نڪو ميگه ملار،
 پنهنجو آهي پاڻ ڀر، سامي سرجڻهار،
 جنهنجو پار نه وار، سو تن جو ٿڪيو.

(۱) اکيون ڳاڙهيون (۲) آڃائي وڌائي (۳) هستي ۽ مان
 (۴) آسمان (۵) آڌار.

۲۴

جوئي جاڳي ساس جون، ٿا سمرنيون سورين ا،
محڪم وٺي من کي، ميا ۲ ٿا موڙين،
راتيان ڏينهان رام سان، آديسي اورين،
جا پوءِ ڪني نه سٿي، سو ٿا ڏيهه ڏورين،
دلپت نانگا نات تان، پاڻ اڻيو گهورين،
ويا ت ت وڙين، جت ناهي انت عشق جو.
۲۵

ڪري اُبتيون اڪڙيون، پس پاڻڪي پيهي،
گولي لهج الڪ کي، وجود هر ويهي،
دلپت سڃاڻ سپرين، ڏور ڪري ڏيهي،
تان ساجن سنيهي، سامي مليئي سٿرو ۲.
۲۶

ڪري اُبتيون اڪڙيون، پيهي پَس پاڻ،
اُجهڻين ٿي عالم هر ۴، جنهنجي ڏسڻ ڪاڻ،
دلپت ساڳي سپرين، سدا توڻي ساڻ،
ويراڳ وساءِ وجود هر، ڀڄ پنهنجو پاڻ،
تان آديسي آسان ۵، الڪ ڏسين اندر هر.
۲۷

پُريا ۶ پورب پار ڏي، ڪاپڙي ڪري ڪاه،
آديسي اندر کي، بچ برهم سندي باه،
ساڙ شڪ سيئي، ٻاري عشق آڙاه،

(۱) مالهائون ڦيرين (۲) بهادر (۳) سولو (۴) هن دنيا هر
آئين (۵) سولو (۶) ويا.

محڪم ا وٺي من کي، گيان گرج سان گاهه ۲،
دست ڪر دلپت دل کي، سوار ٿي سر ساهه،
عشق اٿي راهه، رڙهي رس رام کي.

۲۸

ويراڳي وجود ۾، ويهي ورهه وساءِ،
طالب ٿي طلب ۾، تن کي پيو تپاءِ،
محڪم وٺي من کي، گهڙي گيان گساءِ،
پنج مواسي ۳ چون جي، تن نصيحت ڏيئي نساءِ،
چئنچل چت پڪيءَ کي، ڦاهيءَ سرت ڦسائِ،
ڪري ترڪ طمع کي، ترشنا ڏئي جلا،
تان جوڳي تنهنجو جوڳ سپ، سدا رهي برجاءِ ۴،
دست ڪري دل کي، دلپت رام ريجهاءِ،
ناتو نينهن نپاءِ، هن پر نانگا نات سان.

۲۹

ويراڳي وجود جو، پاندو ڀرم ڀڄ،
گاهي پورب پار ڏي، ورهه وٺي وڃ،
دلپت درس دل کي، ساجن مڻيو سڄ،
جئنڊي مرڻ مڃ، ته جانب ڏسين جيءَ ۵ ۾.

۳۰

ويراڳي وجود ۾، ويهي ڪر قرار،
ترڪ ڏيئي طمع کي، ڏوڙ نه ڪنهن ٻئي پار،
گاهي گرج گيان سان، من مواسي مار.

(۱) پڪيءَ طرح (۲) گيان هنئين سان هنداءِ (۳) پنج
وڪار، ڪام، ڪروڌ، لوپ، موهه، اهنڪار (۴) جڳهه تي پڪو.

اچو ڪر اندر ڪي، ممٽا ميل اُٿار،
آديسي ڏس اندر ۾، آڻڪ جا اسرار،
دلپت ديدار، دل ۾ ڏس دوست جو.
۲۱

واسنا وجود مون، ويراڱي وڃاء،
محڪم وٺي من ڪي، برهم ڪوريءَ ڪاء،
اُن ٿي پهر عرش ۾، رانول ڪي تون راء،
پاڻهي پيهي پاڻ ۾، پنهنجو پاڻ وڃاء،
ته دلپت چوي هر جاء، نانگا ڏسين نات ڪي.
۲۲

جوڳيءَ منهنجي جيءَ ۾، جوڙي هنئين جڙا،
سا لئون لنگهي لڳي، چت ۾ چست چَٻَڙ،
اُگيليان تان نه اُڪلي، جا ڪتي خوب تر،
دلپت آديسين جي، روهين بهجي رڙ،
پرين پڪيءَ ۾، پني ڪر هن پيڙ جي.
۲۳

ويراڱ بن برهم جي، باڻن آئي بوءِ،
تن محڪم وٺي من ڪي، ماري ڪيو موءِ ۲،
هوءِ پئي هنئين ۾، هنيون وڃي پيو هوءِ،
جوڳين گهڙي گهٽ ۾، لڏي جانب جوءِ،
ڏسي رانول روءِ، دلپت درد ويا دل جا.

(۱) اندر ۾ پاڙ ڪوڙي يا ميخ لڳي (۲) تري ۾ (۳) وار
جهڙو سنهو.

۲۲

وڃاڻين ورهه جي، لڳي چست چنڊ،
 گهڙي ويئي گهٽ ۾، سيلِي ۱ ساهه سپر ۲،
 جوڳين جاڳي جيءَ ۾، آتش عشق آڀر،
 دلپت رليا رام سان، کائي ڪند ڪپر،
 ڪي ڳيائي گبر ۲، غرق ٿيا گريبان ۾.

۲۵

پڪارين پرين ليءَ، ورهه وڍيا جيئي،
 ٿا دانهون ڪن درد کون، واڍوڙيا ويهي،
 وڃاڻ وٺي ورهه سان، نهوڙيا نيهي،
 هو ڪُنا ڪات ڪاڙين، ٻيا ڪُسن ٿا ڪيئي،
 کاڌا واڱهه ورهه جي، ٽن رمز رانول ريهي،
 دلپت دردوندن جي، درد ساڙي ديهي،
 سي پورب پيهي، نانگا مليا نات سان.

۲۶

ڪورو ڪُنڀ ٽپائيو، سپيرين سَڄڙ ۲،
 ٻاري باهه برهه جي، آديسين آڀر،
 تون گهڙ گهائي نينهڻ سان، سانگو چڙي سر،
 تن ٽپائي طلب ۾، ڪڍي مَن مَڪر،
 صابڻ ڏيئي سچ جو، من جي مارچ مَر،
 اچو ڪر اندر ڪي، جئن گنديءَ ڪي گاڏر،
 هلي ٿي حاضر، دلپت در دوست جي.

(۱) چمات (۲) ڍال (۳) سچي اعتقاد وارا (۴) ڌوڀيءَ وارو
 ڪنڀ جنهن ۾ ڪار وجهي پرينءَ ڏٺو ته رنگ ڦٽي ٿو يا نه.

۳۷

جو ٿو ڪن ڪپائين، ڇا ڪي لائين ڇاڙ،
 مُندرا ميڪلي مڪر جي، سيلِي سڱي ساڙ،
 لُنگ لنگوئي لالچي، ڏنڊ ڪمندل ڌار،
 ڪين پهچائي ڪين ري، پَت پهوڙي پار،
 آڙيو ناهي ان ۾، او تان نرنجن نروار،
 سامي ٻڌج سر تي، سيلِي سُرت آپار،
 جو ويجهو آهي ونين کون، تون سامي سو سنڀار،
 دلپت چوي ديدار، ٿئي عين جي آڪين سان.

۳۸

ڪنن ڪين وڃائيو، من ڏنگي ڪي ڌار،
 ڇاڪ ڏيئي ڇت ڪي، محبت مُندرا ڇاڙهه،
 ڇڏ بهانا بيڪ جا، حيله مڙيئي هار،
 ٻاري باهه برهم جي، سانگ سپيئي ساڙ،
 نڪي دؤڙ دوارگا، نڪي ڪاه ڪيڏار،
 گنگا ون ۳ ۾ گومتِي، آتم گيان ويچار،
 منجهه ئي تيرت تڪيو، منجهه ئي نات نهار،
 سولو آهي ساهه کون، الڪ ڏيو آپار،
 آد پرش آڌار، دلپت ديو دل ۾.

۳۹

ڪنن ڪين وڃائيو، ڪاتيءَ سان م ڪور،
 ڪاپڙي ڪن قلوب جا، برهم بنجيءَ ڦوڙ،

(۱) نهوڙي ڇڏ (۲) ڪيدار نات (۳) وڃ.

ڪڍ منهن مڪر کون، چاندا سيئي چوڙ،
 جوڳي جڳاءَ جيءَ کي، سمرڻ ساھ جو سور،
 ويراڳ وساءِ وجود ۾، تان ترت رسين وڃي توڙ،
 دلپت دائر دوست تون، پاڻ اڳو ٿي گھور،
 محڪم من کي موڙ، ته ناڪ مليئي نينهن سان.
 ۲۰

ڪنن ڪين وڃائيو، تون ڪاٿيءَ سان م ڪٽ،
 محڪم پنهنجي من کي، جوڳي وٺي جهٽ،
 مندر لاه مڪر جي ۲، سيلِي سڱي سِٽ،
 ڪڙا ڪولانها ۲ ڪوڙ جا، پاڪنڊ سيئي پٽ،
 دلپت ويجهو وجود ۾، گھوٽ تنهنجي گھٽ،
 مڪر مڙئي مت، ته نانگا ڏسين ناڪ کي.
 ۲۱

ڪنن ڪين وڃائيو، چريءَ سان م چيد،
 ڪاپڙي ڪن قلوب ۲ جا، برھ بنجيءَ پيد،
 محڪم وٺي من کي، ڪر قابو قيد،
 دلپت واڻي ويد، معلوم ٿئي من ۾.
 ۲۲

ڪوهه ۵ ٿو ڪن ڪپائين، ڇاڪونءَ ڏيئي چير،
 چوڙمن جي چشي ليءَ ۶، ڪنڊت ڪيءَ سرير،
 وڌءَ چائي چئن ۾ ۷، ٿو ڪائين ڪنڊون ڪير،
 لال لنگيون لڱن تي، اوڍي ٿئين امير،

-
- (۱) ترڪتال (۲) ڪنڊل مڪر جا لاهي ڦٽي ڪر (۳) ڪنن جا ڪڙا
 (۴) اندر يا من (۵) ڇو (۶) چشڪي لاءِ (۷) وارن ۾ ڌوڙ وڌءَ.

ڪري ويس ويسوان ۱ جا، پاڻ پائين ٿو پير،
 وجهي منهن مڪر ۾، سامي پڳيءَ سير،
 لڳيءَ ڪونه وجود ۾، طلب سندو تير،
 جوڙي وجهه جيءَ ۾، جوڳي جهد زنجير،
 پاءَ منهن اندر ۾، آڻڪ رک آڻڪير،
 دل کي ڏيئي ڏير، دلپت لڳ لڙه لاهوتين جي.
 ۲۳

لڳي لڙهه ۲ لاهوتين جي، ٿيءَ گولن جو گولو ۳،
 تان آديسي اندر جو، لاهين ٿي اولو ۴،
 لهيئي سامي سر تون، آيه چوراسي چولو،
 دلپت چوي دوئيءَ جو، ڪڍ روح منجهون رولو،
 ڀرم پڇ پولو، نه پاڻ پسين سو پرين.
 ۲۴

بيڪ بڻائي شينهن جو، منهن کي مڪين رک،
 رڍ ٿي وينين رڍن ۾، کائين ڪرفتي ۵ ڪڪ،
 اوڍي اُن اُداس ٿئين، ڪارڻ وشئي ۶ سڪ،
 ماڻهو موهين مڪر ڪيو، ڪري پاڪند پڪ،
 پڇي آڳيا ٿر جي، ٿو پوڳين پڪ اپڪ،
 جن سڪن لاءِ ٿو پاپ ڪرين، سيئي ڏيندءَ ڏڪ،
 آديسي اندر ۾، لڌيءَ نه لڪ آڻڪ،
 چو ٿو مارين جڪ، دلپت جوفي ۷ ڪارڻ جڳ ۾.

(۱) ڪچري (۲) صحبت ڪر (۳) غلام (۴) پوءِ
 (۵) گند (۶) دنيوي (۷) آجيوڪا يا پيت پالنا.

۲۵

اڳيون آچي عشق جي، عقل ٿيو آڏين ۱،
 گهڙي محبت مچ ۲، مري ٿيو مهين ۲،
 سو پي ميءَ مست ٿيو، کانئين ڪُفر دين،
 هيئن کون ٿيو هيئن، رڙهي وينو رندن ۳.

۲۶

ڏسي عقل عشق کي، سياڻپ ڇڏي سڀ،
 وره ائون ويراڳ جا، جهلي ڏاڍا ڏنڀ،
 حياو ۴ شرم جا، کانئي وينو ڪنڀ،
 تڃي آس آرنڀ ۲، غرق ٿيو گريبان ۳.

۲۷

جن پيو پور پرينءَ جو، پورب پُريا سي،
 ڪاڙهي سڄي قلب ۲ سان، ڪاهي هليا ڪي،
 آديسين اندر ۳، اُجهي نه الڪ ري،
 نينهن نهوڙيا جي، سي دلپت نانگا مليا نات ڪي.

۲۸

نانگا مليا نات ڪي، جي نيهي نماڻا،
 ڇڏي سنگ سڀ جو، ٿيا يگانا ۵،
 وڃي دست دوست جي، وره ۶ وڪاڻا،
 سي عاشق اڳهاڻا ۷، جي پيا پيش پرينءَ جي.

۲۹

پيا پيش پرينءَ جي، نماڻا نيهي،

(۱) شرن پيو (۲) سنهو (۳) شروعاتي (۴) دل (۵) اڪيلا
 (۶) پريم سان (۷) قبول پيا.

تن ڏلي پيشاني پرينءَ جي، پاڻ ۾ پيهي،
لا اورين الڪ سان، ويراڳي ويهي،
ڪاڙين جي ڪلول جي، ڪچن ڪل ڪيهي،
دلپت سڏ ديهي، وئي ويچارن وسري.
۵۰

ويئي ويچارن وسري، جي گهٽ ۾ پيا گهڙي،
آديسين جي اندر ۾، برهم باهه ڀري،
سواءِ ساجن جي، تن ويا شڪ سڙي،
پاڻ وڃائي پنهنجو، جوڳي جيئا مري،
دست ڪري دل کي، اُن لڏي ڳجهه ڳري،
دلپت دوست دري، تن ڏوري لڏي ڏيل مون.
۵۱

تن ڏوري لڏو ڏيل مون، الڪ آديسن،
شئل سڀوئي ڪيو، شن ۾ سنڀاسن،
دلپت نه داسن، نات نوايو نينهن سان.
۵۲

تن نات نوايو نينهن سان، جن هئي سڪ سڄي،
گهڙي عشق آڙاهه ۾، ڀڙهي ٿيا پڄي،
رانول رنگ رڄي، لاهوتي لال ٿيا.
۵۳

لاهوئي لال ٿيا، رڄي رانول رنگ،
وڏو محبت مڇ ۾، نانگن نينهن ننگ.

(۱) بدن جي خبر (۲) گهر ۾ (۳) اندر مان (۴) چپ ۾
(۵) خاڪ.

پيا عاشق آڙاهه ۾، آديسي اُمنگ،
تن لڳو دلپت رنگ، جنتي پڪو پاڻه پريمر جو.
۵۴

جن ترڪ ڪيو طمع ڪي، سنيا سي سيئي،
چڙي هليا نعمتون،^۱ قيمتي ڪيئي،
ويراڳين وجود^۲ مون، واشنا ويئي،
تن پاڻ پڇي پانهنجو، رانول دل ريهي،
گهڙي ويا گهٽ ۾، جفا^۳ جيءَ ڏيئي،
دلپت ڏنائون الڪ ڪي، پاڻ ۾ پيهي،
سي نانگا نيهي، نات نوازياءَ^۴ نينهن سان.
۵۵

ياد پوين يار ڪي، جي ڪرين يار پيار،
هڻي معرفت^۵ مشڪلو، من جي ميل اُتار،
ويهِي درين^۶ دل جو، آديسي اُچار،
گروءَ جي گيان جو، ڏيهي^۷ ڏيو ٻار،
ته نانگا اندر نات جو، نرڪين^۸ نور نروار،
دلپت ديدار، پيهي پَس پاڻ ۾.
۵۶

ياد ڪر يار ڪي، ڪڍي من مڪر،
هيت ڪر^۹ هڪ سان، دوستي چڙ ڊگر^{۱۰} ا،
جوڳي چپ جيءَ ۾، زبان ريءَ ڏڪر،
دلپت ساڻ فڪر، دوست ڏس دل ۾.

(۱) غنيمتون يا ڪرپائون (۲) اندر (۳) تڪليف (۴) ڪرپا ڪئي.
(۵) فريمت، طريقت، معرفت ۽ حقيقت صوفين جون منزلون آهن (۶) آئينو (۷) اندر (۸) ڏسين (۹) گڏي چڙ (۱۰) ٻيو.

۵۷

جي پائين جوڳي ٿيان، ته طمع کي ڏي ٽرڪ،
اوڍي ويس عورت جا، مردن ۾ نه ٽرڪ،
دلپت ڏوتي ۱ دنيا کون، پڇي ٿي ۲ فرق،
گهڙي ٿي ۳ فرق، پائي منهن مهراڻ ۾.

۵۸

جي پائين جوڳي ٿيان، ته تپاءُ طلب ۾ تن،
جوڳي ۲ لاه جڳت ۾، ڪوري ويهه نه ڪن،
وجه مندرائون ۲ محبت جون، محڪم چيري من،
ڪڍ آديسي اندر مون، ڪوٺا فڪل فن ۲،
بيائي ڏيئي ٻن، هڪ دوست رک دل ۾.

۵۹

جي پائين جوڳي ٿيان، ته جانب سان جي ۲ جوڙ،
گر گيان جي ڪات سان، ڪن قلب جا ڪور،
ويراڳ وساءِ وجود ۾، منهن مڪر کون موڙ،
دلپت سر صدق سان، اڻوه ڳر تان گهور،
تان ترٽ رسين توڙ ۶، چڪين ۷ چوراسي پنڌ کون.

۶۰

جي پائين جوڳي ٿيان، تان تج عالم جي آس،
ويراڳ رکي وجود ۾، سڀ تي ٿي ۲ نراس،
بن سمرن رام جي، ڪڍ نه ڪو اڪ ساس،
دلپت هر دم هر جي، ٿي ۲ داسن جو داس،
ته وٽڪنڻ لهين واس، وڃي حضور هر جي.

(۱) بيائي ۲ واري (۲) روئي (۲) والا يا اڀرنڱ (۲) حرفتون
(۵) اٿي بيهي (۶) منزل تي (۷) مڪتي حاصل ڪرين.

۶۱

جوڳي ڏس ڏس جانب جا، سر ڀرڻ ۾ سئل،
 ڍڪي چولا چوراسي، ٿو آتم ڪري آيل،
 لپٽ ٿي لباس ۾، رهي سدا آميل،
 بي رنگيءَ کون رنگ ٿيو، جيئن پاڻيءَ اُتي تيل،
 ڪاڙي ڪن ڪيل، جن سڃاتو سپرين.

۶۲

لک چوراسي چولا چيٽن، پهريا رنگا رنگ آڀار،
 لڪي هن لباس ۾، ٿو ڪيل ڪري ڪيلار،
 اندر ٻاهر سڀ ۾، هڪ چيٽن جو چمڪار،
 لڪي سگهي نه لوڪن ۾، ڪو الڪ جو اسرار،
 جنهن هنڌ منهن محبت مچ ۾، تن عاشقن اظهار،
 دلپت ٿيو ديدار، عين ۲ جي اکين سان.

۶۳

ٿيو عين جي اکين سان، درشن تنهن دلدار،
 ڏٺو ظاهر چمڪو، چيٽن جو چوڌار،
 آديسين اندر ۾، سدا ڀرين پچار،
 دلپت دلدار، ٽن گهڙي آيو گهٽ ۾.

۶۴

پسڻ ٿيئي ڀرينءَ جو، جي ڪرين سڪ سڄي،
 ٻاري باهه برهه جي، تنهن ۾ پو پڄي،
 دلپت سڙي ساعت ۾، آهنبند ڪڇي،
 تان رڳڻ رام رڄي، لاهوتي لعل ٿئين.

(۱) مزا ماڻين (۲) بنان ميل ميلاپ جي (۳) اندر جي
 روشنيءَ سان (۴) ڪڇي ٻڌي.

جوئي جُڙي جيءَ ۾، جوڙي ويهه جاءِ،
 پيهي حجري اهنئين جي، ڪر آسٺ اونڌاءِ ۲،
 آديسي اندر ۾، پل پل جهاتي پاءِ،
 سٺ نوبت نات جي، گنگن ۾ غوغاءِ،
 ثابت وٺي ساهه کي، سورهم سرت سنڀاءِ،
 اُت ويهي ڪماحقون ۳، چت جي چست چلاءِ،
 تان ڏسين ڀرتو پرينءَ جو، جڳ مڳ جوت جهلڪاءِ،
 جفا ڏيئي جيءَ کي، ڪر جبروت ۴ وڃي جاءِ،
 حقيقت سان هڪ ٿي، صورت ۾ سماءِ،
 لاهوت ۾ لقاءِ، دلپت پوءِ پس پرين جو.

آديسي ڏس اندر ۾، کوجي ڪا ڪن،
 جو سڀ ۾ هر آتما، ڪنهن کون نه آهي پن،
 پرانن جو پران آهي، من جو آهي من،
 اکين جون اکيون آهي، ڪنن جو آهي ڪن،
 وسي سڀ وجود ۾، سڀ تي هئ ولڪل،
 دلپت تنهن درس، ڳر ڳر ري نه ٿئي.

تڻ تپايو طلب ۾، ڪن ورهه ولاسين،
 اوجاڳي اُڃاريون، اکيون آديسين،
 پيو پرلا پرين جو، شن ۾ سنڀاسين،
 دلپت نج داسن، درسن پاڻو دوست جو.

(۱) من جي ڪمري ۾ (۲) شيش آسٺ وغيره (۳) سچ ڪماءِ
 (۴) جبروت، هاهوت ۽ لاهوت صوفين جون منزلون آهن.

۶۸

نانگن لڳو ناٿ سان، نِٺ نِٺ نئون نينهن،
 سدا ساجن ليءُ اُنجو، ٿو جهڳي جهري جي؟
 سهسين سڪ سنسار جا، ويراڳين لڳن ويهه،
 پسڻ ڪارڻ پرينءَ جي، سڪن سڄو ڏينهن،
 جن جو حال هي؟ ڪيئن واشنا وٺي تن کي.

۶۹

جي ٿا تن ۾ تيرت ڪن، سي ڪيئن ڪاشيءَ وڃن ڪاڙي،
 گنگا ۽ گر نار جي، تانگهه نه آهي ٿين،
 گهوت ڏٺو جن گهٽ ۾، سي تيرت ڪين ٿين،
 دلپت دائر دل ۾، اُن بنيو بندرابن،
 سي سامي سدا سرها، مڪندا جن جي من،
 ٻيائي ڏيئي ٻن، او رتا وتن رام سان.

۷۰

پرو پويئي ۲ پرينءَ جو، جي پنهنجو سڃاڻين پاڻ،
 سڃاڻڻ آهي الڪ جو، جي پنهنجي سڃاڻڻ ساڻ،
 بنا سڃاڻي پانهنجي، وڃي نه ديهه ايمان،
 الڪ مليئي آسان، جي پهرين سڃاڻين پاڻ کي.

۷۱

پڙ ۳ سڃاڻڻ سترو، پاڻ سڃاڻڻ ڏک،
 اکيون ڏسن اور کي ۴، پنهنجو ڏسن نه رخ،
 ڌارون ۵ پسڻ پانهنجي، سامي ملي نه سڪ،
 الڪي ڏس مڪ، ته صاحب مليئي سترو.

(۱) مور منگ پيتامبر ڌاري (۲) پتو پويئي (۳) ڌاريو
 ماڻهو (۴) ٻئي کي (۵) بنا.

۷۲

صاحب مليئي سٿرو، جي گروءَ جو لهين گُشا،
نانگا توکي ناٿ جو، ڏيهي ڏين ٿي گُشا،
هٿي گُرو قلب کي، ڪڍن ٿي ڪوري ڪس،
پوءِ گهڙي ميدان عشق جي، رڙهي رانول رس،
تان جوڳي چون ٿي جس، دلپت ويهي ويراڳين وچر.

۷۳

سامي سڪ نه سٿري، لڳي هوءَ ته لاءِ،
نانگا ناتو نينهن جو، اڳيون ٿي ناٿ نباهي،
چڙي جوءَ جوڳي هليا، وڃو وره وڃاءِ،
ساڻي اڀا ڪن سڏڙا، تون سَتينءَ سيج وڃاءِ،
لڏيو وڃي لوڪ لوءَ ڏي ۲، تو سمهڻ ڪئن سهاءِ،
پران پڪي اُٿا لو ۳، تنهن ويندي وير نه ڪاءِ،
ويهر نه هت ٿي ويسلو، جوڳي جوڙي جاءِ،
دلپت هل پنهنجي ديس ڏي، سمر سڪ سنڀاءِ،
تان تر ت پھچين ماءُ ۴، چئين پرانهين پنڌ کون.

۷۴

چئين پرانهين پنڌ کون، تان پوڙ پورب پار،
چڙهي گهڙي گيان جي، هڪلي هل هيڪار،
ڪڍ ساڻي سونهان پاڻ سان، وويڪ ۶ ويچار،
رڪ طلب تڪي تن ۶، تان تري وڃين تار،
گر همراه عشق کي، تان پھچين پرئين پار.

(۱) رستو (۲) اڳو پوءِ ٻئي جهان وڃڻ (۳) تڪڙو
(۴) ماءُ.

دست وٺي دلدار، دلپٽ ونءُ پنهنجي وطن ڏي.

۷۵

ونءُ پنهنجي وطن ڏي، سڃاڻي دلپٽ دم،
نگو ساڌ نيمن کي، نگو ساڌ يَمرا،
چڏ آيمان ديه جو، ذات ورن ڪر گم،
سڪ ٿي وڃي سمه، سامي ست سروي ۾.

۷۶

ويراڳين وره جي، ڪا جا آئي بانس،
تن پرين جي پسڻ جي، لڳي تن ۾ تڪي تاس،
سي اُٺي ۲ عالم کون ٿيا، آديسي اداس،
وڏي مرادون من جون، نره ٿيا نر آس،
وينا وڃي ويران ۾، چاڙهي آڪيون آڪاس،
دلپٽ چڏي ديه آيمان کي، ٿيا داسن جا داس،
ڪانئين سڀ خواهش، تن وٽڪنٽ سدا وجود ۾.

۷۷

تن وٽڪنٽ سدا وجود ۾، جن رکيو رانول رخ،
اُٺي پيا اندر ۾، ماڻهن موڙي مک،
دلپٽ گهڙيا گهٽ ۾، ڏيهي ڏيئي ڏک،
سي ماڻين سدا سڪ، جن سهج ۳ سڃاتو سپرين.

۷۸

سهج سڃاڻي سپرين، پرين پاڻ ٿيا،
سُرو ڏيئي شوق ۴ جو، ڪيئن ڪيا ڪيئا،

(۱) ساڌنا ڪريم جي (۲) پاسو ڪري (۳) سولو (۴) شونق
تجي.

پي ميءَ محبت جو، مري جي جيئڻ،
داخل ٿي دلپت دوست ۾، وجودون ويا،
محبتِي ميا، لنگهي ويا لاهوت ۾.

۷۹

آديسي آندر ۾، آڻڪ جو اسٿان،
وِراڳ وِساءِ وجود ۾، تان سمجھين ڪرن گيان،
پرو پويئي اُڀرين جو، جي چڏين پنهنجو پاڻ،
بنان گر ڪم گيان جو، سوئي ڦوڪت ۲ گيان،
دلپت دست ڪر دل کي، تجي ديهه ايمان،
تان آڻڪ مليئي آسان، چئين چوراسي پنڌ ڪون.

۸۰

چئين چوراسي پنڌ ڪون، جي آتم ڏسين هڪ،
آديسي آندر مون، ڪڍ دوئيءَ کي ڏڪ ۲،
ڳولهي لهه پاڻ کي، سڄي رکي سڪ،
باري آڳ عشق جي، ساڙ سڀيئي شڪ،
تان جلي جهنگ پت ٿئي، چورن لهي لڪ،
دلپت ڪر گيان سان، پڇ پرم جي پڪ،
ڪر وِراڳي بيهڪ، ته پاڻ ڏسين سو پرين.

۸۱

وِراڳين برهم جي، چت ۾ لڳي چوت،
سي وڃي ورهم سان، گهٽ مون گهڙيا گهوت،
موڙي منهن ميدان ڪون، موٽيا ڪين آموت،
سي آديسي اٿوت، دلپت مليا دوست کي.

(۱) ڏس مليئي (۲) آڃايو (۳) ڏڪي ڪڍ.

۸۲

ویراڳ و ساءِ وجود ۾، آديسي آپار،
ست آست جو پارکوا، وٽ وويڪ ۽ ويچار،
پاري آڱ عشق جي، سنسا سيئي ساڙ،
کانئين کوريءَ وچير ۲، من جي ميل اُتار،
پنڌي ونگ وره جي، ڌوڻ ڌوڻي ويچار،
ڪر اثبات ۳ آتما، ديهه کون ڌڻي ڌار،
تان دلپت ديدار، دل ۾ ڏسين دوست جو.

ΔΓ

جي پائين ڏسان الڪ ڪي، اندر ۾ اظهار،
 تان گروءَ جي گيان جو، ڏيهيءَ ڏيو ٻار،
 ڪاپڙي ڪاهي قلب^۲ ۾، ويهي ڪر قرار،
 کولي نئن^۶ نرت جا، نانگا نات نهار،
 تان معلوم ٿئي من ۾، الڪ جو اِسرار،
 دلپت ديدار، دل ۾ ڏس دوست جو.

As

جن تعلق تجو ۷ تن جو، سنيا سي سي،
چڏي آس عالم جي، هليا آڪ ڏي،
سامين سڪ سرير جا، رڇن ۸ نه رانول ري،
جوڳي هليا جو ۹ ڏي، جفا جي ڏيئي،
دلپت انهن کي ٿي، فاك مليو نينهن سان.

^

نانگا هليا نات ڏي، جي نينهن نهوڙيا،

- (۱) جاٹو (۲) بنیۂ ۴۰۰ جلیں (۳) ظاہر (۴) دل (۵) آرام
(۶) اکیون (۷) چڈیو (۸) وٹن (۹) جگہ۔

اُن تي نيزا نرت جا، ڪاهوڙين ا ڪوڙيا،
 سي جهڙن جهرن پريڻ لي، جهوريءَ جي جهوري،
 تن دوست ديرو درد جا، پڇي ڪيا پورا،
 جي نينهن نبيريا، سي دلپت مليا نات ڪي.
 ۸۶

جن ترڪ ڏنو طمع ڪي، سي صحيح سنڀاسي،
 تجي آس عالم جي، اوڻ قرن اڏاسي،
 نڪي ڏوڙن دوارڪا، نڪي وڃن ڪاشي،
 ويٺا تيرت ڪن تن ۾، دلپت اڏيسي،
 اُن الڪ اُوناسي، ڏوري لڏو ڏيل ۾.
 ۸۷

سنڀاسي چوائين پاڻڪي، اوڏي لال لباس،
 وار وٺي جتا ڪيئ، جئن وڻجن نوڙيون ڏاس،
 ميا ڪارڻ بيڪ بنايئ، ورڻا وڃائين سواس ۲،
 نانگو چوائين لوڪ ۾، خرڦا ۲ پهرين خاص،
 نانگا لڄايئ لالچي، ڪري لوڪ لباس،
 آريو ۲ پيو آهين عام ۾، نانءُ چوائين اڏاس،
 چڏي آسرو الڪ جو، عالم رکين آس،
 پي مڌه مست ٿين، ڪانئين مرن ماس،
 تن ۾ تونس ترياءَ جي، من ۾ ميا پياس،
 پاڻهي ٻڌءِ پاڻ ڪي، ٿيندين ڪين خلاص،
 بنا ترڪ طمع جي، ٿئي نه سڌ سنڀاس،

(۱) جوڳين جو قسم (۲) دم آجايو وڃائين (۳) پوشاڪ
 (۴) ڦاٽو (۵) شراب (۶) مزي ماڻڻ جي لالچ.

وڃڻ وڃڻ وڃڻ وڃڻ
ڪڍ دغا دل مون ٿي ڏاسن جو داس،
ڪوهه مڙياڻي خواهش، ته آڻڪ ڏسين آندر ۾.
۸۸

آڻڪ ڏسين آندر ۾، جي سامي ڪمائين سچ،
محبت رکي من ۾، عاشقن آڻڻ آڇ،
باري باهه برهه جي، پيهي تنهن ۾ پچ،
تان صاف ٿئين سون جان، ساڙي قلبون ڪچ ۱،
چڙهي نيزي نينهن جي، نانگا آيو نچ،
گهڙي عشق آڙاهه ۾، رانول رڻ رچ،
سڙي ٿئين سچ، ته نانگا ڏسين نات ڪي.
۸۹

جي لڄ لاهي ٺڱا، تن نانگن ڪهڙو ننگ،
سنهنڌين ۽ سينڌن ۲ جو، تن سامين ڇڏيو سنگ،
نڪي وڃن گومتِيءَ، نڪي وڃن گنگ،
سڱيون واهي سڪ جون، او هليا ڇت جا چوري چنگ،
تن پيريون ۳ وڃن برهه جون، محبت جا مردنگ ۵،
هليا اڪير سان ۶ آڻڪ ڏهن، آڏيسي اُمنگ،
رڇي رانول رنگ، لاهوتي لال ٿيا.
۹۰

آڏيسي اندر ۾، آڻڪ هنئين حضور،
آندر باهر سڀ ۾، جانب آهي ظهور،

(۱) ٻن ڏي يا ڇڏ (۲) آندر يا من جو ميل (۳) مت مائت
۽ واقف (۴) توتاريون (۵) دهل ڌاما (۶) پريم سان.

پر بنا آکين آندر جي، گو ڏسي سگهي نه نور،
کامي ونءُ ڪوري ۱، ٿاڻي تن تنور،
ته دلپت دوست دل کون، گڏهين ٿئي نه دور،
چوري تن تنبور ۱، آواز سڻ آڻڪ جو.
۹۱

آواز سڻ آڻڪ جو، گگن غفا ويهي،
گروءَ جي گيان جو، ڏيو ٻار ڏيهي،
ڏسي صورت شام جي، پاڻ ۾ پيهي،
تان سانول سنيهي ۲، دلپت ڏک لاهيئي ڏيل جا.
۹۲

جنهنجو نينهن ناٿ سان، سنياسي سيئي،
پيا عشق آراهه ۱، جفا جيءَ ڏيئي،
ڏوري لڏائون ڏيل مون، پرينءَ کي پيهي،
سامين جي سر تون، سڀ وپتا ۲ ويئي،
دلپت سڌ ديهي، ويئي وسري تن کون.
۹۳

جي اُداس ٿيا عالم کون، اُداسي سيئي،
ريجهائون رام کي، ڪري ڪيرتيون ڪيئي ۴،
جي نرمل نيهي، اُن آڻڪ مليو آندر ۱.
۹۴

اُداسي سي صحيح ۵، جي عالم کون اُداس،
چڏي آس عالم ۶ جي، ٿيا نماڻا نراس،

(۱) من جو تنبور وڃائي (۲) جلدي (۳) مصيبت (۴) گهڻيئي
ساڌن ڪري (۵) برابر (۶) دنيا.

ساڙي آهون ۱ آندر جي، ٿيا داسن جا داس،
 اُن الڪ ڏٺو آندر ۾، ڪانئي ۲ سڀ خواهش،
 نه ٽوپيون اوڍن ۳ اُن جون، نڪي ڪن لباس،
 بنا نالي نام جي، ڪٿن نڪو ساس،
 رڪي پڪي پياس، دلپت رتا رام سان.
 ۹۵

اوڍي اُن انگن تي ۴، بڻيو بيڪ اُداس،
 اُداس ٿي الڪ کون، رڪن عالم آس،
 آچاهه چوائين پاڻڪي، من ۾ مايا پياس،
 هڪ پريت پنڌ سان، ٻي ڪاڻڻ جي خواهش،
 سهڻي شال لڳن تي، اوڍي لال لباس،
 صاحب جي ملڻ جي، تن ۾ ناهي تلاش،
 ورڻا ۵ وچايائين سواس ۶، ڪري پزوسو بيڪ جو.
 ۹۶

بيڪ بنائي اُن جو، وينين اڏي اوطاق،
 اُداس چوائين پاڻ ڪي، پهرين پٽ پوشاڪ،
 گيه مليدا ڪنڊون ڪائين، خوب ڪرين خوراڪ،
 ڀڄن کون ڀڳو وتين، چوڙمن ۷ ۾ چالاڪ،
 ڪرين ڪم اُبتا، ڳرن ڀڄي واڪ،
 گڏهه، گهڙي گنگا ۾، ڪڏهين نه ٿئي پاڪ،
 ڪڍ مڪر ۸ من مون، طمع ڏيئي طلاق،
 ڪامي ٿي ۹ خاڪ، ته گرو ڏسين گهٽ ۾.

(۱) آڀو (۲) ماري (۳) گرم لويون نه پائڻ (۴) گرم ڪپڙا بدن تي پائي
 (۵) لڄايو (۶) دم (۷) مال مليدا (۸) دغا ۽ دولاڻ (۹) جلي مٽي ٿيڻ.

سنياسي سي مون پرين، جن نات سان ناتو
من جناجو مڱهن ٿي، رام سان راتو،
موڙي منهن ماڻهن کون، پاڻ مون پاتو،
تن صحيح ۲ سڃاتو، دلپت الڪ اندر ۴.

۹۸

مصلحت ڪري من سان، ويراڱي ويچار،
جو چڙهي سمندر ٿين تي، ڪونه تريو تار،
تئن ڪري پروسو بيڪ جو، ڪين پهچندين پار،
ٿوڪي باهه برهه جي، سانگ مڙيئي ساڙ،
چڏ پاوي بيڪ جي، الڪ ره آڏار،
دلپت درس ڪر دل ڪي، تان من ۾ مليئي مزار،
تري وڃي تڪرار، جي سرن پوين ست سنگ جي.

۹۹

سيج وڃائي ڪٽ تي، سمهي پئين سامي،
اڃا پرين پري ٿيو، تون وينين وسامي،
هاري مڇ محبت جو، وئين ڪوريءَ ۾ ڪامي ۲،
دلپت جوڙ ۲ جانب سان، من ڪي مڏامي ۵،
تان ٿئين آرامي، جي سرن پوين ست سنگ جي.

۱۰۰

جوڳي جڙ جانب سان، جڳ ٻنڌن سڀ ٿوڙ،
مٽ منهن مڪر کون، چل سيئي جوڙ،

(۱) مليو يا رڇي راس ٿيو (۲) ثابت (۳) بنيءَ ۾ جلي
وڃ (۴) گڏ (۵) هميشه.

نراس ٿي؟ سڀ تي، مايا کون منهن موڙ،
پيهي وڃي پاڻ کي، ڏيهيءَ مون ڏورا،
تان ترٽ رسين وڃي توڙ ۲، دلپت درگاه دوست جي.

۱۰۱

وڻڪنٽ جن وجود، تن گنگا سدا گهٽ ۳،
اڃاري اندر ان جو، برهم ڪيو بهبود ۴،
دلپت صاحب هڪڙو، جهان ڪهان ۵ موجود،
سي سڀ کي ڪن سجوده، جن صحيح سڃاتو پاڻ کي.

۱۰۲

جن صحيح سڃاتو پاڻ کي، سي سڀ کي ڪن سلام،
تجي ديهه ايمان کي، ٿيا گولن جا غلام،
سي جوڳي جفائون ڪري، رڙهي گڏيا رام،
فرق ٿيا فرقن کون، ساڙي ڪفر اسلام،
دلپت وڏي وڏي دل جي، دوئيءَ سندي دام،
لڏي سڀ ملام ۶، اٿون آديسين جي.

۱۰۳

آديسي الڪ ڏهن ۷، سچ وٺي وڃ ساڻ،
ڪل ڪميا غريبي بندگي، نينهن سندو نشان،
چڙهي گهوڙي گيان جي، هل منزل لامڪان،
تان گرو گهڙي گهٽ ۳، ڏيئي الڪ جو اهڃاڻ ۸،
دلپت دل دربان، پهچائيئي پيش ۹ پرين جي.

۱۰۴

سچ سالاھ مڪر تي مدگر، گرنت واک ويچار

(۱) اندر مان ڳول (۲) منزل تي (۳) اُن تي يا واڌارو (۴) هر هنڌ
(۵) سلام (۶) ملامت (۷) ڏانهن (۸) ڏس پتو (۹) اڳيان.

پُراڻ ڦِراڻ حقيقت هڪڙي، عاشقن اِظهار،
 سڄڻ صاحب اوڏڙوا، ڪوڙڻ ڪون بيزار،
 آنڌن اوندهه آندر ۾، دهم دس ڌنڌ و ڪار،
 سڄڻ سئل سڀ ڪيو، ڏسي نئن نروار،
 نرپڪيه نرگن سڀ ۾، آتما اِظهار،
 مٽي ڦاٽا متن ۾، ڌري ديهه آهنڪار،
 جن جوئي ۲ لاءِ جڳت ۾، ڪيا بيڪ بسيار ۲،
 ڪي مَنڊي ڪي ڪيس وڌاون، ڪي جوئي ڪني ڦاڙ،
 ڪي تپشي هوءَ ڪي پانه سڪاڻ ۴، ڪي لنبي ويڙهن وار،
 مارن، جيءَ ديا نه دل ۾، ڪاون ماس مردار،
 ڪرن پاپ، پچ ڪر نه ڄاڻن، هندو جنم بگاڙ،
 ڪي اوڍي اُن اُداسي ٿيا، ڪي نانگا جڏاڏار،
 ڪي لُنڱيون ڪن لڻن تي، ڪي منهن ڪي مَڪين چاره،
 صورت سندن ماڻهن جهڙي، پر پُڻن جا اطوار ۶،
 ڪي ڏوڙن ٿا دوارڪا، ڪي گمن ڪن گرنا،
 ڪي گيا وڃن گومتِيءَ، ڪي ڪاهين ٿا ڪيڏار،
 آتم تيرت تن ۾، تنهن سڌ نه رڪن سار،
 دل فقير ڪو هڪڙو، بيڪ فقير آپار،
 ناحق موڳن مٽي تي، ڌريا بيڪن جا بار،
 پچ وٺي ريڊ جو، ڪونه پهتو پار،
 جن پروسو ڪيو بيڪ جو، سي گيرپ گتا گار ۷،
 بنا رام نام جي، ڪونه تريو تار،

(۱) ويجهو (۲) روٽيءَ لاءِ (۲) گهڻا (۳) يوگ آسن ڪن
 (۵) رک يا مٽي (۶) لچل (۷) ايمان جي ڪڏ هر ڪپي پيا.

بيڪين پاٽ گرنت جو، ناهي ڪو آڌڪار،
 گرو چون گرنت ڪي، عورت رڪن آر،
 گرو تن جو صحيح ۱، آڌڪ جنهن سان پيار،
 ساڌن اڳيون ساڌ سڏائڻ، من ۾ مايا پيار،
 ڪري ڀروسو بيڪ جو، وينا رام وسار،
 پنهنجي هٿون پانهنجو، هليا ڪاڇ ۲ بگاڙ،
 ڇڏ من ڀاوي بيڪ جي، ساجهر رام سنڀار،
 سرن ڀو ستسنگ جي، تان لنگهي پوين پار،
 واسطو ۲ هن وچن جو، سمجهي ڪو سچياري،
 ويدانتي واڻيءَ ۾، هوندو جو هوشيار،
 ساڌو ٻيڙيءَ سچ جي، ٿيندو جو هسوار،
 سو سنسار سمندر تي، لنگهي پوندو پار،
 دلپت ديدار، تنهن گهڙي ايندو گهٽ ۾.

۱۰۵

صحيح ڪيئن نه ساميءَ ڪي، ٿو سامي سڏائين،
 لال لباس لڳن تي، ٺاهيو ٿو ٺاهين،
 ڏيڪاريو ويس وسوڙن ۱، ٿو ٺڳيو ڌن ڪائين،
 ڪپڙا اوڍي قيمتي، ٿو نانگو چوائين،
 نانگن جي نانوَ ڪي، ٿو لويي لڄائين،
 مڙهيون منڊپ محل ٿو، آڏيو آڏائين،
 جنهن سان ڪنهن سان وينو، ٿو پاڻ پڏائين،
 گسائي ۵ وينين گروءَ کون، نالو گسائين،

-
- (۱) برابر (۲) ڪارج يا ڪم ڪار (۳) سچو لاڳاپو
 (۴) اُهو جنهن (۵) ڀڄي پاسو ڪري.

مايا ڪارڻ مڪر ڪيو، ٿو ماڻهو مڙسائين،
 ٿو ڪون ڏيئي ڪنن ۾، ٿو شيوڪ سمجھائين،
 پاڻ منجهائين موھ ۾، ٻيا پڻ منجهائين،
 رچي پنٽ پاڪند جا، مورڪ منجهائين،
 آجائي پنهنجي آرجا، وينو وڃائين،
 پياري مڏ موڳن کي، ٿو مايا سمجھائين،
 مڪي ڄائي لڱن کي، ٿو کير ڪنڊون ڪائين،
 لوڪن اڳيون جڳ ۾، ٿو سڏا سڏائين،
 سمھين سھڻي ڪٽ تي، سيڄ وڃائين،
 ڪھين ويلي اٿي ڪري، گوٻند نہ ڳائين،
 سروويائي آتما، سو ڏٺي نہ ڏيائين،
 دلپت وينو وڃائين، جنم پنهنجو جڳ ۾.

۱۰۶

ڪن ڪپائي ڪاپڙي، نر مون ٿي نہ نار،
 اوڍي ويس ويسوان جا، ڏيھ کي نہ ڏيکار،
 لاه لباس لڱن تون، جوپن جا جنسار،
 گھڙ ميدان مردن جي، ڪھڻ جنجي ڪار،
 ورھ ڪات ڪاپڙين جا، ڪاري سھ ڪاپار،
 آديسين عشق جي، پورب آھي پچار،
 پيھي پنهنجي پاڻ ۾، نانگا نات نہار،
 دلپت چوي درٻار، نانگا نينھن نوازا.

(۱) منجهائين (۲) عمر (۳) پوتر يا شريف.

۱۰۷

ڪن ڪپائي ڪاڙهي، چنڊا جوءَ نه ٿي،
وري هٿ نه ايندو، مانڪ جنم ايهي،
پيءُ پيالو پريم جو، جوڳي ڏيئي جي،
دلپت پسين پيءُ، جي پيهي وڃين پاڻ هر.

۱۰۸

ڪن ڪپائي ڪاڙهي، جڙي ٿي نه جوءَ،
ڪري ڀروسو بيڪ جو، وٽڪنڻ ويو نه ڪو،
ڪڍ منهن مڪر کون، تان سچ مليئي سو،
آديسي الڪ لاءِ ويهي رتو رو،
رڪي طلب تن هر، وڏن لاهوتين لو،
خواهش مڙياڻي ڪو، ته دلپت ملين ناک ڪي.

۱۰۹

ڪن ڪپائي ڪاڙهي، جڙي ٿين زال،
هنڌي سيلِي سر تي، ريشمي رسال،
اوڍي وينين لڱن تي، سهڻي سائي شال،
ڪري ويس ويسوان جا، ميڙڻ لڳن مال،
ماڻهو موهين مڪر سان، ڪري تال پڪال،
ڪم نه ايندو ڪڏهين، ايها ڪوڙي قيل مقال،
ڪڍ آديسي اندر مون، خارج خامر ۲ خيال،
ويراڳ وساءِ وجود هر، تان نانگا ٿين نهال،
گروءَ جي گيان جو، ڏيهي ڏيو ٻار،
تان رچي ٿين لال، دلپت لڳي لڙهه لاهوتين جي.

(۱) ڇڏ (۲) آڃايا.

110

پيهي وڃ پاڻ ۾، ڇڏي پنهنجو پاڻ،
ڏيئي آديسي آڻڪ جو، آندر ۾ اُهيڃاڻ،
ڇاڪي رلين روھن ۾، نانگا ناڻن ڪاڻ،
پري ڳولڻ پرينءَ کي، ايهو چئن سندو ڄاڻ،
آهي سائين توڻي ساڻ، دلپت دائر دل ۾.

111

دلپت دائر دوست جو، دل آندر ديرو،
پرين پسين پاڻ ۾، جي مٿن ڇڏين ميرو،
لاه جوڳي جيءَ تون، چوراسيءَ ڦيرو،
تان ناڪ ڏسين نيٽو ۲، جي منهن هڻين مهراڻ ۾.

112

منهن هڻين مهراڻ ۾، تان ناڪ ڏسين نروار،
هٿڪو اٿئي هنئين ۾، ڳول نه ڪنهن ٻئي پار،
پيهي پنهنجو پاڻ ۾، پنهنجو پاڻ سنڀار،
دلپت ديدار، دل ۾ ڏس دوست جو.

113

جيڪان جوڳيون جو، جان پروڙيم حال،
نڪي ڪوڏيا ڪاڪ جا، نڪي موھيا مال،
سوڌي سمجھي جي هليا، ڇڏي خام خيال،
دلپت پسي دوست کي، ٿيا لاهوتي لال،
سي ويٺا وڃ وصال، برھ وڌيا جي ڪاڙي.

(۱) جبلن (۲) ويجهو.

۱۱۲

برهه وڌيا جي ڪاڙي، سي گهايل گهوت گهمڻ،
 پاڻ سڪايائون سڪ ۾، سي سڪ نه سڀڻ سمهڻ،
 دلپت بنا دوست جي، ڪيڏانهن ڪين اُجهڻ،
 او سدا لڳي سڀڻ، سامي گهاريڻ سڪ ۾.

۱۱۵

سامي گهاريڻ سڪ ۾، جانڪي سڀ ڄمار،
 آديسين الڪ جي، اکين اُڄ آڀار،
 پرين ائون پاڻ ۾، وٽ نه سمجهڻ وار،
 توڙي دم نه آهن ڌار، تان پي وسارين نه ورهه ڪي.

۱۱۶

وڇوڙي ۾ ورهه وڌي، وصل ۾ وڃهڻ،
 ٻنهي ڳالهين ڦا ڳرن، جي عاشق آهن اصل،
 دلپت آخر ۽ اول، عاشقن حال هڪڙو.

۱۱۷

جهڙن ڄهرن ورهه ۾، ڳرن وڃ وصل،
 اندر عاشقن جي، ٿي هيءَ هيءَ پوي هڪل،
 دلپت وس نه وهه گمان جو، هلي نه فھر فڪل،
 عاجز ٿيو عقل، اڳيون اچي عشق جي.

۱۱۸

گهڙي آيو گهٽ ۾، موهن ميگه ملار،
 لايو جهڙ جيءَ ۾، ڪري برهه بهار،

(۱) جهوري (۲) لاچار.

مٿي مشتاقن جي، ٿي وصل جي وسڪار،
لريا نئن ٺار، دلپٽ درس پائي دوست جو.
119

سيج وڃائي سهڻي، سامي سمهين ساري رات،
ڏيئي تڪيا تن کي، ٿو اوجھرين پريات،
ساڌن جي سپا ۾، پيو بگين برھ بات،
وايون ويدن جون ٿو، وڪاڻين وات،
سڪي شبد ساڌن جا، لاهوتين لاءِ لات،
صاحب جي ملڻ جي، تن ۾ نہ رکين تات،
ڏي جوڳي جفا جيءَ کي، ماري من ڪر مات،
جي واڍوڙيا آهن برھ جا، ڪسن تنهن جي ڪات،
تان ظاهر ڏسين ذات، دلپٽ پيهي پنهنجي پاڻ ۾.
120

سيج وڃائي سهڻي، سامي پيو سو،
چڙهي وينين گاديءَ تي، ٿر جي ڇڏي گو،
سينگاري سرير کي، جڙي ٿي پئين جو،
هڻي هٿ حال تي، رانول ويهي رو،
ڏاڳا ڏوڏ نہ اُن جا، داغ دل کون ڏو،
آديسي آندر جي، خواهش سپائي ڪو،
سمر ڪٿي سڪ جو، وَنءُ لاهوتين لو،
دلپٽ تھان پوءِ، پسڻ ٿيئي پرينءَ جو.

(۱) ڪپڙا.

۱۲۱

جي ڀائين ڀسان پرينءَ کي، تان طمع ا کي تياڳ،
پوڙ پورب پار ڏي، وسائي ويراڳ،
جوڳي جلاءِ جيءَ کي، باري عشق جي آڳ،
درد کڻي دوست جو، ڏي دلپت دل کي داغ،
تان محبوباڻو ماڳ، آديسي ڏسين اندر ۾.

۱۲۲

جي ڳر جا گهوڙيا گودڙيا، سي گهٽيون ڪين گهمن،
دڪن دونهان درد جا، سي سک نه سيڄ سمهن،
سهسين سک سرير جا، ورهن ڪين وڻن،
دلپت ڇڏي سنگ ساڻن جو، لوڪيڏانهن ڪين اجهن،
راتيان ڏينهان ٽن، هر دم پچار پرين جي.

۱۲۳

آديسي سي مون پرين، جنجي الڪ ساڻ اڪير ۲،
ڇڏي مڙه مڙهيون، رتا منجهه سرير،
جوڳين وڌو جيءَ ۾، جوڙي جهڏ زنجير،
نه سامي سڏائين پاڻکي، نڪي پنڊت پير،
نڪي اگهاڙا عالم ۾، نڪي اوڍن چير ۲،
فنا ٿي فقير، دلپت مليا دوست کي.

۱۲۴

سنيا سي سي مون پرين، جي نرمم نراهنڪار،
پاڻ سڃاتائون سڀ ۾، نرڪ نئن نروار،

(۱) لالچ (۲) سک (۳) ڪپڙا.

ڏيئي ترڪ تين کي، لنگهيا ٿريا پار،
داخل ٿيا دلدار، دلپت پاڻ سڃاڻي پانهنجو.

۱۲۵

سامين ساڙيو سرير کي، ٻاري عشق آڱ،
وره گهڙي وجود ۾، دل کي ڏنا داغ،
دلپت در دوست جي، وٺي ويو ويراڱ،
محبوبائو ماڱ، ڏکن ڏيڪاريو ڏيلا ۾.

۱۲۶

سامين ساڙيو سرير کي، وجهي عشق آڙاهه ۲،
تن ماري وڌو من کي، سوگهو ڪري ساهه،
آديسين جي اندر ۾، برهه لڳي باهه،
دلپت دردوندن جي، عرشين پهتي آهه،
دوستاني درگاهه، سڏ ٿيو سڙين کي.

۱۲۷

سڏ ٿيو سڙين کي، جي ساجن ليءَ سڙيا،
مٿا هڻي مچ ۾، ميا ڪين مڙيا،
اندر آديسين جا، آتش عشق آڙيا،
گهڙي دل درياهه ۾، طالب تار ٿريا،
دلپت جيءَ جن جا، جانب ساڻ جڙيا،
سي وري ڪين وريا، جي داخل ٿيا دوست ۾.

۱۲۸

آديسي اٿي اڪير سان، پيا پورب ڏي پور،

(۱) سرير - اندر (۲) ڪڏ.

چڏي آس عالم جي، سامي ره صبور،
 ڪوري ڪڍ قلوب مون، ڪروڙ ڪپٽ ۽ ڪوڙ،
 سچن صاحب اوڏڙو، دروغن ا کون دور،
 جنهن لاءِ تڙ ڦين تيرتن تي، غافل ڪري غرور،
 سو سڀ ۾ هر آتما، ڪنهنڪون ناهي دور،
 اهڙو صاحب سولو، ڪيئن موڳا ٿيئون معذور،
 اندر ٻاهر سڀ ۾، دلپٽ هنئين حضور،
 ڪري نرمل نور، نانگا ڏس نات ڪي.

۱۲۹

اوڍي لباس لڱن تي، ڪيئن زالن جهڙو زيب،
 مايا ميڙي مهنت ٿئين، ڪري فند فريب،
 چل ڪيو ٿو موڳا موهين، رانول ڪري ريب،
 مايا ڪارڻ پاڻ پڇاين، عالم ڏيئي آ سيب،
 ڪڍ ڪاپڙي قلوب مون، ڪوٽا خام خريب،
 وٺي واڪ گروءَ کون، ٿي ۽ گگن ۾ غيب،
 تان علتون ۲ ۽ عيب، آديسي وڃن اندر جا.

۱۳۰

ساڌ سڏائين پاڻڪي، تان ساڌيو من ڪي ٻاڌ،
 چپ چپ ڪن ڪن اکيون، چار ٿي چست ساڌ،
 اُن ٿي پهر اندر ۾، الڪ ڪي آراڌ،
 يار ڪر ياد، ته دلپٽ ياد پوين يار ڪي.

(۱) ڪوڙن (۲) دولاڻ (۳) عادتون.

سلوڪ ڪلجڳ جا

هنن سلوڪن ۾ صوفي سائين دلپت ڏيکاريو آهي ته ڪلجڳ ۾ ڪهڙي قسم جا ماڻهو رهن ٿا. 'نڪار نانگا، سڃا سڪڻا ساڌو، بيروزگار ٻاوا ٻانيڻ، مڪار مولوي ۽ ڪوڙا قلندري هزارن جي تعداد ۾ آهن. سڃا رهبر ۽ ڪامل ستگر دنيا ۾ بلڪل ٿورا آهن. ڪوڙين ڪٿائن، سڃن سنسن، ردي رواجن ۽ پاڪندي پوڄائن ذريعي اُهي دنيا جي پرپنچ ۾ ڦاٿل ساڌو ۽ سنياسي سانگ ڌاري سنت، جوڳي جتاڌاري پليل ڀرمين کي برغلاني بي راه ڪري رهيا آهن. ڀلا ڏسو ته سهين ته جو پاڻ گم آهي سو ٻئي جي رهبري ڪيئن ڪندو؟' اهڙن ٺڳن جي ٺڳيءَ ۽ مڪاريءَ کي سڀني ملڪن ۽ قومن جي شاعرن سخت ننڍو آهي. صوفي دلپت اهڙن دوکيبازن جي دولاڻ ۽ دغا بازی ظاهر ڪري پنهنجي سلوڪن ۾ کين چڱي تنبيهه ڪئي آهي. ان بنسبت سندس جملي سلوڪ ۶ آهن جن مان پنج سنڌي ۽ هڪ سرائڪي آهن، جي هتي ڏجن ٿا.

۱

جي ٻاڻين پسان پرينءَ کي، تان لڳي وجهه ٿيو،
 اڄ هوندو حباب ۱ آب ۲ تي، عالم هيءُ ٿيو،
 پر فرق ڦوٽي بھر ۲ جو، ڪنهن ڪونه چيو،
 جنهن ڳوليو ٿي پرينءَ کي، سو وڃون ٿي ويو،
 جن ٻولي نه آهي هن جي، تن ٿي ڪيئن ٿيون،
 پپر ۾ پرميسر، تان ٻڌڙ ۾ ٻيو،
 جي اسلام ٿيو الله ڪون، تان ڪفر ڪنهن ڪيو،
 جي ڪعبه خانو خدا جو، تان ڪو ديول ڏوهه ٿيو،
 مڙهيءَ ۽ مسجد ۾، روشن هڪ ڏيو،
 دلپت ڪيئن پيو، خلل ۲ اچي خلق ۾.

۲

ڇا کي وڏو پاڻ ۾، ترڪن واڻين وير،
 جي پپر ۾ پاڻ ڏئي، تان ڪرڙ ۾ ڪير،
 ڪڪ پن ۾ پٿرو آهي، پريان سندو پير،
 انڌا ڪاڻا ڪينگي، لهن هن پوئن جو پير،
 ڪو سڄو پسي سير ۶، دلپت چوي دوست جو.

۳

جت پانڌين نه هو پيڇرو، تن ڪنهن پيريءَ پاتو پير،
 دلپت اويارو اُبتو، هن گهاٽيءَ سندو گهير،
 سپريان جو سير، ڪنهن ساهوءَ ڏنو سڄ ۾.

۴

ڪيهر جي قوت ۷ سان، دعويٰ ۸ ڪندو ڪير،

(۱) ڪڇو بدبدو يا ڦوٽو (۲) پاڻي (۳) سمنڊ (۴) نفاق (۵)
 سڄ جو پتو (۶) سيرت يا درشن (۷) شينهن جي طاقت (۸) دم هڻندو.

هٽي هٽ هاڻيءَ کي، ڊاهيو ڪري ڏير،
دلپت سهي نه سگهي، دهشت تنهن دلير،
جت پلنگا وجهي پير، تن مرون رهي نه هڪڙو.

۵

آنڌن ۾ اوچتو، اچي پيل ۲ پيو،
تن لائي هٽ هاڻيءَ کي، ڪيئن جو ڪيئن چيو،
مهري ۲ چون ڏندن کي، اُڪري پير ٿيو،
چچ ڪهن ڪن کي، جهاڙو ۲ پچ جيهو،
بانهن سڏين سونڊ کي، ٿنيو جنگه ٿيو،
آنڌن اچي عام ۾، ڪڏي جهيڙو ڪيو،
سيڪنهن پنهنجي پنهنجي پڪ ۵ کي، چڱو ٿي چيو،
هڪ هڪ انگ کي، هاڻي چون اهو،
آنڌن کي پيل جو، پروا ڪونه پيو،
اصل هاڻي هڪ، ته ٻوڙا ٻُجهن ٻيو،
ڪل ڪاٺن ڪانه ڪا، ٿيڏا ٿڌن ٿيو،
الله اکين اُپ ۾، آنڌن عقل ويو،
ٻانيٺ ملامتن جا، پاڪند پڪ پيو،
هڪ ٻئي سان هوڏ جي، پيو تن ڪونه ڊهو ۷،
منجهائي ماڻهن کي، حشر ۸ تن ڪيو،
انڌا ڏسن ڪينڪي، روشن هڪ ڏيو،
دلپت انهيءَ ڳالهه جي، عجب اڪ ٿيو،
سج کان پڌرو سپرين، وسري وسن ويو.

(۱) چيتو (۲) هاڻي (۳) ڏنڊو (۴) بهاري (۵) ٻڌي
(۶) پتو (۷) ڏپو يا سمجهه (۸) ماتام يا پٽڪو.

سڄن صڪي ڪيو، سڀ ۾ صاحب هيڪڙو.

۶

ڪن ڪعبو مک مسيت ۱، من ملان ايمان،
 مٿو مڪو حاجي هيٺئر، قاضي قلب قران،
 نين نبي نڪ قبر، ڏاڪرا ۲ آهي زبان،
 هٿ حضرت پانو، پيغمبر امت ۳ انگ عيان ۴،
 سچ سنت دي نقص نصيحت، غير چڏ گمان،
 رض ريفت رنج نه کس نوڻ، گل صڪيح شه مان،
 اندر ٻاهر ايڪو ظاهر، صاحب ايڪ سبڪان،
 حق جان ۵ جهان جام ۶، دلپت صڪي سڃاڻ.

(۱) مسجد (۲) ڏڪر يا پاڪ پوڄا ڪندڙ (۳) چيلا
 (۴) ظاهري بدن جا عضوا (۵) سچ سمجھ (۶) پوشاڪ.

سلوڪ بسنت بهار جا

عام لاءِ بسنت بهار جي مند ڏاڍي مزيدار
 آهي پر خاص شاعر ڪري. هو چوڻ ٿو 'هريالي
 ۽ راستا' يعني رستي تي بسنت جا گل ڦل ڏسي
 وجود ۾ اچيو وڃي ۽ وٺي ٿو پنهنجي ڪلام
 جي تار کي اهڙو ته چيڙي جو عام ماڻهو پڪين
 سان گڏ نچندا نظر اچن ٿا. عاشقن جو هن
 مند ۾ ڪهڙو حال آهي سو صوفي سائين
 دلپترام هنن سلوڪن ۾ جي جملي ۾ آهي
 ڏئي ٿو. هو صاحب فرمائي ٿو ته سچي ۽ سڪ
 وارن لاءِ هر هڪ مند بسنت بهار آهي جڏهن
 سندن هوت هنج ۾ آهي ۽ هو مندون ماڻين ٿا
 پر جن جو پرين پري آهي انهن لاءِ بهار به
 خزان (سرو) آهي ۽ هو بهار جي مند نٿا ماڻين
 جيئن سندس هتي ڏنل سلوڪن مان معلوم
 ٿيندو.

۱

تن آيو رس رڻين ۱ جو، هوت جنهنجي هنج،
دائيم دلپت دوست سان، اوهي رتيون صبح سنجھي
محب وٺو جن منجه ۲، مندون سي ماڻينديون.

۲

تن آيو رس رڻين جو، جي محبت منجهه مڱهن،
لايو برهه چت ۳، چيئن جو به چمن،
دلپت دائيم دوست سان، دل کي قائم ڪن،
ساجن ڏٺو جن، من مندون سي ماڻينديون.

۳

سدا بهار تن ڀيو، جن آئي برهه ٻو،
پري ٿين نه پرين ۴، اهي رتيون سنجھه صبح،
دلپت دائيم دوست سان، اورين روبرو،
جاني جن جي جو، مندون سي ماڻينديون.

۴

سدا بهار تن ڀيو، جن آئي برهه بانس،
ڪڏهين کڻ ڪونه ڪو، هر بنا هڪ ساڻس،
جي رتيون دلپت دوست سان، تن بسنت ٻاره ماس،
پي ۵ جنجي پاس، مندون سي ماڻينديون.

۵

سائي رات سهاوڻي ۲، جنهن رت لڳي پرين پيار،
جنهن رت وسري رامجي، دلپت سار ت پلي بيڪار.

۶

سدا بسنت اشوڪ، پڻ ڪت رت ٻاره ماس،
ڪنير تنهن آسڻ ڪيوزو، شش ڪوٽ پرڪاش.

(۱) مند (۲) اندر ۳) سني.

سلوڪ گر اوستت جا

نمو نمو سري ست گرو، اچل روپ آڪند،
دلپت سوامي رم رهيا، ايڪو سروي پنڊ.

نمو نمو سري ست گرو، گيان روپ آپار،
دلپت جهاتي پائڪي، ديڪيا درس مرار.

نمسڪار گرديو ڪون، جن ديا هيرا گيان،
دلپت يه ڏن پائڪي، مٽ گيا ڏنڌ آڱيان.

نمسڪار گرديو ڪون، جن ڪيئا هر بخشيش،
دلپت ان ڪي چرن پر، صدقي ڪرون يه سيس ۲.

نمو نمو سري ست گر، پورن جوت پرڪاش،
دلپت تانڪي درس منهن، آتم هو هلاس ۳.

گر پرم برهم پرماٿما، گر آد پرڪ آڀيو ۴،
دلپت گر سرو آتما، جيء جيء جيء گرديو.

گر گيان سمندر آگاه اچل گر آپار آپر ميو ۵،
دلپت گر تارن ترن، جيء جيء جيء گرديو.

گر ڇڏ آڪاس آڪند هيء، گر نرنگل نر آميو ۶،
دلپت گر پر آپار، جيء جيء جيء گرديو.

(۱) سڀ ۾ (۲) سر (۳) پرسن، راضي (۴) بنان پو جي
(۵) بي وڪار (۶) بنان ايمان.

گرسٽ اُڀديش ديئي، ڪاٺت سڪا آهه ميو،
 دلپٽ گر سرن هيءَ، جيءَ جيءَ جيءَ گرديو،
 گر داتا گيان ڪا، گر ديون ڪو ديو،
 دلپٽ گر سر سر ڪو نهين، جيءَ جيءَ جيءَ گرديو،
 گر سرگن نرگن برهم ڪو، سڪ بتايا پيو،
 دلپٽ گرمل پيءُ ايڪتا، جيءَ جيءَ جيءَ گرديو،
 گر گوبند ايڪ هيءَ، سوهنگ ساڪي ايوا،
 دلپٽ گر ڪاٺا ڀرم ڪون، جيءَ جيءَ جيءَ گرديو،
 دلپٽ ڪي سڀ گر پئي، چئي برهما آءِ،
 سرووياپي ايڪ هيءَ، پورن برهم آءِ.
 دلپٽ ڪي گر سڀ پئي، جيتي روپ آڪار،
 هيءَ نج ايڪو آتما، گر سڪ سنسار،
 گر گوبند گيتا گنگا، جون چاروا برهم سروپ،
 دلپٽ جل جيون ايڪ هيءَ، سرتا ساگر ڪوپ،
 گناهه اگهه هن سري گنگ جون، نمه ڪرو پرنام،
 ديا ڪر ديچئي، درسن دلپٽ رام،
 آسر آب عميق ۶، امل ماڻڪ تا نانهم،
 پريا ڏونڊ ۷ رفيق، تهم دلپٽ درسن پانهم.

(۱) چيلو (۲) سمان (۳) اهڙي طرح (۴) چاريئي (۵) جيئن
 (۶) اونهو (۷) ڳولڻ.

ارداس

نَمو نَمو گر الک آپار،
 سرو جيو پرپ تمري آڌار.
 نَمو نَمو هر نات نرانجڻ،
 سنت جنا کي سڀ دڪ پنجن.
 نَمو نَمو سري سوامي ست سورا،
 نَمو نَمو سري ستگر سرو پورا.
 نَمو نَمو هر شاهن کي شاه،
 جني دکائي هيءَ اوڪتا راه.
 نَمو نَمو واسديو وسوآ وياپڪ،
 نَمو نَمو گرشن سچ پرکاشڪ.
 نَمو نَمو هر شنڪت کائن،
 سنت اڏارن دشت وناسن^۲.
 هئون ٻوڏ ساگر اڳيان،
 تارڻ برڏ تهارو پڳوان.
 هون ڪامي ڪپتي ڪرم ڪچيلا،
 ڪپهون نه ڪينو ڌرم سچ شيلا.
 نا هر جپ تپ سنجر ڪينا،
 مورڪ مگڏ نپت مت هيٺا.
 هون ڪرپت ڪنن ات انيت،
 تون پتت پاون پرم پنيت.

(۱) سولي (۲) هر شيءِ (۳) ناس ڪندڙ.

نا هو هڪ چت نام ڏيايا،
 مايا پرهل ديك ڏرايا.
 مايا پنڌن ڪاڻو هرچن ڪا،
 سڱل روڳ سوڳ مڻيو تن من ڪا.
 نمو هر نام فرڱن گنڀيرا،
 دين درهل ڪي مڻيو ٿم پيڙا.
 سڱل ۲ سمڱري هر آڱي هيءَ ٿمري،
 ڪيا آريون ڪڇ هي نهين همري.
 جنڪي پاوي ست راکو هر نام،
 دي درسن پورن من ڪي ڪام.
 بن ڪرشن همرا اِشت نه اور،
 آءِ پڙا پڳ هر سڀ در چوڙ.
 جيون ويچارڻ ناري هو،
 تانڪي لجا پت راکي سو.
 ٿم ڪميا ڪرو هر همري پاپ،
 جنم مرن ڪا مڻو هر ٿم ٿاپ.
 سڱل سرشت ۲ ڪا پرپ ٿم هو ڪرتار،
 سنتن هيت بهم ڪينا اوتار.
 جب پڳتن پيڙ پڙي ٿي پاري ۴،
 تب ٿم پرگهت هوءِ اُسر سنگهاري.
 راک راک آب ليه مرار،
 ڦير نه آئون اِس سنسار.

(۱) تڪليف (۲) ساري يا سموري (۳) سرشتي (۴) گهڻي.

جنڪي روي لڪاو چرن،
 مٿ جاءِ من ڪي دوجا ورن.
 نس دن پڙا رهو هر پڳي،
 تجھ بن مينا اور نه لڳي.
 تمري مورت مجھ جيءَ مون جڙي،
 کن نهي ڪٻھون درشتي موڙي.
 جنڪي هردي وسيا او هر نام،
 جيتا جيئون آنون جام.
 هر هر سمرون نمڪ اساس،
 اڀئي دان مانگي دلپت داس.
 جنڪي مستڪ هر هاٿ ڌرو،
 ساگر هر پار ڪرو.
 ڪر ڪرپا آب تارو سري ناٿ،
 دلپت راڪو چرنو ساٿ.

منگلا چرڻ

جيءَ جيءَ اوم اوڪت آج آوناسي،
 جيءَ جيءَ سته سته سيمر ۲ پرڪاسي،
 جيءَ جيءَ سرو نينتا ۳ سرو نواسي،
 جيءَ جيءَ مها ڪال جيءَ سرو ڪراسي.

(۱) پھر (۲) چاندي (۳) هلائڻ وارو.

ڪافيون

(۱)

جيڏيون جانب آيا، جن جي نهوڙيس ا نينهن.
۱. جانب ذوق مون ٿيڙا ظاهر، اکين ڏلڙم اندر ٻاهر،
چاڪي ساهه سڪايان، مون وٽ راتيان ڏينهن.
جيڏيون جانب آيا

۲. عشق آگر جيءَ جهڙا ليا، من جا مڪرم مينگهه ملايا،
ويهي ورهه وسايان، محبت سندا مينهن.
جيڏيون جانب آيا

۳. جنجي ڪارڻ هير حيراني، اهي آير جيءَ جا جاني،
چاتيءَ منجهه چپايان، ڏيهه ڏيڪاريان ڪيئن.
جيڏيون جانب آيا

۴. رمز ذاتي صحيح سچائي، ڪيڙي اندر عشق اثباتي،
ويلي رانول رائيان، جوڳيءَ اندر جيءَ.
جيڏيون جانب آيا

۵. دلپت هيءَ دل آهي ديواني،

دستون دوستن وڃي وڪاڻي،
وڪي ڪيئن وارثيان، هوتن کان هاڻي هيءَ.
جيڏيون جانب آيا

(۱) ماريس.

(۲)

- ڪنهن کي سليندس آه اندر جي
 نينهن نهوڙي مونکي ننگا ٿيو.
 ۱. عشق اڃانڪ راه وينديءَ جو،
 سانگ نه ڪيڙو ڏکڻ ڏڏيءَ جو.
 جيءَ جانب ليءَ جوڳي ٿيو.
 ۲. ڪاڻ ڪيچن جي ڏيهه ڏوريندس،
 سور ساڻي ڪري وندر ووريندس،
 هوڻ جو، هڻي هاجو هنيو ولي ويو.
 ۳. جهلي پلي جيڏيون، ڪنهنجي نه رهنديس،
 طعنا مهڻا سڀ سر تي سهنديس،
 مونکي جوءَ ۲ جانب جو، ڪو ڏس ڏيو.
 ۴. عشق اڻانگو جي پڻ جاتر،
 پيچ پرت جو هوند نه پاتر،
 هوند پور پرين جي نه هچڻ پيو.
 ۵. باهه برهه جي ٻاري ٻاروچل،
 اچي اندر ۾ لائي ڏاڍي جل،
 رات ڏينهن تنهن ۾ پچڻ پيو.
 ۶. وره ويڙيچل ڪيس ويراڳن،
 آڪڙيون اڻاريون اچي اوجاڳن،
 سمهڻ وهڻ مونکي وه ٿيو.
 ۷. ساڻ سپرين عشق اڙايس،
 سورن ڪارڻ ڇا ڪي چايس؟
 هاڻي سڪ سڄڻ جي سڙڻ ٿيو.
 ۸. دلپت درس ڪيس ديواني،
 لاهي هليس لڄ لوڪاڻي،
 ٻاجهون عجيبن بجهي نه پيو.

(۱) نڊر (۲) جاء.

(۲)

- هينئر اڻڻ ايندا رانول روح رچندا.
۱. ويڙيچل وطن ڏانهن شال واڳون واريندا.
 ۲. واعداءَ وصل جا پرين شل پنهنجا پاڙيندا.
 ۲. پڪي پيهي پريت سان پرين پاڻهيون اڇيندا.
 - رڪي هنئين هڙا منهنجي سور ست لهندا.
 ۲. عجيب اچي اڪير سان مونسان اوروڻ اورين،
 - ڪسون ڪٽ فراق جا منهنجي قلبون ڪورين.
 ۲. آريون عاشقن جون سي سڃاڻا سهندا.
 - ويهي مڪتب عشق جي منجهان سبق سک سڻندا.
 ۵. ڏک وڇوڙا سور سڀيئي اهو لشڪر لڏيندا.
 - جانب منهنجي جيءَ ۾ اچي اوطاق آڏيندا.
 ۶. گجهيون ڳالهيون اندر سنديون صڪيم سي سليندا.
 - دلپت اچي دليون جانيون محب مونکي ملندا.

(۲)

۱. من هي ملڪ مليس، ڪاڏي وڃان سڀ وطن ٿيوسين.
۲. من هي پنهور، مارو پي من هي، من هي عمر همير.
۳. من هي عرش و قرش پي من هي، من هي رانجهن هير.
۴. جدا جانب ري جاءِ نه ڪائي، جنهنجو عالم سڀ سري.
۵. دلپت دل مون آءِ هليوسين، سڄڻ ساڻ اڪير.

(۱) مرڪندي.

(۵)

هر شيءِ دي وچ تونهين وسيا،
آپنا آپ چپائيه ڪيون؟

۱. اندر ٻاهر تونهين وسيا،
بنورا لوڪ پلائي ڪيون؟ هر شيءِ دي
۲. لونءِ لونءِ دي وچ رم جهم رهيا،
آلا برهه بچيائيه ڪيون؟ هر شيءِ دي
۳. پاپ پچ ٿم آپ ڪريندا،
دوزخ بهشت بڻائيه ڪيون؟ هر شيءِ دي
۴. دلپت دم جدا نهين توکان،
وصل وچوڙا آڪيه ڪيون؟ هر شيءِ دي

(۶)

- پوري پچ پنيور ڪون، تون تان وچ نه هڏا وٽڪار.
۱. دونهان دکاءِ درد جا، سوز سڄڻ نه وسار.
ويهه نه هت ٿي ويسلي، هوڏهون ڪاهون نه ڪر ڪوهيار.
۲. پهه پچاءِ نه پار وڃڻ جا، ويهه نه اوري اروار.
شڪ شبه ايهي ساڙ سڀئي، ڦوڪي باهه برهه جي ٻار.
۳. دانهون ڪرين چو درڊ جون، توکون دوست نه آهه دم ڌار.
ديهه جدا ٿي جيءَ جسي ڪون، ڏس دلبر درڪنار.
۴. آهي هٿيڪو هت هٿين ۾، تون تان ڳول نه بي ڪنهن پار.
هت هٿ جاني ايڪه هي، ڪيا دلپت ديدار.

(۱) اصل (۲) طرف.

(۷)

من ۾ وسي ٿو سڄڻ دل جاني چاڪي ڏورين ٿي،
ڏور ديواني؟

۱. ويجهو ونين کون، اکين اوراهون،
ساهه کون سولو، تنهنڪي پش ۾ پراهون.
۲. جنهن ڪارڻ ڏيهه ڏونگر ڏولي سوئي هولي،
اندر چولي.
۳. اندر ٻاهر اڪو اوهي دلپت،
ويڪي ورا ڪوئي.

(۸)

- چو نه پسندا سي پرين، جي عشق جي ڪوري ڪُتا
عاشقن جي جان تي، خوني خنجر چشمن ڳتا
۱. سر ڏنوجن تي، صاقي ڪري مٿي ان مٿا
سي بي ڪمر محمور ٿيا، مشتاق محبت ۾ مٿا
 ۲. مشعال نيٺن جي مٿان، مچي تن ڏنا مچ ۾ مٿا
ڪٽي نينهن جاننگ پاڻ سان، جانب اچي جيءَ ۾ جتا
 ۳. فاني فنائي جي ٿيا، 'دلپت' دلبر جي هٿا
پاڻئون وڃائي پاڻ ۾، وڃي رمز رانول جي رتا.

(۹)

- صحيح سنيھڙا ڪي سڻي ۽ سپيرين.
۱. ڏوٽي هليا ڏت ڪڍي اٿي ساجهر سويرا،
عشق اصل انجا هئا جلايا جيرا.
۲. ڪشي ڪمر پند پيا جهان ڪونه لائي جهانگيٽڙا،
واسي ويٺا نه وات تي هوساهو سانگيٽڙا.
۳. پيرو ڪڍي پرين ۽ جو هليا پري پانديٽڙا،
جو ۽ جنجي لڪ ڪي لهن لوڏيٽڙا.
۴. سڪ ساڙي جندڙو هليا جاني جوڳيٽڙا،
ڳجهي مام مٿن جي ڪي ٻجهن مانجهيٽڙا.
۵. لنگهي پيا لڪ ڪون پري عاشق اڪير آ،
ياروچي پيا پڻ جي هوسڪ مون ساميٽڙا.
۶. لڌو چيڙ چپر جي ڪري فڪل فقيرا،
دلپٽ مليا محب ڪي جي نينهن نبيريا.

چوپايون

جيءَ جيءَ چد اڪريہ اڱم اڱوچر،
 جيءَ جيءَ ڪوٽ ست برهم اڱاڙ ايشور،
 جيءَ جيءَ نارايڻ نر جرادر،
 جيءَ جيءَ وس ڀرتا جي وسويسر،
 جيءَ جيءَ آنتريامي برهم سناتن،
 جيءَ جيءَ ڀرڪوتم ڀرڪ ڀراتن،
 جيءَ جيءَ ست چت آنند ڀرآتم،
 جيءَ جيءَ سروڪت سرو آتم،
 جيءَ جيءَ آد ڀرڪ اڃ اوناسي،
 جيءَ جيءَ کير سمندر ڪي رهواسي،
 جيءَ جيءَ سيس سيج ڀرپيا ولاسي،
 جيءَ جيءَ ڪنول ناپ جيءَ وس ڀرڪاسي،
 جيءَ جيءَ نر نارايڻ رک اوتار،
 جيءَ جيءَ وس ڪيم هيت ٽيڪڻ پت وار،
 جس سرپت ڪا گرڀ ڀر هارا،
 ڀو جل بي ڀڳت بهتي تار،
 جيءَ وشن جيءَ ايس هر مايا پت،
 جيءَ جيءَ سته ساڪي سين ڀوست،

جيءَ جيءَ آهرجن اڪند آهرهت،
 جيءَ جيءَ اڪال اهيڏ نريئي نت.
 جيءَ جيءَ اننت سيس روپ تمارو،
 جيءَ جيءَ برهما شو سنت ڪمارو.
 جيءَ جيءَ ڪيل ديو جيءَ پرڻو پيارو،
 جيءَ جيءَ رڪب ديو جي دروه اجارو.
 جيءَ جيءَ نارد جي ويد وياس،
 هر آئند پڳت ڪا پيا ولاس.
 جيءَ جيءَ دتاتري اودوت سناس،
 برهم ڳيان ڪا جس ڪيا پرڪاس.
 جيءَ جيءَ جڳ پرڪ جڳ ڪارن،
 جيءَ جيءَ هر ڌرم پنٽ وس وس تارن.
 جيءَ جيءَ هيءَ گر هٿ ديت سنگهارن،
 جس چار ويد مک ڪيئا اُچارن.
 جيءَ جيءَ گهنسام ڌنتر، راي،
 جيءَ جيءَ هر ڪارن روڱ مٿاون آيا.
 جس ويدڪ وديا سڪل رچايا،
 امرت اوڪد دي جڳ روڱ مٿايا.
 جيءَ جيءَ گرڙ گاهي هر اوتارا،
 ڪن هر گج ڪا ڪيا چٽڪارا.
 (۱) پوڳ يا خوشي.

جيءَ جيءَ هنس روپ ڌر ٿيان اوچارا،
سنگادڪ سنسي سڪل نوارا.

جيءَ جيءَ ڌرتي ڌر واران اوتارا،
جگر مار هرناڪس ديت سنگهارا،
هل ڪر وس ڏا جل پر ڌارا،
تس پر ٿاڦيا سڪل سنسارا.

جيءَ جيءَ هر مها مڇ روپ اوتارا،
جس ديت سنڪيا سرياپي پرهارا،
ٿيان دسو راءِ راجا ستورت تارا،
چار ويد ڪا هر ڪيا آڌارا.

جيءَ جيءَ هر ڪو رم ڪروڙا اوتارا،
پيٽ پر پربت مندر اچل ڌارا،
جس مها دشت مڌ ڪيڏ پڌارا،
پڳت سرون ڪا ڪاج سنوارا.

جيءَ جيءَ هر نر شنگ اگر آڪارا،
نڪيا ڀڏ ڪر هرناڪس مارا،
پڪڙ پڇارا سنڪ پشت بڪارا،
پرهاد پڳت ڪا ڪيا آڌارا.

جيءَ جيءَ سري چتر پوج وامن اوتارا،
پڳ ڪر ديو تس لڳ تن ڌارا.

(۱) نهن واري ويڙهه.

جيءَ جيءَ سري سڀ پراڻ آڏارا،
آپ اوڪڊ اڃل اڀيد آبي اوتارا.

جيءَ جيءَ سري پرسرام رک اوتارا،
ڪر مين ليا هيءَ ڪن ڪڏارا.
جيءَ سنسر ارڃن ڪٿري مارا،
ايڪس وار رڻ ڪٿر سنگهارا.

جيءَ جيءَ سري رامچند سڀتا پرتارا،
ٽيڪن سر ڪبر دشت راوڻ مارا.
رڻ ۾ راوڻ اٺيڪ بڌارا،
جس پس پنڪي جن سڱلي تارا.

جيءَ جيءَ سري واشديو ڪرشن اوتارا،
مهاپارت پوءِ پار اوتارا.
ڪٽس پڇار مها پاپي راجا مارا،
ارڃن اوڏهو اور ڪيئي نستارا.

جيءَ جيءَ سري پليدر اوتار اننت،
ماريا ڏيتا اسنڪ دشت پاپي جنت،
هل ديه هستنا اناوي بلونت،
تت ڳيان دي نريو ڪيئي هيءَ سنت.

جيءَ جيءَ ٻوڏ اوتار جگن نات ڪرتا،
جهار ڦوڪ پيڪ پاڌ ڌرتا.

(1) راڪاس.

مت ڪو پڳ سون جيو جنت مرقا،
مايا چل ڪر اسرن ٻڌ هرتا.

جيءُ جيءُ هر نهڪلنگي اوتارا،
جب ڏيکھيا سنڪت پڳتن پارا.
تب مها دشت پاپي دائو هارا،
ست جڳ ٿاپ ڪيا جي ڪارا.

جدا سنتون پر ڏيکيا ڪشت آپارا،
تدا تن ڪارن ڪين بهم اوتارا.
آب جن دلپت ڪا دوک نوارا،
ڪر گهم ڀو چل پار اتارا.
هي رڪي ڪيش هي ڪرشن مرار،
هر مهما تيري آپرم پار.
منڪم بال ٻڌ ڪچ ڪيا اوچار،
جيون تيون دلپت ليهم اوبار.

جو يهم اُستت اوتار اوچاري،
هر تاڪي سڪلي ڪاچ سنواري.
جنم مرن ڪا دلپت پرمن نواري،
هردي درسن نسچي تانيه اُباري.
سلوڪ

جو يهم اُستت تت پني سني هادي ڪر پياس
دلپت پاوي پرمن پد يهي ويڪنٽ واس

(۱) جڏهن (۲) تڏهن.

منڱلا چرن (سنپوڙن سڀ ڀوٽ)

جيءَ جيءَ ويڪنٽ ناٽ وشن سوامي،
 جيءَ جيءَ سرو وياپڪ انٽرجامي،
 جيءَ جيءَ انوي وٽريڪ اڪامي،
 جيءَ جيءَ ادوي اڪنڊ انامي،
 جيءَ جيءَ آڄ اڪرمي نرميءَ نرڱن،
 جيءَ جيءَ ايس سرويسر سرڱن،
 جيءَ جيءَ مهان گاوي سئيس ڦڻ،
 جيءَ جيءَ هر سمري سر نرمن،
 جيءَ جيءَ هر نرشنڱه نرنجن،
 جيءَ جيءَ سنڪٽ ڪاٽن دوڪنجن،
 جيءَ جيءَ جدا پت سڪا ارڃن،
 جيءَ جيءَ هر ديڄئي گيان انجن،
 جيءَ جيءَ نريوءَ نريه ۲ نارائڻ،
 جيءَ جيءَ هر تجهم سنت پراين،
 جيءَ جيءَ سرن جوڳ جن سروٽراين،
 جيءَ جيءَ هرڃن ڪي دوڪ هراين،
 جيءَ جيءَ رامچند جيءَ لچمن،
 جيءَ جيءَ ڀرت ڀڳت جيءَ سترگهن،
 جيءَ جيءَ واسديو جيءَ پردمن،
 جيءَ جيءَ انرڌ جيءَ سنڪر ڪن.

(۱) جادو (۲) مايا يا انڇا تي رهن.

جيءَ جيءَ سري ڪرشن جيءَ جيءَ نند نندن،
 جيءَ جيءَ مڪنڊ جيءَ مڌ سوڌن،
 جيءَ جيءَ ڌرتي ڌر اهم ڪالي مردن،
 جيءَ جيءَ گرڌر هر ڪنس نڪندن.
 جيءَ جيءَ ڪيشو پرم ديال،
 جيءَ جيءَ ماڏو هر پرتپال،
 جن دلپت مانگي چرن روال،
 آب دي درشن ڪرو نهال.
 جيءَ جيءَ دلپت سدا گن گاوي،
 پريم پڌارت لجه تي پاوي،
 نس دن نام تيرا هر ڏياوي،
 رام نام امرت من پاوي.
 اپني جن ڪي جيءَ جيءَ ڪيڃي،
 دلپت دان آبي پد ڏيڃي،
 ڪر ڪرپا سر هات ڌريڃي،
 پوساگر تي پار ڪريڃي.

واهگورو ڪا جاپ

واهگورو ڪي ڪهي پريم جوت جڳي،
واهگورو ڪي ڪهي هر مينا لڳي،
واهگورو ڪي ڪهي گيان رد وسي،
واهگورو ڪي ڪهي اوديا جيءَ ڪسي.
واهگورو ڪي ڪهي من نرمل هو،
واهگورو ڪي ڪهي شتروا رهي نه ڪو،
واهگورو ڪي ڪهي سک سنپت پاوي،
واهگورو ڪي ڪهي جمر نڪت نه آوي.
واهگورو ڪي ڪهي سرت شهدي لاڳي،
دلپت سوهنگ جوت نرانتر جاڳي.
ووا وس ڪرمن ڪون هاها هر هين چين،
گگا گوبند گم لهه رارا رام منهنه لين.
ووا واسديو وس وياپڪ هاها هر هين جهان،
گگا گوبند گگا پري رارا رام پڇان.
واهگورو گوبند ايڪ هي دوجا بنا نهين ڪو،
دلپت وستوا ۲ ايڪ هيءَ نام لئي هيءَ دو.

راڳ شام ڪلياڻ

ميرا من هوري رنگ پينا، اچي ڪيل ڪيل ڪانا،
بنسي ٽن سر من موهي، چڪ رهي ڪگ مرگه نٿا ۳.

(۱) دشمن (۲) شيءِ (۳) نياريون هرڻ جون اکيون.

اولت ٻيٺت چپ رهيا چت ۾، ٻي نيئن مون ڪڇ ڪينا،
دلپت دل مون سڀيئي خوشڪالي، ٻانهه پڪڙ موه لينا.
۲

اني سڪي حال ڪيسي ڪيلن جائون هوري بن مين،
لتيا چاهت استرا گرڌر.
لاج لوڪ ڪي نيڪ نه راڪي، ڏرتا نانهين ڪئي ڏر ٻهر ۲.
نينون ڪي ناوڪ ڪينچ ڪڙاهي، ٻره ڪي ڀاري ۲ مارت برسر.
دلپت درس پرس سڪ پايا، امگهيا ۲ ڀرير ڪا ساگر انبر ٿر ٻر.

راڳ يمن ڪلياڻ

۱

اس هوري ني چيٽڪ لاياء، مڪرا دکاء جڳ ڀرمايا.
پانچ پوت پچيس پوٿري، رمل راند رچايا.
تين تنن ڪي راڳي بنڪي، نر ناري ناچ نچايا.
نت ٿيني نين ٻانڌ ڪي، ڪڇ مون ڪڇ دکلايا.
ست ۾ است، است ۾ ست ڪي، چوڏه پون ۶ ڀلايا.
ترڱڻ گلال اڳيان عنبير، دٻڏيا ۷ دوم مچايا.
دلپت ڏنڌه ۸ تي سڀيئي اُڀري، جن من رام ڏٺايا.

راڳ ڪلياڻ

۱

ڪيلو هوري ميري موهنا، جاني من برتو فدا،
مي ڪنر عرض ترا، لحظا ۹ ڪدي هونہ جدا.

(۱) ڪپڙا (۲) هري (۳) پاڻا (۴) پلٽيو (۵) رنگ رچايو
(۶) ڌرتيون (۷) دٿيت (۸) انڌيرو (۹) ڀل.

بهه خواب خورش فشرت مينا نهين لاڳي،
 آرام رفت جانم چون عشق زد ندا.
 شب روز فکر دائر ديدن ا تو پيا،
 گر مهر ملاقات بکن حاصل مدعا.
 حسن تو بي نهايت گنج تو بيشمار،
 کچ کمر نشود نعمت يک غذا.
 تو بادشاه خوبان خوبی سرو ترا،
 درسن بده ۲ بدليت باچرن خوش دا.

راڳ کانرو

۱

کان مجھ سيون نه ڪرو زوري،
 سوڌي ڪيل ڪيل وو هوري.
 دور ڪرا ره چور انگرائي،
 گاهي ڪون ٻانهه مروڙي.
 ذات ڳنوار گئيان ڪون چروارو،
 ڪيل نا جاڻي مت ٿوري.
 ڍارا گلال عنبر اکين مين،
 پاڳ گئي ٻار موري.

(۱) ڏسڻ (۲) هميشه (۳) ڏي (۴) چلولائي.

نئين ڪي چوٽ چاء چٽ مين،
 ڪر گيو چور چوري.
 ڪر ڪامڻ من موهن هريو،
 لاء ڪڙا هي لڳيو ري.
 دلپت جي ڪي نس دن لاڳي،
 چرن ڪنول سنگ ڏوري.

۲

مينون هوري دي ڪيلڻ دا چاء ۱.
 گهن ۲ گلال عنبر اڏايا، ڪيسر چٽڪت پاء.
 اڳهي ڪيڏون هر اوڻ سڌاري، ايهه ڪيڏڻ ڪا دا.
 دلپت هر دم پي سر ڪيلڻي، نيڙي ۲ نه آوي جمر تا.

۳

ري مئن ڪئسي ڪيلون، هوري،
 مون سان لڙندا ڪان زوري،
 آپ ٿيڊا ڪيلي چال ٿيڊي،
 بهيان مروري موري.
 نين سين نسدا ڪيا ڪچ ڪهندا،
 سمجھ نه پري مئن پوري،
 روپ جوپن ڪا هٿ ايمان ۴،
 لي گيا چٽ ميرا چوري.

(۱) چاه (۲) ولي (۳) ويجهو (۴) اهو جهه.

دلپت تيري درس پياسي،
آءَ پڙ چرني ڊوڙي.
۴

پيا بن ڪئسي هوري هوءَ.
آپ ڪهري ڪي سنگ رسيا، دڪ مک دي ڳيا موه.
جار ٻار تن برهي دٿيا،
پيا ڪون ڪهي جاءِ ڪوه.
پيڙ وچوري ڪي مڪيا ڪو جاني،
جس تن لاڳي ماني سوءَ.
دلپت ڪون پي درسن ديڃي،
راڪي نين پروءَ.

راڳ تلنگ

۱

ري مٿين ڪئسي جاوون هوري ڪيلڻ،
مجهي ڪان روڪ ڪڙا جمنا ڪي تير.
پڇڪاري مارت بستن پڳاوت ا اڏارت آنڪ دي عنبر،
بهيان مرورت چورا لاقورت، لون ليئي انگ چير.
ڏرا گلال عطر آڪين ڀر، چپ ڳيا جمنا تير،
نسدن نين ترقت همري، بريه ڪي لاڳي تن پير.
بن ملوي دلپت سانت نه آوي، ڪئسي ڌارون ڏير.

(۱) وستر آلا ٿو ڪري.

پريتم بنان مٿينءَ ڪٿسي ڪيلون هوري اس ديارا،
 او اٺ چليا وديس موري جيءُ ڪري پڪار.
 بيدرد مجھ ڪو ماريا خنجر فراق ڪا،
 طاقت تنم ببرد۲ جگر ڪرد پاره پاره۳.
 بن آب مين ترقي گر پل رهي جدا،
 تينون پئي باجهه مجھ ڪون آوي نه ڪڇ قرار.
 مستان وار گشت۴ در هر مڪان گلي،
 محبت تو ڪرد مارا ديوانه خاڪسار.
 تجھ درد دل ڪون ڪايا، بي هوش هون پڙا،
 اس بريءَ بسم ڪيا تن من چلاءَ ترار.
 ملنا تو آءِ ملو بخوش دلي،
 ورنه صبح مرونگي تون آپ پيا ويچار.
 يڪ عرض گفت۵ دلپت تون مان لي پيا،
 دل من مدام۶ راکو با چرن خود مرار.

(۱) ملڪ (۲) طاقت کڻي ويو (۳) ٽڪرا ٽڪرا (۴) مست
 ٿي پيس (۵) چيو (۶) هميشه.

آرتي

آرتي ڪان ڪرشن ٿهاري
سنت جنان مل ارهه اُچاري.

۱- سڪل ۲ جيو جيتي ديهه ڌاري
گهٽ گهٽ جاڳي تيري جوت اُجباري.

۲- تال مردنگ دڦ جهانجه جهڻڪاري
گگن باجي ڏن انحد پاري.

۳- ايو پورن وشن مراري
آپه پوج آپ پوجاري.

۴- چتر پوج شام سندر گرڌاري
دلپت چرن ڪنول پلهاري.

سلوڪ

رتن رام جن من وسي، سي وڏ شاهوڪار
دلپت اوسر ۲ نا لڳي، ڪيهون تانه ڏڪار

(۱) سينو (۲) سڀ (۳) مصيبت يا دڪ.

Sindh is known as the land of 124,000 Sufi saints and dervishes, both Muslim and Hindu. It is because of the Sufis that Sindh is called the cradle of love and peace. This little volume in Sindhi language entitled *Je Bhacen Jogi Thiyan*, by Gopal Thakur is a compilation of verses and slokas of Bhai Dalpatram Sufi (1769?-1849) of Sehwan, Sindh (now in Pakistan). Bhai Dalpatram Sufi of Sehwan was a disciple of Bhai Aardas, a famous mystic of Hyderabad Sindh who left behind his successors to preach his philosophy of Sufism and Vedantism. Dalpat Sufi's poetry is an anthology of poems on Sasui, Kalal (wine seller), spring, the rainy season, kafia, tales from Rumi, etc. He was known for his charity and renouncement of worldly desires.

This volume compiled by well-known contemporary Sindhi writer Gopal Thakur is dedicated to my loving mother Jamna Butani (born 2 November 1917, Sehwan Sind) on her 93rd birthday on 2 November 2009 (which coincides with Guru Nanak Dev's 540th birth anniversary!).

My mother belongs to the Sufi tradition of Sehwan and Dalpat Sufi was her great grandfather from her mother's family of Navanis.

My mother, a lover of art and music, has herself been an avid musician and painter. She still fondly remembers the popularity of Dalpat Sufi's slokas (verses) which used to be recited in the streets of Sehwan and surrounding areas.

This volume would never have been completed without the unstinted help and cooperation of Sahib Bijani of the Indian Institute of Sindiology, Adipur, Kutch. I am sure lovers of Sindhi culture and Sufi music will welcome this compilation.

— Ashok Butani
ashok@ashokbutani.com

INDIAN INSTITUTE OF SINDHOLOGY

Ward 4-A, Post Box 10, Adipur (Kutch) 370205, Gujarat, India

in association with

PROMILLA & CO., PUBLISHERS

BIBLIOPHILE SOUTH ASIA

NEW DELHI & CHICAGO

C-127 Sarvodaya Enclave, New Delhi 110 017 India

Rs. 150.00

978-93-80188-03-4

9 789380 188034

www.bibiloasia.com